De boerenkryg (1798). Deel 1

Hendrik Conscience

bron
Hendrik Conscience, *De boerenkryg (1798). Deel 1*. J.P. van Dieren en Comp., Antwerpen 1853

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/cons001boer01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

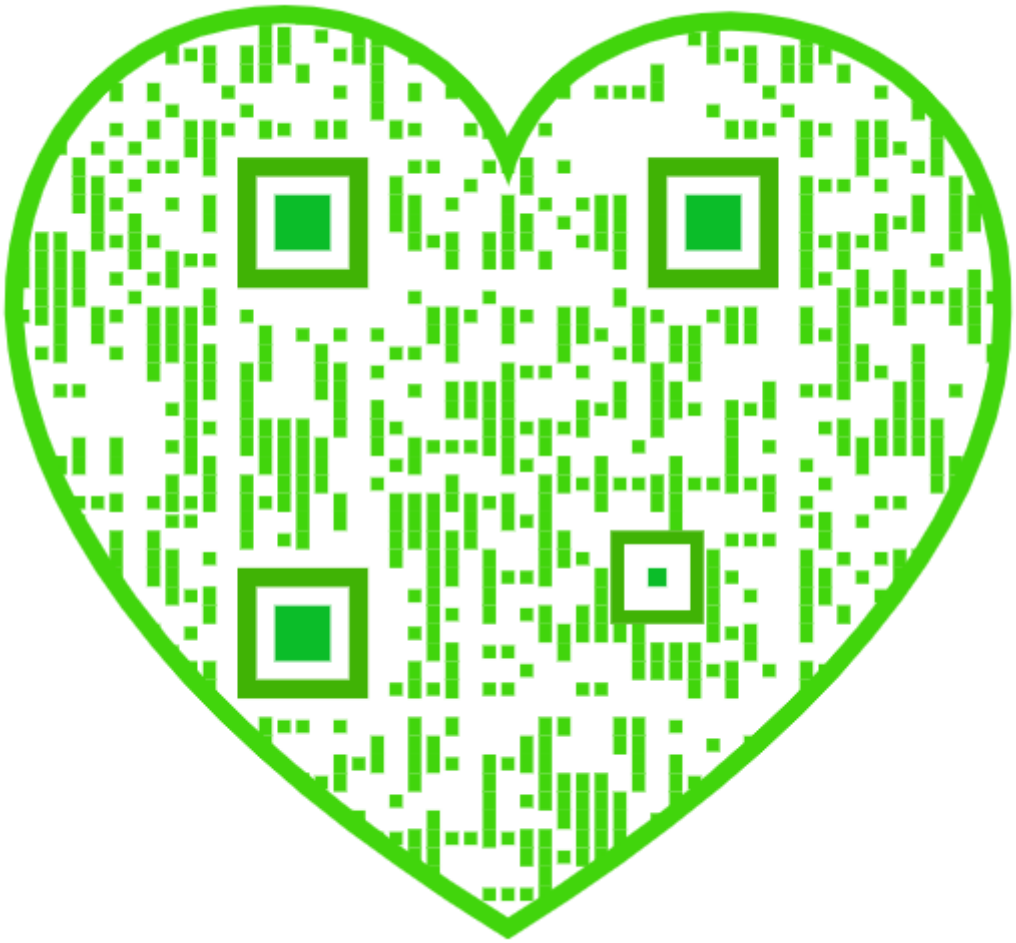

De boerenkryg.
Voorhangsel. (1793).

België is het geboorteland der vryheid; - hoe diep de blik ook zy, dien wy in onze eigene geschiedenis poogen te werpen, wy vinden toch immer, zelfs in de verste tyden, de bewooners der belgische steden in bezit van breede vryheden, herkomstig van het volksregt dat deel maekte van onzer vaderen zeden en wetten, van vroeger nog dan het tydstip hunner komst op den tegenwoordigen grond onzes vaderlands.

By den snellen gang der beschaving onder de volkeren van dietschen stam, verkregen de Gemeenten ten platten lande ook allengskens hunne grondwettelyke onafhankelykheid. Op het einde van het middeleeuwsch tydvak - toen men in vele grootere landen, toen men in Frankryk bovenal, nog te zeer aen slaverny gewend was, om aen vryheid te kunnen denken - berustte in België de betrekking tusschen Vorst en Volk op vaste gronden, en elks pligten en regten waren door geschrevene wetten geregeld.

Dat de zucht tot vrye ontwikkeling en tot onafhankelykheid een bestanddeel van ons voorvaderlyk bloed uitmaekt, dit getuigt ontegensprekelyk het lot zelf dat België sedert zynen oorsprong ten deel viel. Immers, wat was het leven onzer natie, sedert haer ontstaen tot op onze dagen? Was het niet een enkele stryd, eene onafgebrokene worsteling, een onophoudend bloedvergieten, eene reusachtige inspanning van krachten, ter verdediging der vryheid?

Ondanks al de rampen die het voorgeslacht gedurende zoo vele honderde jaren had doorstaen, en ofschoon meer dan eenig ander volk op aerde beproefd, hadden de Belgen tot op het einde der XVIIIe eeuw hunne burgerlyke onafhankelykheid ongeschonden behouden. De *Blyde intrede*, 's Lands Grondwet, bepaelde nog de pligten en regten van Vorst en Volk, en werd by elke troonbeklimming, naer

alouder gewoonte, onder den blauwen hemel plegtiglyk bezworen.

Omtrent dien tyd werd op den franschen bodem een onweêr voorbereid, dat gansch Europa tot in het diepste zyner ingewanden moest schokken.

De openbare zedeloosheid en de schaemtelooze onregtveerdigheid der genen die in Frankryk, als wettige oversten des volks, het volk ten voorbeeld moesten zyn, hadden in dit groote Land de gemoederen ryp gemaekt tot het ontvangen eener leering, die alle gezag loochende en diensvolgens de bron van willekeur en van ergerende losbandigheid voor altyd scheen te zullen vernietigen.

Hoogmoedige geesten, gewapend met wetenschap en kunst, goten er langzaem en met berekende vlyt het venyn des twyfels in den boezem des volks. Zy verklaerden den Mensch tot God der schepping en loochenden den God des hemels; zy vuerden in elk het gevoel der menschelyke regten aen en doofden den laetsten sprankel van het gevoel der pligten uit.

Vol haet tegen hetgeen hunne vaderen hadden opgebouwd of geeerbiedigd, wierpen zy den spot met volle handen over den godsdienst en de zeden, over alle betrouwen, over alle geloof; - te driftig en te hoogmoedig om den vervuilden akker van onkruid te zuiveren, wierpen zy liever den grond het onderste boven om eene woestyn te

kunnen ondervragen, en te zien wat uit haren omgeroerden schoot zou ontstaen. In een woord, zy riepen vermaledyding en vernietiging over al het bestaende, en wezen het fransche volk in eene baen, door niets afgebakend dan door de verstrooide puinhoopen van een vorig menschdom.

Welhaest, toen er niets meer in de harten overbleef dan haet en ongeloof, dan wraekdorst en blinde zucht tot het onbekende, veropenbaerde zich de vrucht van den boom des twyfels.

Parys, als hadde de hel zelve sedert eeuwen onder zynen grond liggen broeijen, ontplofte en borst los in onbegrypelyke woede..... De zwangere vuerberg der menschelyke driften goot zyne lava in wilde stroomen uit tot over Frankryk's grenzen.....

De vreemdeling, die onmiddelyk als wereldhervormer zich opwierp, bood ons zyne vryheid aen, op voorwaerde dat wy de ketenen der dienstbaerheid aen Frankryk zouden aenveerden.

Wy, die met de vryheid waren geboren en dezelve eeuwen lang hadden bezeten, wy herkenden in het bemorste beeld van twyfelgeest, van moord, vernieling en geweldenary, het erfdeel onzer voorvaderen niet. 's Lands onafhankelykheid was ons nog immer dierbaer boven alles..... Wy weigerden en werden door de woeste overmagt van het getal verpletterd.

In november 1792 leverde de veldslag van Jemmapes ons vaderland weerloos en verlaten aen de snoodste dwingelandy.

De zendelingen der parysische Clubs, waer Danton, Marat en Robespierre als goden der vernieling troonden, verspreidden zich als eene wolk roofzieke raven over België.

Slechts vier maenden bleven zy voor dit mael hier; en toch was die korte tyd hun toereikend om onze schoonste kerken te plunderen, de heilige vaten in tonnen te stampen en naer Frankryk te voeren, de Gemeenten met brandschatting te slaen, de burgers en boeren tegen weerdeloos papieren geld hunne winkels en schuren te doen ledigen..... en zoo het goud en goed uit België op ontellyke wagens naer hunnen onverzadelyken rooverskuil, naer het bloedvergietend Parys, te sleuren(*).

Voor de ontzaggelyke magt der omwenteling bukkend, aenzag het belgisch volk de vernietiging van al zyne vryheden, van zyne welvaert, van zynen godsdienst, van zyne zeden, met eene stomme verslagenheid; - en, bleef er nog eene vonk der hoop in enkele harten berusten, het was alleen het betrouwen op Gods almagt en op Gods bystand.

(*) Lees over dit droevig tydvak onzer geschiedenis het schoone werk: *Histoire des Belges à la fin du dix-huitième siècle, par Ad. Borgnet. - Bruxelles* 1844.

Alle menschelyke hulp scheen ydel en ontoereikend tegen den reusachtigen aendrang van Frankryk's wilden volksdrom.

En niettemin, er kwam een dag van verlossing: de Oostenrykers versloegen het fransche leger by Neêrwinden, op den 18^{en} meert 1793. - De vreemdeling verliet onzen grond.

Dan haelde ons vaderland adem na de bittere verdrukking. Wetten, zeden, tael, godsdienst, alles werd in zynen vorigen vorm hersteld; ieder zag met vertrouwen de toekomst in, de handel hernam oogenblikkelyk, de verwoeste of verlatene velden werden met haest weder bezaeid, de teekens der vreemde overheersching afgerukt, de kerken op nieuw versierd; - en overal, zoo wel op de aengezigten als in de harten, glom blydschap en dankbaerheid tot God om de onverhoopte verlossing.

Wat wy verhalen gaen is geschied in een dorp der brabandsche Kempen, dat wy, om zekere gewigtige redenen, met den schynnaem van *Waldeghem* zullen noemen.

Dit dorp lag op eenige boogscheuten van eenen grooteren aerdenweg verwyderd; de plaets waer zyn nederig kerkje stond, vertoonde zich uit de verte als een lustbosch van magtige Linden, waerboven slechts het kruis van den

toren uitstak, als om aen te wyzen dat hier een aental menschen onder de schaduw van Gods tempel woonden.

Van digter by was het aenlachend en vrolyk: de daken zyner hutten waren met mos begroeid, de gevels met wyngaerden omslingerd of, in stille schaduw, half verdoken onder het breede lommer der notenboomen. Eventwel, men kon er insgelyks eenige grootere gebouwen bemerken: de Pastory, aen haer noodkloksken kennelyk, stond nevens het kerkhof; in de nabyheid de minder verhevene doch fraeije wooning van den Koster-Schoolmeester; verder het dorp in, het schoone huis van den Notaris, en daerover de uitgestrekte brouwery met hare stallen en stoven.

Tusschen de huizen en hutten, die aldus van wederzyde der baen als by toeval gezaeid schenen, bleven ydele ruimten, waerdoor het oog eerst over vruchtbare velden en malsche beemden dwalen kon en dan, ten einde, op ondoordringbare bosschen stiet, welke het dorp langs alle kanten omsloten en het deden gelyken aen een liefelyk dal tusschen hooge gebergten.

Op eenen zomerdag van het jaer 1793 was het kermis te Waldeghem.

Voor de kerk, onder de hooge Lindeboomen, stonden velerlei kraemkens met lynwaed overspannen; maer wat men daer binnen verkocht kon men niet zien, dewyl de kramers, met de armen over de borst gekruist of op kist

of bank zittend, by hunne geslotene winkels in stilte schenen te wachten.

Voor eenige herbergen waren tenten van zeildoek opgeslagen, ongetwyfeld om den dorpelingen tot danszael te worden aengeboden. Even stil en even zwygend was het echter in deze tenten.

Men zou by den aenblik der dorpsbaen gemeend hebben, dat het gister de laetste dag der kermis was geweest, en de vermoeide bevolking, uit traegheid, de overblyvende teekens der vreugde nog niet had weggenomen.

Deze algemeene stilte hadde verwonderlyk mogen schynen, daer het nauwelyks dry ure na middag kon zyn, indien men, door de tusschenruimten der hutten in de verte ziende, de verklaring van het raedsel niet hadde bekomen.

Langs de voetpaden die van uit de donkere bosschen, door weiden en velden, kerkwaerts zich slingerden, kwamen talryke huisgezinnen afgezakt; mannen, vrouwen, kinderen, allen met een kerkboek, met eenen roozenkrans of met beide te gelyk in de hand.

Vermits de nauwe paden slechts een enkel mensch konden doorlaten, gingen al deze persoonen een voor een en dicht achter elkander. Van verre scheen de gang dezer lieden zeer traeg; en, ware het niet geweest dat het bonte tooisel der vrouwen met zyn hoogrood, en groen, en geel,

en wit, tusschen de donkerblauwe dragt der mannen hadde gewemeld en dus de beweging merken liet, men zou somwylen gedacht hebben dat deze reijen menschen gansch roerloos in de velden stonden.

Zoo kwamen van alle kanten de inwooners der gemeente Waldeghem kerkwaerts gegaen om het plegtig Lof by te woonen dat haest beginnen zou.

Bemerkte men in de kuip des dorps dezelfde beweging nog niet, dit sproot voort uit eene berekende gewoonte der boeren, die des te later hun huis verlaten hoe digter zy by de kerk woonen; en zoo komt het dat de beweging der dorpelingen eerst aen de verre uithoeken begint en allengskens nader en nader zich verspreid, tot dat de klokslag de allertraegsten uit de herberg doet loopen om het begin van den Dienst niet te missen.

En voorwaer, daeraen zou zich ditmael voorzeker niemand hebben willen blootstellen. Er moest in dit Lof iets byzonders geschieden dat aller nieuwsgierigheid gaende maekte.

Bruno, de zoon des Notaris, die by de Augustynen, te Antwerpen, op de latynsche schole studeerde, was in verlof om de kermis op het dorp door te brengen. Hy had eene wonderbaer schoone stemme en was in de muziek zeer ervaren. De Koster had daerom, sedert langen tyd en met groote moeite, aen de zangers der Ste Cecilia-Gilde een

plegtig Lof geleerd, waerin een aental solo's stonden. Bruno zou deze solo's zingen.

Sedert dry maenden hadden de huisgenoten der gildebroêrs van Ste Cecilia van niets gehoord dan van dit Lof en van Bruno's schoone stemme; en dit lange wachten had hunne nieuwsgierigheid zoodanig opgewekt, dat zy nu zich ter kerke spoedden als moest daer een belangryk voorval plaets grypen.

Weinig tyds voor dat de klok dry ure zou slaen was de kerk opgevuld met volk: de vrouwen en maegden onder den linker beuk; de kleine meiskens langs dezelfde zyde in het midden der kerk, regt over de jongskens, met eenen doorgang tusschen beide; de mannen onder den regter beuk. In diervoege dat de eene zyde der kerk, vrolyk en frisch, met vlokken sneeuwwitten kant en hooggekleurd tooisel prykte, terwyl de overgestelde zyde, onder den toon der eenverwige blauwe kleeding der boeren, als verdonkerde.

Onder de mannen zelven was nog eene byzondere schikking, volgens rang en ouderdom. Terwyl meer bejaerde menschen in het midden van den beuk als onverschillig verspreid zaten, stonden de jonge lieden, de wordende mannen, meer naer voren toe, omtrent het bidaltaer van St Sebastiaen, den patroon der Schuttersgilde. Geene anderen der huwbare knapen ontbraken daer, dan alleen de

leden der Ste Cecilia, die hunne gewoone plaets op de hoogzael reeds hadden ingenomen.

By het bidaltaer van St Sebastiaen stond een fiere jongeling met den elleboog op de tafel der knielbank leunende, en half naer het beeld van den Heiligen gekeerd. In zyne houding was iets mispryzend, op zyn aengezigt iets hard en spottend, als hadde hy zich weinig herinnerd dat hy in Gods wooning zich bevond. Zelfs ontvielen hem van tyd tot tyd schertsende woorden over Bruno en over het beloofde Lof. Deze scherts was gerigt tot eenen tamelyk ouden man, met gekromden rug en verslenst gelaet, die op een paer stappen van hem voor den pilaer geknield zat.

Wat hy zegde moest den ouden man zeer ergeren, want deze sloot de tanden grammoedig opeen; en, met de zuerste uitdrukking van verachting, snauwde hy hem toe:

‘Zwyg, goddelooze kerel, gy zyt nog niet weerd dat gy Bruno's schoenen bindt!’

De omstaenders bewezen genoeg door hunne blikken, dat zy den ouden man gelyk gaven; eenigen zelfs verwyderden zich met afkeer van den trotschen jongeling. Deze, dit ziende, lachte spottend en haelde de schouders op. Hy meende gewis den ouden man op nieuw te plagen, toen eensklaps de kleine zydeur der kerk zich opende, en ieders aendacht tot dit punt zich rigtte.

‘Bruno!’ zegde de oude man met blydschap.

‘Veva!’ morde de spotter met het vuer der woede in het oog.

Inderdaed een jongeling, rank van lichaem, zuiver van gelaet en ingetogen van uitdrukking als een meisje, trad de kerk binnen met eenen grooten bloemtuil in de hand; met hem was eene zeer jonge maegd gekomen, nauwelyks de kinderjaren ontgroeid, doch reeds een statig vrouwenbeeld, en zoo regelmatig, zoo fyn, zoo edel van gelaet, dat haren aenblik betooverde en droomen deed.

Het was Genoveva, de eenige dochter van den Koster-Schoolmeester die op zyn aengebeden kind al het gevoel zyner mymerende ziel had overgestort en haer, voor haren teederen ouderdom, eene geleerdheid had geschonken die haer tusschen de dorpelingen voor een wonder deed aenzien.

De maegd hield insgelyks eenen bloemtuil in de hand en vatte tevens dengenen die haer gezel gedragen had.

Zy ging langzaem over de Choor, klom de trappen des altaers op, nam de half verslenste bloemen weg en zette haer frisch en geurig offer, Gode ter eere, nevens het tabernakel. Dan keerde zy weder en ontving den stoel dien Bruno voor gereed hield.

De jongeling, om zich naer de hoogzael te begeven, waer de Koster reeds het orgel roerde, stapte langzaem door de kerk.

Op zynen doorgang werd de stilte door het schuiven der stoelen gestoord; ieder regtte zich op om den schoonen student te zien, die in het plegtig Lof zou voorzingen; en, dat hy zyne dorpgenoten willekom was, dit kon men genoeg bemerken aen den stillen glimlach van goedkeuring en vriendschap die van elks gelaet hem tegenblonk. Hy, ontroerd door deze hulde, boog beschaemd het hoofd, verhaestte zynen stap en bereikte juist zyne plaets op de hoogzael toen de Koster al de pypen des orgels opensloeg en zoo de komst van den Pastor aenkondigde.

De Pastor trad inderdaed uit eene deur nevens den autaer. Geen eerbiedwekkender mensch dan dezen priester kon men zien. Ofschoon hy wel zeventig jaren oud moest zyn en lang van gestalte was, ging hy nog regt, als hadde het gevoel van de majesteit zyner zending ook majesteit in zyn gemoed en in zyne houding gedrukt. Witte hairen, tintelend als sneeuw onder het zonnelicht, omkransten zynen schedel en daelden in onachtzame natuerpracht op zyne schouders. Zyn aengezigt, stil en zoet, was met diepe rimpelen doortogen; zyne oogen waren nog helder en getuigden, door hunnen vreedzamen blik, van liefde en goedheid des harten.

By zyne intrede, toen hy eenen langen oogslag over zyne parochianen wierp, scheen een hemelzalige glimlach zyn gelaet te beglansen, en het was alsof zyne oogen zich van

ontroering bevochtigden. Ja, hy bleef eene korte wyl by de deure staen en aenschouwde, als in eenen zaligen droom ontheven, het volk dat de kerk tot smachtens toe vervulde.

Buiten zeer weinigen had hy al deze menschen gedoopt; hy had ze altemael in de leering van Christus opgeleid, hy had ze getroost in hunne ziekten, bygestaen in hunne armoede; hy had hun den Hemel als laetste hoop aengewezen toen de hel in opstand was geraekt, en vervolging, moord en roovery over het vaderland had gespuwd. Hy wist wat zy ooit hadden gedaen of gedacht: geene plooi in hunne harten, hoe diep ook, of hy doorgrondde wat erin verborgen lag.

Zoo was hem dit volk meer dan eene broederschaer; het was zyn geestelyk bloed, de dierbare eigendom zyner ziel; voor deze menschen leefde hy, en hy beminde hen gelyk een teedere vader zyne kinderen bemint.

Maer ook, hoe eerbiedigden zy hem niet! Welke liefde hadden allen hem toegewyd, aen hem die, als het beeld der Godheid zelve, daer stond om lafenis te schenken, om te troosten of te zegenen by elk voorval dat hunne eentoonige baen door de wereld kwam afbakenen!

Als eene vlugtige strael des gedachts liep deze beschouwing door den vaderlyken geest des Priesters, en nu verblydde het hem zeer, dat hy zyn geliefd huisgezin gelukkig zag na de bittere en hopelooze vervolging.

Nog gansch in de zoete beschouwing verslonden, keerde hy zich tot den autaer om het Lof te beginnen. Daer walmde de frische geur der bloemen hem tegen. Een blik van dankbaerheid ontschoot zyn oog terwyl hy de jonge Genoveva, in het voorbygaen, eenen milden glimlach schonk.

Het Lof nam aenvang.

Daer de leden van Ste Cecilia in volle getal waren, en met nauwe zorg door den Koster waren onderwezen, zongen zy veel eenstemmiger dan naer gewoonte; doch, in de overtuiging dat zy goed afgerigt waren, schreeuwden zy des te harder en zongen tegen het donderend orgel op, als hadden zy in eenen kampstryd met het magtig speeltuig om den prys gedongen.

Op deze wyze duerde het eene wyl voort, tot dat Bruno, na een tusschenspel des orgels, het Hymnus in solo zou hervatten.

Stil en zachtjes, met byna onhoorbare stem, maer zoo fyn en zoo duidelyk dat het de ziele smelten deed, begon Bruno den lofzang:

Ave, maris stella.....

En dan, allengskens in kracht van toon opklimmend, en door de siddering der noten meer en meer gevoel in zynen zang drukkend, bereikte hy de strofe:

Monstra te esse matrem.....

die hy eerst, met neêrgedrukte stemme, in lage toonen zuchtte, en dan, als een hulpgeroep, in smeekende klagt ten hemel zond.

Zoo ging hy voort in den lofzang, plooijende zyne wonderbaer schoone tenorstemme met eene losheid van beweging, met eene vryheid die de muziek vergeten deed, alsof toon en zang de natuerlyke spraek der menschelyke ziele waren.

En het moet wel zyn dat al wat waer en schoon is, in elk hart, hoe nederig het ook zy, snaren vindt die weêrgalmen en eenstemmig klinken; want het was er zoo stil in de kerk als waren al de dorpelingen in steenen beelden veranderd.

Slechts een mensch scharde van tyd tot tyd met de voeten of hoestte hoorbaer; en dit was de spotter by den autaer van St Sebastiaen.

Ofschoon dit gerucht velen ergerde, kon het echter de ontroering der overigen niet stooren; de schoone stemme van Bruno hield hen verslonden in de vergetelheid der wereld; en het was hun als klom hunne ziel mede in de hoogte wanneer de toonen, met kunst en gevoel van onder opgeleid, eindelyk uit Bruno's magtige borst ten hemel schoten, en, nedervallend, de gansche kerk vervulden.

Men zegt dat de muziek eene duistere tael is. Wanneer zy slecht gesproken wordt, of dat zy de natuer tot geestige aerdigheden verwringt, dan ja; maer de echte muziek is de

tael des gemoeds, en wanneer zy uit het hart en tot de harten spreekt, dan verstaet of liever gevoelt het stamelend kind zelf hare minste klanken.

De woorden die Bruno zong behoorden tot de latynsche spraek; de stoffelyke vorm had diensvolgens niets duidelyks voor degenen die op hem luisterden, - en toch verstonden de dorpelingen wel wat hy zegde, en toch ontvingen en deelden zy den indruk van elk woord. Zy hoorden wel dat het een gebed was; een gebed zoo plegtig, zoo innig, zoo wegvoerend, dat zy nimmer zulk een hadden gehoord; een gebed dat hunne boezems door ontsteltenis beklemde by zyne treurig diepe toonen, dat hen sidderend in de hoogte deed blikken by zyne smeekende opwelling tot God, dat hen sidderen deed en hun het hoofd deed buigen wanneer de zoetslepende noten, door de vreesachtige trilling der stemme bezield, hun deden gevoelen dat de zanger zich verootmoedigde voor den Almagtigen; - een gebed eindelyk, dat eensklaps hunne borsten zwellen deed en hun wegrukte in geestontheffing, toen de schoone zanger het *Magnificat* aenhief en dat de strofe:

Magnificat anima mea Dominum!

uit den boezem van Bruno losbrak en als een magtig trompetgeschal tegen de gewelven der kerk bonsde!

Het Lof voorderde met invallen der chooren, met tus-

schengebeden des Pastors en met solo's van Bruno, tot dat de Dienst geëindigd was en elk van zyne plaets opstond om de kerk te verlaten.

Bruno daelde van de hoogzael en stapte tegen den stroom des volks op, om tot zynen vader en tot Genoveva te gaen, die by het altaer zaten.

De jongeling scheen opgetogen en glimlachte helder; een hevig rood kleurde zyne wangen en hy wierp vriendelyke blikken op de lieden, als wilde hy vragen wat zy over zynen zang dachten. Doch niemand, noch man noch maegd, lachte hem tegen: allen verwyderden zich met stommen eerbied van hem om hem eenen breeden doorgang te bieden, en bleven hem in verbaesdheid aenschouwen, als ware er een wonder voor hunne oogen heengegaen.

Inderdaed, de eenvoudige lieden waren nog gansch onder den indruk zyner tooverende stemme; hunne harten beefden nog van ontroering; het scheen hun onmogelyk dat die jonge man zulke magt kon bezitten, en dat hy het was die het onbegrepen gevoel van eigen weerde en van levensbreedte hun in den boezem had gegoten; - die hun had doen gevoelen dat er, in hen, onder den ruwen rustenden mensch, nog een verhevener wezen, een voelende, een dichterlyke mensch verborgen lag!

Daerom staerden zy Bruno met dankbare verwondering na, daer hy zich tot het oppereinde der kerk rigtte.

De oude man, nevens den autaer van St Sebastiaen, stond by eenen pilaer te weenen, dat de tranen uit zyne oogen op den vloer der kerk lekten.

De jongeling bemerkte het, liep ter zyde tot hem en vroeg met belangstelling wat hem bedroefde.

‘Bruno, Bruno-lief’ zuchtte de oude met dwalende blydschap op het gelaet ‘nu, nu heb ik lang genoeg geleefd. Dat moet God u loonen, het geluk dat gy uwen armen Jan hebt gegeven. Ik ben gansch van myne zinnen; het is my alsof ik uit den hemel kwam!’

‘Ik geloof het wel: hy is zot of dronken’ schertste de fiere jongeling, die met den elleboog op de knielbank van St Sebastiaen rustte.

De oude keerde zich om, en antwoordde met zonderlingen geestdrift:

‘Ah, spot met my, noem my zotte Jan; maer, ziet gy, dwaze Simon? dit kind heb ik gedragen toen het klein was; ik heb het opgevoed en het al myne gebeden geschonken. God heeft my verhoord: daer is nu Bruno!’

‘Een knappe melkbaerd’ lachte de andere ‘die daer ligt te janken gelyk een meisken. Gy moest hem rokken aendoen en eene kap opzetten, uwen Bruno.....!’

‘Kom aen, Jan’ zegde de jongeling, daer hy den ouden man met de hand voorttrok ‘laet Simon maer

staen, en kom met ons ter kermis: Vader heeft het my toegestaen.'

Nu was de kerk byna ledig; de persoonen die er nog in gebleven waren verlieten ze insgelyks.

Buiten was alles als door eenen tooverslag veranderd. In de verte hoorde men reeds het aenlokkend spel van viool en bas door het schaterend gerucht der kermis dringen.

Eenige oudere lieden waren echter nog in hoopjes op het kerkhof blyven staen, om van elkander wat nieuws te hooren, indien iemand nieuws mogt weten. Daer werd gesproken over de fransche republiek, over de Jacobynen, over de dood van Marat en over den Keizer van Oostenryk; men juichte er over den schoonen oogst van het jaer, en drukte de blyde hoop uit, dat God het Land voortaen van plundering en stroopery zou bevryden.

Daer stond ook nog de fiere jongeling, die gedurende het Lof met den arm op de knielbank van St Sebastiaen had gerust. Het was Simon, de zoon des Brouwers, een jongen die, door de vroegtydige dood zyner moeder, op den hol was geraekt, en zelfs gedurende de eerste maenden der fransche overheersching naer Brussel was geloopen, zonder dat iemand wist wat hy in de hoofstad had verrigt. Hy was met slechte gedachten teruggekeerd, en dit was genoeg om de boeren te doen denken dat hy daer met geen goed gezelschap had verkeerd.

Wat er van zy, niemand beminde hem in het dorp, welks stille inwooners hy ergerde door zyn dwaes leven en ruwe woorden. Slechts eenige der armste boerenjongens waren altyd rond hem te vinden en vergezelden hem waer hy ging, om de kannen bier te ledigen die hy gewoon was in alle herbergen ten beste te geven.

Het was spyt nochtans: Simon kon wel voor een schoone jongen doorgaen. Hy was lang van gestalte, regelmatig van aengezigt en tamelyk geleerd; maer zyne houding was trotsch, zyne wezenstrekken hard en zyn gewoone glimlach zuer en mispryzend. Een ervaren oog zou by den eersten blik ontdekt hebben dat die jonge man, ofschoon nauwelyks vier-en-twintig jaer oud, reeds eenen afkeer had van het leven, omdat hy het leven voor zich zelven door hoogmoed en wangedrag had vergald.

Anders scheen er in Simon niets meer over te blyven dan de eigenliefde, de begeerte om anderen, te overtreffen en zich dus over de algemeene verachting te wreken.

Hy had vleijende denkbeelden over zyne eigene begaefdheden: om te zingen, te dansen, te buigen of zich minnelyk of beleefd te toonen, dat kon niemand gelyk hy; verstand, welsprekendheid, ingeboren wetenschap, dat bezat niemand boven hem. Zyne dorpgenoten, zoo zegde hy, waren een hoop domme kinkels die zich door den Pastor met beeldekens van den duivel naer hun bed lieten

jagen en geheele nachten lagen te droomen van hel en vagevuer!

Nu stond Simon aen den ingang van het kerkhof by vyf of zes armgekleedde boerenjongens, die hem herinnerden dat hy beloofd had twintig pinten bier te geven zoohaest het Lof zou geëindigd zyn; maer Simon luisterde niet, en was bezig met zyne kleeding losheid en zwier te geven en zyne muts op het linker oor te leggen, alsof hy iemand verwachtte op wien de bevalligheden van zynen persoon indruk moesten doen.

Inderdaed, uit de zydeur der kerk traden nu vyf of zes persoonen.

Het was de Notaris met zyne vrouw, zynen zoon Bruno, en zynen ouden knecht Jan, benevens den Koster-Schoolmeester met zyne dochter Genoveva.

Langzaem stapten de beide huisgezinnen tusschen de koutende dorpelingen, die met eerbied zich ter zyde schikten en hunne oogen met vleijende bewondering op Bruno en Genoveva gevestigd hielden. Op het aengezigt van velen en in de beteekenende blikken die er gewisseld werden, kon men wel zien dat de boeren in hun binnenste zegden:

‘Zy zyn voor elkander geboren. Geen schooner paer op de wereld!’

Deze overtuiging lag nog dieper ingedrukt op het gelaet

des Notaris en des Kosters; hunne oogen blonken van hoogmoed en vreugd.

Maer wie er tot verdwaeldheid toe verblyd scheen, was de oude knecht Jan. Hy deed geweld om zynen gekromden rug op te regten, draeide met het hoofd naer alle zyden en bezag de lieden met trotsche blikken, als wilde hy zeggen:

‘Ik heb hem opgevoed!’

By den ingang van het kerkhof moesten zy allen voorby Simon, die daer, met vergramd en nydig gelaet, van yverzucht stond te beven, toen hy zag dat Bruno en Genoveva hand aen hand tot hem naderden.

De zoon des Brouwers bezag de maegd zoo straf, dat zy het hoofd boog en hare hand aen Bruno ontrukte; dan wierp hy op den jongen student eenen doorboorenden blik, als eene uitdaging. Eventwel, by den doorgang van Genoveva toonde hy zich weder bevallig, glimlachte minzaem en sprak eenen zoeten Goeden dag; maer het meisje, als beschaemd of verstoord, keerde het gezigt van hem af en liep tot haren vader, die reeds op de dorpsbaen was getreden.

De oude knecht had dit alles met gramschap nagezien; hy kwam voor Simon staen, dreigde hem met de vuist en sprak:

‘Nog eens! Gy onbeleefde dronkaerd!’

Simon stond tegen den kerkmuer met de oogen neêrgeslagen; woorden van woede en van wraekzucht rolden onverstaenbaer uit zynen mond. Hy hoorde den knecht niet.

Zoo bleef hy eenige oogenblikken in spyt bedolven, tot dat hy regtsprong en zyne gezellen toeriep:

'Komt aen, het zal vandaeg erop zyn! Drinken, drinken, zoo veel gy wilt. De kermis is nog niet ten einde; wy zullen nog vreemde dingen zien!'

Hy liep als een woestaerd met zyne gezellen door het volk en stormde, schreeuwend en tierend, eene danstent binnen.

Op de Kermismarkt was het een geraes en een gewemel, dat een bedaerd aenschouwer by dit onstuimig gewoel ligtelyk dwaes en doof mogt worden.

Het geschreeuw van kwakzalvers, kramers en goochelaers, het geroffel van trommels, het geschetter van hoorns en trompetten, het snydend geluid der violen, het klagend geknor der varkens die op de markt met honderde waren, de magtige zang der jongelieden, en meer andere schallende geruchten versmolten in een aenjagend gebrom, waeruit, op eenigen afstand, niets meer te herkennen was dan het gedruis van eenen reusachtigen biekorf.

De menigte vlotte als een stroomende vloed over de markt; men duwde, men pletterde, men trapte elkander op

de voeten..... maer op aller aengezigt stond blydschap en uitgelatene vreugde te lezen.

Van den eenen kant, naer de kerk op, ontvouwden zich vele kramen die lekker, speelgoed, huisraed, laken of gemaekte kleedingstukken te koop boden. Deze zyde was stil en vreedzaem in vergelyking der andere; men kon daer geene teekens van woelzin noch overhaesting zien, dan dat somwylen de eene of andere boer byna overhoop tuimelde door den stoot van eenen pondenzwaren peperkoek, die hem van uit een kraem te koop werd toegeduwd.

Naer deze kramen hadden de ouders van Bruno en Genoveva hunne stappen gerigt; zy bleven er eenigen tyd, tot dat de jongeling een allerprachtigst kerkboek met zilveren sloten, als kermisgeschenk voor zyne vriendinne had gekocht.

Dan wilden zy insgelyks de overzyde der markt eens afwandelen, om te vernemen wat het vrolyk geraes, de vieze sprongen en de zonderlinge gebaren der kwakzalvers en goochelaers te verkonden hadden.

Aen dien kant was het een ongemeen leven; daer scheen een gansch leger schreeuwers en poetsenmakers zich nedergeslagen te hebben.

Waer Bruno en Genoveva verschenen, werd aenstonds, uit eerbied of uit vriendschap, plaets gemaekt; en, ofschoon

de beide huisgezinnen verre van de goochelaers bleven staen, konden zy echter alles goed hooren en zien.

Op den hoek, by de herberg *De Leeuw*, stond een kwakzalver met zonderlinge kleederen en eene gansche halsketen van menschentanden gemaekt. Zyn Hansworst blies de trompet en verhaelde, in ronkende tael, welke nooit-gehoorde wonderwerken zyn meester in al de landen der wereld had verrigt. Tot getuigenis daervan toonde hy perkamentbladen met roode zegels, en waerop de bevestiging geschreven stond in vreemde talen, die natuerlyk niemand kon lezen noch verstaen.

Nauwelyks was de Hansworst ten halve zyner redevoering, of er kwam een boer, wiens gezwollene wang genoeg merken liet wat wee hem kwelde.

'Wel, Sus, jongen, wat gaet gy nu doen?' vroeg de Notaris. 'De vent zal u martelen.'

'Het geeft er niet aen' morde Sus 'ik kan het niet meer uitstaen. Al trok hy den kop van myn lyf, de tand zal eruit!'

De kwakzalver, deze prooi bemerkende, begon in zyne handen te wryven, deed den Hansworst zwygen, en zegde met statigen ernst tot het volk, terwyl hy den lydenden boer by den schouder vatte en tot zich rukte:

'Gy zult gaen zien, achtbare toehoorders, dat ik hier niet gekomen ben gelyk andere kwakzalvers, waterschou-

wers, tandentrekkers en eksteroogsnyders, die nooit hebben gestudeerd en u dikwyls met den tand het halve kinnebakken uit den mond sleuren. Neen, neen, geeft acht, gy zult gaen zien hoe Meester Nicophorus zyne kunst verstaet!'

Hy stroopte zich de regter mouw op, klapte met de vingeren als een goochelaer, zette den boer met het hoofd achterover tegen eenen stoel, en greep eene yzeren tang, waerna hy uitriep:

'Ziet, dit tangsken is yzer noch stael; het is een pluimken, dat wel verre van u zeer te doen, u aen het tandvleesch kittelt als liep er u eene vlieg over de lippen, noch min noch meer! Bewondert de kunst van Meester Nicophorus. Zeven stuivers voor elken tand! Zeven stuivers maer! Hy gaet, let op, hy gaet! Een, twee, dry, pst!'

En de kwakzalver stak de tang omhoog met iets dat hy uitgetrokken had.

De boer was huilend op den grond gevallen; en, ofschoon hy kermde alsof men hem vermoordde, de Hansworst blies de trompet nog harder, daer Meester Nicophorus zegepralend de omstaenders het uitgetrokken voorwerp toonde, en dwars door het trompetgeschal uitriep:

'Zonder pyn, zonder de minste pyn!'

Intusschen lag de boer op den grond te spartelen en om hulp te roepen; de omstaenders meenden gewis dat hy het uit spotterny deed, want zy stonden erby te lachen.

Eventwel, de Hansworst, die by het felle bloeden des boers voor eenigen onraed vreesde, snauwde hem met verstoordheid toe, terwyl zyn meester eene juichende rede tot het volk hield.

‘Zyt ge niet beschaemd, groote mensch, dat ge daer ligt te huilen als een kind? Ge meent dat het zeer doet? 'T is niet waer!’

De boer, met de tranen in de oogen en van pyn allerlei gezigten trekkende, stak de beide voorste vingeren omhoog, en mompelde:

‘Twee! och God, och God, twee: een kwade en een goede!’

‘Hoe, twee!’ sprak de Hansworst ‘ga loopen! Elken tand is zeven stuivers; myn Meester zal u veertien stuivers doen geven, al stond er de Koning by. Ga loopen! Ik zal hem wys maken dat gy aen my betaeld hebt.’

De boer liet het zich geene tweemael zeggen, en vlugtte, met de hand aen den mond, door het volk achter de kerk weg.

‘Ziet, ziet’ riep Meester Nicophorus juichend ‘daer loopt hy als een haes van blydschap! Ik heb hem geraekt, - wat zeg ik? met den vinger heb ik slechts naer zynen mond gewezen, en, op hetzelfde oogenblik, verdwenen is de smart!’

Eene wyl daerna stonden meester en knecht weder

op hunne stoelen van vele wondere dingen te vertellen; eventwel, buiten eenige *poeders om lang te leven*, die hy voor vier oordjes verkocht, scheen hy niet veel aftrek te hebben; en welhaest keerden de meeste omstaenders zich van hem af, om weinig verder naer een ander kraem te loopen, waer het gewis op vechten ging uitdraeijen, te hooren naer de vergramde woorden die er klonken.

De beide huisgezinnen volgden den stroom der nieuwsgierige dorpelingen.

By eene tafel stond hier een goochelaer. Na dat hy eenige poetsen met de muskaden en met de bekers had verrigt, had hy eenen Schelling van iemand der omstaenders gevraegd.

Een boerenknecht, die gewis lang erom gespaerd had, en nu wel eens wilde toonen dat hy een zilverstuk ryk was, had den goochelaer den gevraegden Schelling gegeven.

De goochelaer had eventwel den Schelling ingeslokt, en beweerde nu dat hy den boer in den neus stak. Deze had zich wel meer dan eens in den neus genepen; doch daer hy dit reeds een vierendeel uers vruchteloos had gedaen en hy nu verschrikte, by de gedachte dat zyn Schelling hem wel voor eeuwig mogt ontgoocheld zyn, ontvlamde hy eensklaps in woede, sloeg met de vuist op de tafel en schold den goochelaer voor gauwdief en nog erger.

De Koster, die den boer goed kende, wilde hem stillen en

hem wys maken dat alles op de kermis voor de grap geschiedt, doch nu de gramschap eens in den eenvoudigen man ontsteken was, kon men hem nauwelyks van vechten wederhouden.

Zoohaest de goochelaer veel volks vergaderd zag, deed hy den vergramden boer stil staen en trok hem met groot geweld den Schelling uit den neus.

Terwyl de verbaesde sukkelaer op zyn geldstuk staroogde en scheen te twyfelen of het wel echt was, liep er een jongsken met eene blikken bus tusschen de lachende boeren rond en kreeg vele oorden, die men zonder deze kluchtige poets niet zou hebben losgemaekt.

De oogst des goochelaers duerde echter niet lang. Er kwam eene nieuwe vlotting onder de scharen; eenige stemmen riepen met blydschap:

'Jantje van Lier! Nieuwe liederen!'

Wat verder, buiten den drang des volks, was een man - die maer éénen arm had, - bezig met het planten van eenen staek, en welhaest ontrolde hy voor denzelven een groot doek, waerop in vierkante schetsen allerlei tooneelen waren geschilderd. Het moest iets schrikkelyks verbeelden, want op de meeste tafereelen zag men soldaten met zweerden, bebloede lyken en, tot slot, de schrikkelyke guillotien!!

De liedjeszanger was een oud soldaet uit den eersten

Patriottentyd, die in de dorpen beroemd was om de nieuwe-en schoone liederen die hy zelf dichtte. Zyn regter arm had hy op den berg van Hoei, in den laetsten stryd der Patriotten gelaten. Hy bediende zich echter nog van hetgeen hem aen den elleboog overbleef; want daeraen was een yzeren band gehecht, die de lange witte roede ontving, waermede hy onder het zingen de tooneelen aenwyzen moest.

Met de linker hand had hy werks genoeg om op eene kleine trommel te slaen die hem dwars voor den buik hing.

Aen de andere zyde van het doek stond eene vrouw met eene viool.

Hier liep veel volks byeen; Simon, de zoon des Brouwers, was er insgelyks met zyne gezellen; en, of zy reeds veel hadden gedronken of den zanger wilden stooren, zy maekten een geraes als meenden zy dat het dorp hun alleen toebehoorde.

Daerom, Bruno en Genoveva bleven slechts van zeer verre naer den liedjeszanger zien.

Zoohaest alles in gereedheid was, sloeg de oude soldaet eenige malen op de trommel om de schreeuwers te doen zwygen. Dan wees hy opvolgend met zyn lang stokje naer de schetsen, - en sprak en zong zoo aerdig tusschen en door malkander, dat hy waerlyk te peerd op de zangwys moest zitten om niet honderd mael er mede in de war te loopen.

In dezer voege schoot hy eensklaps los:

‘Boeren, burgers en menschen, komt by! Jantje van Lier is wederom hier tot uw plesier; hy zal u gaen zingen van wondere dingen; zet ooren en beursen open, dan zult gy wat hooren, en hy wat verkoopen!

Sa, vrienden, luistert naer myn lied
Wat in Parys weêr is geschied.
Het zyn schrikkelyke maren,
Die ik u kom veropenbaren.....

Begint niet te beven, burgers en boeren altegader, Jantje van Lier weet wel wat hy brengt: het is wel schrikkelyk; maer het draeit toch goed uit, zoo als gy nader zult komen te vernemen!

Het zyn schrikkelyke maren,
Die ik u kom veropenbaren
Hoe dat God de zonden straft
Als men Hem het minst verwacht.
Het is van 't hoofd der Sankulotten,
Die met den Hemel durfde spotten,
En 't menschenbloed met geen ontzien
Deed stroomen door de galgetien.

Ja, menschen of boeren, hier komt gy te zien hoe Marat in een bosch door eene tooverheks wordt opgevoed met wolvinnenmelk. Daer ziet gy, hoe hy zyn eigen vader met

een mes achterna loopt. Hier ziet gy hem met de razende Jacobynen in Parys al de gevangenen vermoorden: ziet, de schelm staet tot aen de kniën in het bloed, en hy roept altyd voort: nog! nog!'

'Ah brrr! altemael leugens!' spotte Simon 'gy komt de boeren weêr wat wys maken, alsof ze nog te veel verstand hadden!'

'Die het niet wil hooren kan er van weggaen!' riep de zanger.

'Wat, tooverheksen? wolvenmelk? tot aen de kniën in het bloed? 'T is wonder dat er de duivel nog niet by is. Vodden, vodden altemael!' schreeuwde Simon.

De zanger toonde een blad liedjes en sprak met veel statigheid:

'Het staet gedrukt!'

En, alsof daer niets meer op te antwoorden viel, hernam hy:

Marat, die helsche dwingeland,
Was meester in het fransche Land
En deed, eilaes, veel volk vermoorden,
Versmachten, hangen of versmooren.....

'Hier ziet ge den booswicht by Robespierre.....'

By het hooren van dien geduchten naem maekten de meesten der omstaenders het teeken des Kruis.

‘Hier ziet gy den booswicht by Robespierre; hy vraegt hem met gramschap waerom de guillotien dien morgen een uer heeft stilgestaen.

Hy sprak tot duivel Robespeer:
De galgetien en gaet niet meer.
Nog honderd duizend menschenkoppen
De beul zal komen af te kappen,
Of anders ben ik niet voldaen.....

‘Leugens! leugens!’ riep Simon.

‘Sa, gaet gy u daer wat stil houden, gy misloopen Sankulot?’ schreeuwde de zanger ‘of ik zal u uwe zaligheid eens lezen.....

Ziet daer, burgers en boeren, hoe Robespierre zelf staet te beven; Marat zegt: laet ons al de menschen vermoorden, behalven ons getweeën, dan zyn wy zeker voor altyd meester!

Of anders ben ik niet voldaen,
Te niet zoo moet het menschdom gaen!

Maer ziet, *een meisje hupsch en schoon,*
Ons Heer schenk haer de martelaerskroon,
Zy was bereid haer jeugdig leven
Voor God en Vaderland te geven.....

Daer ziet gy de maget by een spinnewiel zitten; een

groot mes ligt voor hare voeten; hier ziet gy hoe zy het mes onder haren halsdoek verborgen heeft, en met een pak gereed staet om te vertrekken, en afscheid neemt van hare bedrukte ouders.....

Zy was bereid haer jeugdig leven
Voor God en Vaderland te geven.
Zy onderneemt de verre reis,
Met een groot mes, regt naer Parys.

Zy klopt aen de deur van Marat, zoo als gy hier komt te zien.....

De meid kwam voor en vroeg met streken:
Hoe is uw naem, wie wilt gy spreken?
Zy zei: ik heet Charlot Corday;
Uw meester wacht groot nieuws van my.

De wreede moordenaer Marat,
Hy lag te zwemmen in een bad,
In menschenbloed zeer hoog geprezen,
Om van een ziekte te genezen.
Charlot die kwam; Marat die vroeg:
Waerom stoort gy my nog zoo vroeg?

Deze maget is alzoo toegelaten by den booswicht, die lag te zwemmen in een bad van menschenbloed; alwaer

zy, om haren slag waer te nemen, hem is komen te klagen over de inwooners harer stad, waerop Marat haer antwoordde, dat heel de stad moest komen te sterven.....

Zy sprak: ik kom en doe myn klagten,
Myn stad wil Wet noch Kerk meer achten.
Marat sprak zonder om te zien:
Die stad heel door de galgetien!

Hetgeen deze maget niet kon verdragen; zy heeft haer mes getrokken, gelyk gy hier komt te aenschouwen.....

Hoe? riep de maegd, *de gansche stad?*
Gy, bloedhond, sterf dan in uw bad!
Zy heeft hem, *zonder meer te spreken*,
Het mes door lyf en hart gesteken.
Hy viel daer neêr en schreeuwde fel
Om Robespeer en heel de hel;
Maer hoe hy riep en knarsetandde,
Hy gaf zyn ziel in duivel's handen.

Alsdan zyn de Jacobynen op het gerucht komen toegeloopen; zy hebben de maget willen verscheuren; maer op het zeggen van Robespierre hebben zy haer gebonden en haer naer de gevangenis gesleurd. Ziet, hoe baldadig zy met de maget leven!'

'Bravo! 't is wel besteed!' juichte Simon. 'Het is

wat lekkers, eene lichtvink die de menschen in hun huis gaet vermoorden!'

'Wat, wat durft gy zeggen van deze eerbare maget?' riep de liedjeszanger met verontweerdiging.

'Ik wil niet zeggen wat zy is' antwoordde Simon 'het woord is veel te leelyk.'

'Ja' hernam de oude soldaet 'dat ik hier den lof kwam zingen van Robespierre of van de Jacobynen, dat zou u meer aenstaen, niet waer? Maer de dry maenden die gy, met eene roode muts op den kop, in den Club der Sankulotten te Brussel hebt doorgebragt, die tyd is voorby, jongen!'

Deze veropenbaring scheen den zoon des Brouwers neder te slaen, des te meer daer al de boeren met schrik zich van hem verwyderden, als ware hy met eene besmettende ziekte aengedaen geweest.

'En, laet den liedjeszanger met vrede' hernam de oude soldaet 'want hy weet meer dan gy denkt, en het mogt u berouwen dat gy hem zyn brood niet vreedzaem liet verdienen.'

Simon morde iets binnen 's monds, aenzag den zanger met gloeijende oogen, en zegde, terwyl hy de gesloten vuist tot hem ophief:

'Ik zal u vinden, kerel!'

Onder het uitspreken dezer bedreiging, ging hy langzaem en met fiere stappen naer de herberg *de Leeuw.*

De zanger hernam alsof er niets gebeurd ware:

Het volk, als razend, bond Charlot
En sleurde haer naer 't duister kot.

Zy hebben dan, op staenden voet,
Geroepen: stort het maegdenbloed!
En haer op eene kar gebonden,
Als een misdadige vol zonden.....

Hier ziet gy den tribunael, waer Robespierre het vonnis wyst; daer rydt de beulenkar met de arme maget; hier staet de galgetien, door Lucifer zelf uitgevonden. Charlot klimt erop, met hare oogen naer den hemel.....

De maegd klimt op de galgetien,
Haer oogen slechts naer God opzien.
Het mes dat valt, haer hoofd rolt neder.....

De moedige maegd is dood, dood ja, voor de wereld; maer laet ons hopen, beminde toehoorders, dat zy daerboven eeuwig zal leven!

Het mes dat valt, haer hoofd rolt neder,
Zy geeft haer jeugdig leven weder.
De galgetien wordt bloedig rood,
Charlot die leeft, Marat is dood!(*)

(*) Dit tooneel is eene getrouwe schets van den vlaemschen liedjeszanger. Zyn de tael en het lied wat zonderling, men aenveerde ze zoo om der waerheid wille.

Het lied, dat nu geëindigd was, scheen eenen diepen indruk op het gemoed van Genoveva te hebben gedaen; reeds wandelde zy verre van daer voor de kramen der koekkappers en rafelaers, en nog immer scheen zy denkend en verstrooid. Eensklaps vroeg zy aen haren makker:

‘Bruno, heeft deze Charlotte Corday goed of slecht gedaen?’

‘Ik vraeg hetzelfde in myn gemoed’ antwoordde de student.

‘En wat is uw gedacht?’

‘Bloedvergieten, Veva, het is zoo wreed. Misschien heeft zy God vergramd.’

Dit antwoord beviel Genoveva niet; zy schudde het hoofd in spytigen twyfel en zegde droomend:

‘Het is mogelyk..... Maer toch, Charlotte Corday is eene heldinne, en heeft zy gezondigd, God zal het haer vergeven, Bruno. Zy stierf immers voor Geloof en Vaderland; en zy, zwakke vrouw, zy durfde het bestaen een wangedrocht te straffen voor wien al de mannen van Frankryk, ja van gansch Europa beefden?’

De jongeling trok het meisje voort om de ouders te bereiken, die reeds verre vooruit waren. Onderwege zegde hy:

‘Veva, het zyn vervaerlyke dingen; laet ons erover zwygen. God zelf zal beslissen. Het gedacht eener moord, al ware ze nog regtveerdig, doet my yzen..... Kom,

onze ouders gaen in den *Leeuw;* daer danst men.....'

By hunnen gang door de herberg om achter op den hof onder de tente te geraken, zagen zy Simon, als een dronkaerd tusschen zyne gezellen zitten razen en zingen, en met de vuist, onder het uitbulderen van grove woorden, zoo hard op de tafel slaen, dat de dansende kruiken het bier in beken op den grond stortten.

De zoon des Brouwers had Genoveva nauwelyks bemerkt, of hy sprong regt, poogde zich een minnelyk voorkomen te geven, naderde zwymelend tot het meisje en zegde, onder veel buigen en voetstryken:

'Zal ik de eer hebben, met de bevallige jufvrouw Veva te dansen?'

De maegd, gansch verstoord over zyne stoutheid, keerde zich om, daer zy antwoordde:

'Laet my met vrede, ik dans niet.'

'Kom, kom' riep Simon 'leve de vreugd!'

En hy greep de maegd by de hand om haer met geweld naer de tent te rukken.

Genoveva zag Bruno verwytend en vragend in de oogen, als wilde zy zeggen:

'Laet gy dit toe? Durft gy my niet verdedigen?'

Bruno's oog, anders zoo lydzaem en zoo zoet, ontvlamde plotselings; hy sprong vooruit, rukte Simon's hand van het meisje weg, en gaf hem zulken magtigen stoot in de

borst dat hy eenige stappen achteruit zwymelde en tegen den muer viel.

De jonge student, door zyne eigene daed verrast, stond te beven als een riet; Simon, loeijend als een stier, kwam op hem toegeloopen, en ging hem voorwaer eenen kwaden slag toebrengen; maer nu verschenen de Notaris en de Koster, die zich dreigend voor hem stelden.

Terwyl verdween Bruno met Genoveva in de tent.

Hetzy de drank den zoon des Brouwers nog niet gansch verblind had, of dat hy zich eene latere wraek beloofde, hy vergenoegde zich met hevig over Bruno uit te vallen, ging nog immer tierend nederzitten en sloeg intusschen geweldig met zyne kan op de tafel, roepende:

‘Bier, bier met stoopen!’

Later zaten de ouders van Bruno, met den vader van Genoveva en met den ouden knecht Jan, op eene bank in de tent, en zagen met vreugdevol gemoed hoe hunne beide kinderen zich aen den dans vermaekten en hoe iedereen wedyverde om hen te pryzen of hun een vriendelyk woord toe te sturen.

In hunne stille blydschap zouden zy gewis den dwazen Simon vergeten hebben, indien het woest getier, binnen in de herberg, hun van tyd tot tyd niet had komen herinneren dat hy nog altyd voortging in zyne ergerlyke slempery.

Zy spraken diensvolgens van Simon en beklaegden regt-

zinniglyk den armen ouden Brouwer, die zelfs niet ter kermis durfde komen, om geen getuige van zyns zoons baldadigheid te zyn. De woorden van den liedjeszanger, over Simon's verblyf in Brussel, werden insgelyks herinnerd, en gewis kon uit deze overweging niet veel geneigdheid voor hem ontstaen.

De oude knecht was bovenal op Simon gebeten, en sprak met zoo veel gramschap over den dronkaerd, zoo hy hem noemde, dat de Notaris hem twee of dry mael wederhouden moest.

Reeds hadden zy byna een paer uren in de tent doorgebragt; Bruno en Genoveva dansten onophoudend en schenen den schoonsten dag huns levens te genieten.

De Notaris sprak van huiswaerts te keeren.....

Eensklaps hoort men in de herberg een verward gerucht als van menschen die stryden en met stoelen slaen; verwenschingen en schrikkelyke woorden beheerschen de verwarde stemmen dergenen die de stryders van elkander willen scheiden, - tafels vallen om, kannen breken.....

In de tent gaet muziek en dans immer voort; maer zy die slechts aenschouwer zyn, staen met verrassing regt om naer de herberg te zien.

Voor dat men kan begrypen wat er geschiedt, komt de drom der twisters in verwarring op de opene plaets gevlot; een jongeling met eene steenen kruik in de hand, springt

vol woede uit zyn midden, werpt dry of vier mannen ten gronde en stormt schuimend de tent in, daer hy de schrikkelyke woorden loeit:

‘Hy zal sterven! Den kop zal ik hem inslaen, den schynheiligen pilaerbyter!’

Zoo, met de kan boven het hoofd, loopt hy rond tusschen de vlugtende dansers, en, met eenen schreeuw van wraek bemerkt hy het slagtoffer dat hy zoekt.

Ieder staet als met versteendheid geslagen, zoo snel gebeurt dit alles; de oude knecht alleen laet een gil van angst, en springt met de handen omhoog voor Bruno.

De kan, op Bruno gemikt, daelt neder; de arme knecht ontvangt den slag op het hoofd en valt bloedend en gevoelloos voor de voeten van zynen jongen meester.

Twintig boeren springen te gelyk op Simon; men rukt hem ten gronde; hy slaet, hy byt, hy krabt; maer men bindt hem met koorden en sleurt hem welhaest naer de dorpsgevangenis.

Meteen werd de knecht opgeligt en in eenen stoel binnen de herberg gebragt; terwyl men het bloed poogde te stelpen dat uit zyne wonde vloeide, stond Bruno nevens hem te weenen en te kermen, als beweende hy de dood eens vaders of eens broeders. Genoveva zat met den neusdoek voor de oogen te snikken.

Na eenigen tyd kwam de knecht tot zich zelven en

opende de oogen. Zyn eerste blik viel op Bruno, wiens hand hy vurig aengreep onder het murmelen van eenige dankbare woorden.

Allen hadden haest om deze noodlottige plaets te verlaten en huiswaerts te keeren. Jan, de knecht, werd op eene berrie gelegd, en zoo droeg men hem ter herberg uit. De Notaris en zyn huisgezin volgden den gekwetsten.

Onderwege moesten zy voorby de dorpsgevangenis, die in eene kamer van een oud steenen huis was uitgespaerd.

Daer zagen zy eensklaps, achter de yzeren staven des vensters, het hoofd van den dronken Simon, die hun vervaerlyk aengrynsde, hun yselyke wraekkreten toewierp en met zyne vuist verre buiten de traliën hen bedreigde.....

Des anderdaegs kwam de Schout met eenige geregtsdienaers te Waldeghem om een onderzoek over het gepleegde feit te doen.

Maer toen hy de gevangenis deed openen vond men Simon er niet meer in.

Wat opzoekingen men verder deed, zelfs nog na maenden en jaren, van Simon vernam men niets meer.....

Weinig tyds daerna, wonnen de Franschen den noodlottigen slag van Fleurus, en overweldigden ons vaderland voor de tweede mael.

De boerenkryg. (1798).

I.

By den grooten aerdenweg, die op eenigen afstand van het dorp Waldeghem, in verband met grootere Gemeenten en eindelyk met de stad zelve, voorbyliep, stond eene afspanning, voor uithangbord voerende *in den Arend.*

Daer woonde Baes Cuylen, de Molenaer. - Zyn molen stond in de nabyheid op eene meer dan gewoone hoogte; want langs de oostzyde raekte de herberg *de Arend* aen een uitgestrekt woud, dat eenige uren in deze rigting voortliep. Om van dien kant, zooveel mogelyk, den wind te kunnen vatten, had Baes Cuylen's grootvader, met vooruitzigt, zynen molen zeer verheven doen bouwen.

Op eenen zondag morgen, in de maend october van het jaer 1798, trad Baes Cuylen uit zyn huis om naer den molen te gaen; zyn knecht Sus, die hem volgde, scheen zeer ontevreden en morde hoorbaer in zich zelven.

De Molenaer keerde zich om en zegde spytig:

‘Sus, jongen, ik begryp niet hoe gy zoo kunt zyn. In de rampzalige tyden die wy nu beleven, wilt ge nog dat beetje moeite niet gewillig doen!’

‘Beetje moeite!’ grommelde de knecht ‘als de andere in de herberg zitten, sta ik den ganschen zondag boven op den molen te verdroogen, om uit te zien of er geene kraeijen of Sankulotten vliegen. Houd dan ten minste den molen op den Decadi stil.’(*)

‘Op den republikeinschen zondag?’ riep Baes Cuylen met afschrik ‘dat gy zoo oud niet waert, Sus, ik zou haest gaen zeggen dat ge goesting hebt om met het goddeloos gespuis aen te spannen!’

‘Ik wilde dat de laetste Sankulot aen de galg hing!’ riep de knecht ‘dan zou ik des zondags ten minste met myne voeten op den grond kunnen loopen, in stede van altyd daerboven op den molen te staen.’

‘Kom, Sus’ zegde de Baes met goedheid ‘ontzie u

(*) Volgens den republikeinschen Almanak waren de weken in tien dagen verdeeld; dezen noemde men *primidi, duodi, tridi,* enz. De *Decadi* of tiende dag was de ambtelyke rustdag.

zulke kleine moeite niet. Gedenk dat iedereen in dezen tyd een bitter kruis moet dragen. Zie de ongelukkige Dienaers des Heeren, zie onze Priesters, hoe zy worden vervolgd en gevangen omdat zy het Geloof niet afzweeren willen; hoe zy worden weggevoerd naer eilanden in de zee, waer ze door wilde dieren moeten verscheurd worden, zoo God hen niet bystaet. Zie onze arme lotelingen, die gansche weken in de bosschen, of in kuilen onder den grond, verborgen zitten, en, met de dood op het lyf, alle oogenblikken vreezen dat zy zullen verraden en gevangen worden.....'

'Maer ik versta my daer niet aen, Baes. Er is immers geen sterveling in het dorp die hen zou willen hinderen?'

'En de Burgemeester en Schepenen?'

'De mannen der *Municipaliteit* wilt gy zeggen? Ja, die zullen hun toch ook niets doen: hunne eigene zonen zitten versteken in het gehucht achter Vinkenbosch. - Maer my dunkt, Baes, liever dan zoo gedurig te schrikken en te beven, zonder hoop om het te ontgaen, ik wierde soldaet.'

Zy waren by den molen en klommen den trap op.

Baes Cuylen antwoordde onder het klimmen:

'Gy zoudt soldaet worden, Sus! Zoo, gy zoudt de wapens aenveerden om op bevel der goddelooze Sankulotten de Priesters te vangen, de kerken te rooven, de arme

boeren te plunderen, de dorpen te verbranden en het onschuldig bloed der martelaers te vergieten?'

De knecht maekte het teeken des Kruis, en zegde toen zy boven den trap en in den molen waren:

'Ik had het zoo diep niet ingezien, Baes. Ons Heer beware my, ik stierve nog liever.'

'Aldus, gy zult dezen zondag nog op den molen blyven en vlytig rondzien?'

'Ja maer, Baes.....'

'Gy weigert toch niet?'

'Neen, neen, dit is het niet, wat ik zeggen wil; zy zeker, ik ben tot alles gereed, behalven des zondags op den molen te staen. Het is ook altyd hetzelfde. Zet my tot aen den hals in het water, daer heb ik niets tegen: het zal ten minste wat nieuws zyn.'

'Ik geloof het, Sus; maer niemand ziet zoo verre als gy.'

'Een goed gezigt is altyd geen voordeel, Baes; het is aen my wel te merken. Was ik half blind, ik zate tegenwoordig in *den Leeuw* met eene pint bier in de hand..... Maer, in Gods naem dan, ik zal alweder tot dezen avond daerboven voor het Vaderland staen blinken..... Geef dan het vaentje maer!'

De Baes opende eene kist en langde er eene kleine vlag uit, door rood, blauw en wit in dry kleuren gescheiden; hy

reikte dit teeken aen Sus, die reeds tot onder de kap van den molen geklommen was.

In de kap van den molen waren, naer de vier zyden, eenige kleine byna onmerkbare gaten geboord.

Vooraleer het vlag uit te steken kroop de knecht rond en legde zyn oog tegen elk derzelve.

Aen den westkant bleef hy voor een der gaten lang stil.

‘Ziet gy iets?’ vroeg de Baes met angst.

‘Pst!’ antwoordde de knecht geheimzinnig.

‘Wat is het, Sus?’ vroeg de Baes weder na een oogenblik wachtens.

‘Op het einde der baen vliegt het stof in de hoogte: er komt iets.’

‘Het zal een wagen zyn, Sus.’

‘Neen, neen, tusschen het stof blinkt en glinstert iets; zoo gelyk bloote sabels of geweeren.’

‘Kom af, kom af’ sprak de Baes bevend ‘God weet of wy niet verraden zyn. Smyt het vaentje naer beneden!’

Maer de knecht bleef nog eene wyl door het gat zien en zegde dan:

‘Nu zie ik wat het is. Eene vrachtkarre die van de stad terugkeert; het zyn de koperen nagelen aen het peerdentuig die zoo blinken.’

‘Sus, Sus, wat hebt gy my benauwd gemaekt!’ zuchtte de Baes met eene lange ademhaling.

De knecht stak het vaentje uit den molen en antwoordde:

‘Baes, zoudt gy gelooven dat wy hier onzen kop op het spel zetten? Indien wy eens verraden werden, ik geloof dat dit vervloekt Sankulottenvaentje ons eene bittere pyp zou doen rooken. Gy weet dat de *galgetien* in Antwerpen nu ook staet?’

‘Zwyg van het helsch getuig, Sus. - Al de heete Jacobynen steken op den zondag immers een drykleurig vaentje uit?’

‘Op den *Decadi,* Baes.’

‘Ja, dat doet er niets toe; de vreemdelingen, die hier voorby reizen, geven my de faem van eenen schrikkelyken Republikein.’

‘Dat ze het maer eens goed wisten, eh Baes?’

‘Ja, Sus, dat ze het wisten, jongen; maer God zal er in voorzien. - Nu, zie maer wel toe. Tot dezen middag. Driesken zal u eten brengen, en ik zal er eenen stoop bier by doen.....’

Nauwelyks was het vaentje op den molen verschenen, of men zag opvolgend eenige hoofden uit het omstaende kreupelhout zich verheffen, en naer alle zyden met mistrouwen rondkyken. Jonge lieden traden sluipend op den breeden aerdenweg, zagen naer zyne beide einden uit en gingen dan ter afspanning in.

Het waren de gevlugte lotelingen die, ofschoon in de *Conscriptie* gevallen, weigerden de wapens als soldaten in de fransche legers te voeren.

Tot dan, had er nooit in België eene Wet bestaen, waerdoor iemand kon gedwongen worden soldaet te worden: de legers waren er altyd uit vrywilligers samengesteld geweest. Ook, van al de slagen, door den vreemdeling aen onze onafhankelykheid toegebragt, was er geen die onze vaderen meer wondde en verbitterde dan de zoogenaemde *Conscriptie.*

Gewis, zy scheen de Belgen eene ongehoorde en uiterste dwingelandy, de Wet die hen alle oogenblikken uit hunne wooning kon rukken, om hun bloed te gaen vergieten ten voordeele dergenen zelven die hen als slaven behandelden en alles vernietigden wat hen dierbaer was.

Voor hen, wier godsvrucht, wier verkleefdheid aen het voorvaderlyk Geloof was aengegroeid in de mate der vervolging zelve, was de marteldood minder akelig dan de verpligting om eenige hulp te leenen aen degenen, die zy niet alleen aenzagen als vyanden van hun Vaderland; maer nog als dienaers des duivels en als voorloopers van den schrikkelyken Antekrist.

Alhoewel in de meeste dorpen, die digter by de steden lagen, reeds soldaten waren verschenen om de wederspannige lotelingen op te zoeken en te vangen, en men er wer-

kelyk een groot getal had weggevoerd, - in Waldeghem had men er nog geene gezien. De geruchten die van het eene dorp tot het andere werden overgebragt, lieten eventwel vermoeden dat de stille Gemeente, hoe zeer ook van de heirbanen verwyderd, toch insgelyks wel, op het onverwachtste, door de menschenvangers zou worden bezocht.

Daerom, de meeste lotelingen hielden zich verborgen. De vreesachtigsten verbleven in het diepste der bosschen, waer hun, als het duister werd, door hunne huisgenoten eten en drinken werd gebragt; anderen, meer in het lot vertrouwend, hadden geheime schuilplaetsen omtrent hunne wooningen, in kelders, stallen of schuren.

Elken zondag, wanneer er geene dreigende tydingen gekomen waren, en dat diensvolgens het vaentje op den molen uitstak, vergaderden de lotelingen in de afspanning *den Arend,* eenigen tyd voor dat de Hoogmis zou beginnen, om van elkander, of van vrienden uit het dorp, te vernemen wat zy te vreezen of te hopen hadden.

Was het nieuws gunstig, dan woonden de meesten de Hoogmis by, om reden dat de lotelingen in andere dorpen, ten minste in degenen waer de kerken toen nog niet gesloten waren, in de Vroegmis waren verrast geworden, en gevangen.

In eene nevenkamer der afspanning zaten nu reeds een twintigtal persoonen, zynde alle gevlugte lotelingen, be-

halven dry of vier oudere mannen, die uit het dorp gekomen waren om hunne zonen te zien en te spreken, of om mede eenig nieuws te vernemen.

Er heerschte eene groote blydschap in dit vertrek; men sprak er juichend en met luiderstemme over eene goede tyding. Allengskens echter werd alles weder stil; want, toen men de bewyzen van de waerheid der tyding onderzocht, liep alles op een bloot gezegde uit.

De oude brouwer, die in in eenen hoek zat, beweerde dat dit nieuws niet gegrond kon zyn, dewyl zyn knecht over dry dagen nog in de stad was geweest en niets ervan had gehoord.

'Ah, daer is Bruno!' riepen de aenwezigen byna te gelyk 'die zal het wel weten!....'

Inderdaed, Bruno trad langzaem ter herberg in, drukte elkeen vriendelyk de hand en zette zich neder op eenen stoel.

'Weet gy niets? Is het waer, gaet de Republiek te niet? Zyn de Mogendheden in Frankryk gevallen? Is er een nieuwe Koning in Parys?' vroeg men hem van alle kanten.

Bruno aenzag zyne vrienden met weemoed, schudde het hoofd en zegde op treurigen toon:

'De fransche Republiek heeft honderde duizende soldaten; hare generaels doen alle Mogendheden beven; en,

nu zy gansch Italië hebben overmeesterd, is er geene plaets genoeg meer in Europa voor hunnen overmoed: Azia zelf hebben zy aengedaen..... Laet u door geene ydele hoop verblinden, gezellen. Van daerboven alleen kan hulp komen: op aerde is alles bedreigend en hopeloos voor ons!'

'Maer, Bruno, zyt gy wel zeker van hetgene gy zegt?' vroeg een der jongelingen. 'Gister is achter Vinkenbosch een kramer van Lier geweest, die heeft verhaeld en bevestigd, dat de Engelschen, de Pruisen, de Oostenrykers, al de Landen der wereld, tegen Frankryk zyn saemgespannen; dat zy reeds de legers der Republiek op de grenzen hebben verslagen en dat de nieuwe Koning van Frankryk met hen is.'

'Ydele woorden' zuchtte Bruno 'er is niets van. Onze toestand blyft onveranderd: in slaverny ligt ons arm vaderland, gebroken liggen de Autaren van onzen God..... Geen uitzigt..... Geene menschelyke hulp kan baten.'

'Wat raed weet gy dan?' vroeg de zoon uit *den Leeuw*, die er moediger uitzag dan de anderen.

Bruno bleef sprakeloos ten gronde zien.

'Zoo kan het toch niet voortgaen' hernam de andere 'wy kunnen ons gansch leven niet verborgen blyven. Het zal niet lang aenloopen of men zal op ons jagt doen gelyk men in de andere Gemeenten heeft gedaen. Dan worden wy

gevangen, en veroordeeld tot de dood; of, wat nog erger is, naer het leger gesleurd om te vechten voor het bloedig ras dat ons land met voeten trapt, als waren wy het vee van dit goddeloos volk!'

Deze woorden, met kracht gesproken, troffen Bruno diep; hy stond op, legde zich de hand van den moedigen gezel op het hart, en antwoordde:

'Er ligt daerbinnen ook een zucht naer dadigheid, naer wraek; maer waertoe zou het dienen, Karel? De aerde is zat van het bloed dat zy gedronken heeft. Waerom zouden wy onze ouders, onze vrienden door nieuw bloedvergieten aen vervolging, aen de dood zelve overleveren? Laet ons wachten..... wachten en bidden.'

'Maer gy weet dus niet dat de bosschen overal vol vlugtelingen zitten, die niets beters wenschen dan tegen den Franschman op te staen?'

'Ik weet het' zuchtte Bruno 'maer ik bid God dagelyks, uit al de kracht myner ziel, dat Hy myne landgenoten voor zulken noodlottigen opstand beware. Zy zouden ons verpletteren, vernietigen in eenige dagen tyds.....'

Karel naderde digter by hem en zegde hem schertsend in het oor:

'Bruno, vriend-lief, is het niet de schrik van Genoveva te verliezen, die u zoo bloode doet zyn?'

Eene hoogere verw kleurde Bruno's wangen; hy meende

te antwoorden, doch nu trad een ander loteling binnen, en deze riep met uiterste vreugde:

‘God zy geloofd, Vlaenderen is in opstand! Te Rupelmonde hebben de boeren gewapenderhand de Franschen aengetast en overwonnen; het gansche Waesland is onder de wapens! De Sankulotten van Antwerpen zyn over de Schelde getrokken met kanons. Dezen keer is het gemeend!’

Onbeschryvelyk was de indruk dezer tyding. Men klapte in de handen, men omhelsde elkander met uitzinnige blydschap, men zong, men juichte, men stortte tranen van ontroering.

Bruno alleen hield zich stil, en beschouwde met een soort van medelyden, het tooneel der algemeene vervoering.

‘Welnu?’ riep Karel hem toe ‘daer begint het spel, of gelooft gy deze tyding niet?’

‘Hy weet het nieuws maer half’ antwoordde Bruno op pynelyken toon. ‘Denzelfden avond zyn de gewapende boeren van Rupelmonde al vechtend in eene kerk gedreven; de Sankulotten hebben er het vuer in gesteken; onze arme broeders zyn allen tot polver verbrand. Gansch Waesland is op dit oogenblik overdekt met fransche soldaten .....’

Deze woorden deden iedereen verbleeken; na de ver-

voering der blydschap volgde nu onmiddelyk de bitterste onttoovering. Allen lieten het hoofd op de borst zinken en bleven eene wyl sprakeloos.

‘Weet gy wat de voerman op Gierle eergisteren aen pachter Woens gezegd heeft?’ vroeg een loteling. ‘Hy zegt, dat zoo onze Pastor zynen eed wil doen, men ons altemael met vrede zal laten.’

‘Zouden wy dan niet soldaet moeten worden?’ vroeg een jonge boer die in eenen hoek zat en meer dan anderen bevreesd scheen.

‘Neen. Zoo ten minste zegt de voerman op Gierle.’

‘Wel, waerom doet de Pastor zynen eed dan niet!’ hernam de eerste ‘dan waren wy vry!’

‘Ja, waerom doet hy zynen eed niet! Dat zal toch zoo schrikkelyk niet zyn!’ riepen een paer anderen.

‘Vrienden’ sprak Bruno ‘gy weet niet wat ge zegt. Men eischt van de Geestelyken dat zy eeuwigen haet aen alle Koningen en getrouwheid aen de fransche Republiek zouden zweeren. Kan een Priester zulken eed doen? op voorhand alles goedkeuren wat de Jacobynen in Parys kunnen uitvinden, zelfs de vernietiging van den godsdienst? Hoe het zy, de belgische Geestelykheid heeft geweigerd. Meer dan zes honderd Priesters zyn reeds naer verre eilanden vervoerd; de anderen zyn allen tot hetzelfde ballingschap verwezen. - Onze oude gryze Pastor

is insgelyks by name veroordeeld. En weest zeker, de eerste soldaten die in ons dorp verschynen, zullen ons onzen herder ontrukken en onze kerk sluiten gelyk reeds meest overal is geschied. In alle geval gy bedriegt u: de eed der Priesters heeft met de *Conscriptie* niets gemeens.

'Waerom vlugt by niet?'

'Waer? waer naertoe? En toch hy wil niet. Hy zegt dat hy met ons zal blyven zoo lang hy kan; en, wil God hem de marteldood gunnen, hy zal ze niet ontvlieden.'

'Daer klept het voor de Hoogmis!' sprak een der aenwezigen. 'Wie gaet eerst? Bruno, zeg gy, hoe wy zullen uitgaen, of wy loopen weêr al te samen in eens van hier.'

Terwyl de zoon des Notaris bezig was met aen dit verzoek te voldoen en de beurten aen te wyzen, kwam Baes Cuylen - die al dien tyd aen de deur had gestaen met den beweegloozen blik naer het vaentje gerigt - langzaem binnen en wenkte den Brouwer dat hy met hem zou buiten gaen.

Hier stond een knecht, die den geroepenen een papier overreikte, daer hy hem zegde:

'Baes, dit heeft de bode voor u gebragt; het is heel haestig.'

Na deze woorden groette by zynen meester en keerde terug naer het dorp.

Het opschrift van dien brief moest eenen magtigen

indruk op den Brouwer doen; want de oude man verbleekte en begon te beven als een riet, daer hy het oog halsstarrig op de letteren gevestigd hield.

Als hadde hy gevreesd, in dezen toestand verrast te worden, ging hy wat verder achter eenen eikenkant staen en las dan, als verslonden in diepe gepeinzen:

'*Le, le Ci..... le Citoyen Meulemans!* Dit geschrift? Van mynen zoon! Ach, dank, dank, ô God, dat myn eenig kind nog leeft, dat het tot my wederkeert!'

Hy scheurde met koortsige ontsteltenis den brief open en poogde den eersten regel ervan te lezen. Er stond *Liberté, Égalité, Fraternité ou la mort! Au Citoyen auteur de mes jours;* - maer, ofschoon de Brouwer het las, hy verstond het eventwel niet. Het handteeken was wel van zynen zoon, doch de vorm ervan deed eenen vloed angstige bedenkingen in hem ontstaen. Er was iets by zyns zoons doopnaem gevoegd: hy had geteekend SIMON-BRUTUS.

Na dat de Brouwer nog een oogenblik op den brief was blyven staren, verborg hy hem eensklaps in zyn kleed en rigtte zyne stappen naer het dorp, zeggende:

'De Pastor zal het my verklaren. - ô, God, wat mag het beduiden!'

De tachtigjarige Priester bereidde zich om ter kerke te gaen, toen de Brouwer in zyne kamer werd toegelaten en hem den brief toonde, met de woorden:

‘Heer Pastor, om Gods wille, lees my dien brief eer gy ter misse gaet. Hy brandt my in de handen; het is alsof een groot ongeluk er moest uit voortspruiten. Van mynen zoon Simon!’

‘Van uwen zoon Simon?’ riep de Pastor met blyde verbaesdheid. ‘Hy dwaelde, vriend Meulemans; maer ik verheug my dat God uw kind gespaerd heeft. Laet zien, wat meldt hy?’

De Pastor naderde tot het venster om meer licht op het papier te ontvangen, en las het volgende met half luider stemme:

Liberté, Égalité, Fraternité ou la mort.
Au citoyen auteur de mes jours.
Celle-ci sert pour vous informer que votre fils, délégué par l'Administration Centrale du Département des Deux-Nèthes, se rendra dans trois ou quatre jours dans son village natal, pour y assurer l'entière exécution des lois de la République et délivrer ses anciennes connaissances des chaînes du Despotisme et de tous les suppots du fanatisme infernal de ces hypocrites maudits, qui, sous le masque du sacerdoce, vous tiennent courbés dans la fange de l'abrutissement.

Rendez grâce à la République française; si vous êtes encore dignes du titre d'homme; si le servilisme et l'ignorance n'ont pas éteint jusqu'aux dernières facultés de ceux au milieu de qui j'ai reçu la lumière, un beau jour va luire pour Waldeghem.
Je vous apporte la liberté et, avec elle, la protection et l'appui de cette sublime République française, qui, dans son amour infini, embrasse d'une même et généreuse étreinte tous les peuples de la terre, et me charge, moi indigne, de vous porter l'ineffable bonheur d'être comptés au nombre de ses enfants!
Si, contre mon attente, je trouvais les habitans de Waldeghem encore croupissant dans la boue immonde des vieilles momeries, je saurais faire mon inexorable devoir en vrai républicain.
Ayez la complaisance de faire dire au meunier Cuylen, que je compte loger chez lui pour être plus près de la grand'route.
Votre fils,
SIMON-BRUTUS.(*)

(*) Eene vertaling van dezen brief zal sommige lezers misschien wenschelyk schynen; doch het is onmogelyk het gezwets van dien tyd in onze moedertael over te zetten, zonder daerby al het eigendommelyke ervan op te offeren. Daerom, wy laten hem liever onvertaeld.

Eensklaps verschrikte de Brouwer; hy zag tranen uit de oogen des Priesters vallen, en zyn gelaet verbleeken.

‘Hemel! wat is het toch?’ riep hy. ‘Wat staet er in dit ongelukkig schrift?’

De Pastor naderde hem, greep zyne hand en sprak met zoet medelyden:

‘Ik heb deernis met uw lot, arme vriend.’

‘Wat, wat moet ik vreezen?’ riep de Brouwer verschrikt. ‘Daer klept het reeds voor de laetste mael! De Mis moet beginnen. Om Godswil, Eerweerde, wat staet er in den brief?’

‘Welaen’ zuchtte de Pastor ‘ik zal het u zeggen. Uw zoon meldt u, dat hy binnen dry of vier dagen hier in Waldeghem zal komen om de wetten der fransche Republiek te doen uitvoeren, en al de aenhangers van de dwingelandy en van het *fanatismus,* dit wil zeggen van den Godsdienst, te verjagen. Hy belooft ons de bescherming van Frankryk, indien wy ons dezer weldaed door onderwerping en gehoorzaemheid weerdig maken. In korte woorden, hy berigt dat hy uwen ouden Pastor en de arme Lotelingen zal komen vangen.’

‘God, God, myn zoon!’ snikte de Brouwer met de handen voor de oogen. ‘Hy de beul die ons gezonden wordt!....’

‘Troost u toch, ongelukkige vriend’ sprak de Pastor

hem toe. ‘Gy hebt er geene schuld aen. En zyn wy niet in den tyd van beproeving? Denk dat God ons al dit lyden daerboven zal vergelden..... Ik moet gaen, het uer is reeds geslagen. Misschien is dees het laetste offer, dat myne handen in ons ootmoedig kerkje den Heere zullen opdragen. - Ik zie geene dagteekening op dit schrift: zy is vergeten. Het is mogelyk dat de brief twee of dry dagen onderwege bleef; misschien zal morgen of overmorgen uw zoon reeds hier zyn..... Matig uwe droefheid, stil uw verbryzeld gemoed, keer huiswaerts; ik zal u na de Mis gaen bezoeken. Tot straks dan.....’

De Pastor drukte den wanhopigen Brouwer nog eens de hand, en stapte door den hof naer de kerk.

Om Baes Meulemans te troosten had hy zyne eigene droefheid onderdrukt, doch nu werd zyn hart allengskens met grooten weedom vervuld, daer hy overwoog welke onheilen op zyne onschuldige Parochianen gingen nederstorten.

Toen hy de kerk intrad en, by eenen langen oogslag, in het binnenste zyner bedrukte ziel, vaerwel zegde aen al wat hy daer zag, dan wankelde de gryze Priester op zyne beenen en wierp eenen klagenden blik ten hemel.

Eventwel, hy vond de magt om zyne ontsteltenis te verbergen, kleedde zich in plegtgewaed en beklom de trappen des autaers.

De Mis ging langzaem voort. Ofschoon er gezongen werd scheen eene doodsche stilte de kerk te vervullen. Slechts vier stemmen lieten zich op de Hoogzael hooren; de overige leden der Ste Cecilia-Gilde waren in de *Conscriptie* gevallen en in de bosschen gevlugt. Nu eventwel stonden zy meestal by St Sebastiaen's autaer.

De zang was zoo treurig en slepend, het orgel speelde zoo krassend, zoo diep lagen de hoofden der menigte in het gebed gebogen, elks hart was zoo zeer met angst en droefheid vervuld, dat het tooneel van de geheimzinnige treurnis dezer Gemeente eenen vreemdeling met onbegrepen angst zou hebben getroffen.....

Toen de Priester zich omkeerde om de Geloovigen te zegenen, en dat elkeen het hoofd had opgeheven, vielen er twee glinsterende tranen over zyne wangen.

Dit gezigt schokte de aenwezigen op eene onzeggelyke wyze. Eene siddering greep hen aen, de vrouwen en maegden bogen zich in stil geween, de mannen aenzagen elkander met diepe benauwdheid als vroegen zy wederzydsch om de verklaring van het schrikkelyk raedsel.

De Priester had zich intusschen weder tot den autaer gewend.....

Eensklaps klonk er aen de ingangdeur een vervaerlyke schreeuw, eene magtige stem die de gansche kerk als een rollende donder kwam vervullen, daer zy uitriep:

‘*Au nom de la Loi, que personne ne bouge ici! Fermez toutes les issues!*’(*)

En een vyftigtal woeste stemmen antwoordden in juichende galmen:

‘*Vive la République française! Liberté, Égalité, Fraternité ou la mort!*’(**)

In zulke omstandigheid waren de klanken der fransche tael, wat zy ook beteekenen mogten, genoegzaem om deze ongelukkige Gemeente met eene onuitdrukkelyke verveerdheid te slaen.

Ieder sprong huilend en kermend regt en wilde ontvlugten; maer de groote poort was reeds gesloten en met soldaten bezet. Dan stroomde de hopelooze menigte naer de kleine zydeur, die nog open scheen. Men verpletterde en bezeerde elkander om het eerst langs daer te kunnen vlieden; doch het gezigt van een tiental bayonnetten, die met hunne dreigende punten dezen uitgang versparden, en daer achter de grynzende aengezigten der soldaten, dreven het bevende volk weder tempelwaerts in.

Hier vlotte de menigte nog een oogenblik met akelig noodgekerm van den eenen kant naer den anderen, tot dat

(*) In naem der Wet dat niemand zich hier verroere! Men sluite alle uitgangen toe!

(**) Leve de fransche Republiek! Vryheid, gelykheid, broederlykheid of de dood!

eindelyk alle beweging ophield en de meesten zich in de uiterste wanhoop op stoelen en banken lieten nedervallen.

De Pastor zat geknield voor den autaer en verroerde zich niet meerder dan of hy in een steenen beeld ware veranderd geweest.

Niet verre van de groote ingangpoort, onder de hoogzael, stond een man te tieren en te razen; tot dan had men niet gehoord wat hy hebben wilde, dewyl het noodgehuil zyne stem had overheerscht.

Deze was ongetwyfeld de Overste der soldaten, ten minste zy schenen zyne bevelen te gehoorzamen.

Hy was een man van omtrent de dertig jaer, schoon van gestalte, doch uitnemend wreed en barsch van aengezigt. Twee zware knevels daelden hem tot op de kin, terwyl zyn hair, gedeeltelyk over zyne wangen zwevend, in verwarde lokken over zyne schouders vlotte. Op zyn hoofd droeg hy eenen opgetoomden hoed, en daerboven een wapperend gepluimte; zyn kleed, byna tot aen den hals toegeknoopt, was in de lenden omslingerd door eenen drykleurigen sluijer, waerin twee groote pistolen staken. Zyne leerzen waren onbedekt, en derzelver kap, van geel blinkend leder, hing omgeslagen by de beenen neder. Een groote sabel met yzeren scheede, sleepte hem achterna.

De soldaten die hem vergezelden schenen, onder duizend, uitgekozen om de landlieden schrik aen te jagen;

en gewis moesten zy de dorpelingen - die eenen vlugtigen blik op hen durfden slaen, - voorkomen als een hoop duivels door de hel uitgespuwd om het menschdom te plagen en te martelen.

Het waren allen bejaerde mannen, met bonkig aengezigt en leden; bruin gebrand van het zonnevuer, met gloeijende oogen, norsch gelaet, verwarde hairen en zware knevels.

Onzindelyk, versleten en vuil was hunne kleeding; hunne sabels en geweeren alleen waren zuiver en blonken als zilver.

Zoohaest de man, met den drykleurigen sluijer en met de pluim op den hoed, bemerkte dat het gekerm genoeg verminderd was, om hem toe te laten verstaenbaer tot de menigte te spreken, zegde hy iets in stilte tot de soldaten, scheen hen te verdeelen en te schikken, en riep dan met volle stem:

'*Portez armes! En avant, marche!*'(*)

Een tiental soldaten verlieten de ingangpoort en volgden hem naer het midden der kerk.

Weder ontstond er eene angstige vlotting onder de verschrikte dorpelingen. Daer zy niet konden vermoeden wat de gegevene bevelen beteekenden, meenden zy ongetwyfeld

(*) Schoudert geweer! Voorwaerts!

dat hun laetst uer gekomen was. Eventwel hunne benauwdheid verminderde toen zy de soldaten onder den predikstoel zagen stilhouden.

De Overste scheen den predikstoel te willen opklimmen, doch een ligt deurken voor den trap, dat gesloten was, weêrhield hem.

Hy deed een teeken met den vinger aen den soldaet die nevens hem stond. De soldaet hief den kolf van zyn geweer in de hoogte; een bonsende slag galmde door de kerk, het deurken sprong aen stukken en de Overste verscheen boven op den predikstoel.....

Hy trok een pak papieren uit zyn kleed, ontrolde dezelve, hing zynen hoed aen den arm van het kruisbeeld, dat nevens hem op den boord van de predikstoel stond, en begon de volgende aenspraek met allerlei woeste gebaren:

'*Habitants de la Commune de Waldeghem!*.... Maer, ik bedrieg my, slaven kunnen de edele tael der vrye volkeren niet verstaen! Welaen dan..... Inwooners der Gemeente Waldeghem! Gy ziet in mynen persoon een uwer oude bekenden; ik ben degene die hier, onder den naem van Simon Meulemans, de ketenen der slaverny en der domheid met u heeft gedragen; maer die nu, gelaefd aen de borst der groote wereldmoeder, aen de borst der fransche Republiek, weerdig ben gevonden om, met duizend anderen, als apostel der ontslaving, de vryheid der volkeren te gaen

verkondigen tot aen de uiterste uithoeken der aerde!'

Toen de naem Simon Meulemans de ooren der bevende dorpelingen kwam treffen, zagen allen sidderend op; zelfs ontvloog sommigen een ligte angstschreeuw. De Overste ging intusschen voort:

'De *Centrale Administratie* van het Departement der beide Nethen(*), zoo als blykt uit het schrift dat ik u toon, heeft my gelast in Waldeghem de wetten en decreten der Republiek te doen uitvoeren, en, zonder genade, ja, zelfs met de dood, degenen te straffen die zich tegen den souvereinen wil des volks zouden willen verzetten.

Alhoewel een echt Republikein maer één vaderland kent - en dit is de wereld zelve; alhoewel hy geen ander huisgezin heeft dan het menschdom alleen, toch zou het my spyten, geweld te moeten gebruiken in het dorp waer het geval my deed geboren worden. Daerom, inwooners van Waldeghem, luistert naer myne woorden en verheft uwe trage geesten tot de hoogte, waertoe de edelmoedige fransche Republiek door myne stem u roept.

Tot op dezen dag heeft geene enkele strael van het licht der rede in uwe harten geschenen; gy hebt als verstandeloos ongediert, in het slyk der onwetendheid, in de duisternis van het *fanatismus*, voortgekropen; gy hebt u, door de

(*) Zoo hadden de Franschen de tegenwoordige provincie Antwerpen gedoopt.

yzeren roede van het *despotismus,* als redeloos vee laten voortzweepen, u in de ploeg der dienstbaerheid laten spannen en, verworpen slaven als gy waert, hebt gy de handen gekust dergenen die u, tot hun eigen baetzuchtig voordeel, in den modder der dierlykheid gebogen hielden!

Ah, de dag is gekomen, het licht daelt op u neder; ontvangt het met goeden wille. Verloochent die vuige lieden die u wys maken dat hun het regt gegeven is om u tot eeuwige slaverny te doemen; verloochent hen, die u in eeuwige kindschheid gedompeld houden om hunnen hoogmoed te vleijen en hunne wellusten te verzadigen. Ja, werpt al de banden van u af, die u tot nu toe hebben belet, deel te nemen in de klimmende vlugt door de roemryke fransche Republiek geopend, die de Menschheid eerlang zoo hoog zal voeren, dat zy in volle magt zal staen in de plaets van den God zelven, waermede men u zoolang naer den bedde heeft gejaegd.....!'

Deze yselyke Godslasteringen vielen als zengend bliksemvuer in de ooren der dorpelingen. De overmaet hunner verschriktheid scheen hen van leven beroofd te hebben; slechts by elke nieuwe lastering kon men zien dat eene algemeene siddering hen schokte. De meesten zaten met het hoofd in de handen gebogen, en sloten dus, zoo veel mogelyk, de ooren voor de tael die hun uit de hel zelve scheen toe te spreken.

Slechts by den autaer van St Sebastiaen liet eenig gemor zich hooren; doch een soldaet, die tot daer, naderde en eenen dreigenden oogslag over de jonge lieden wierp, versmachtte deze vermetele uitdrukking.

De Priester hief by de laetste woorden des redenaers de armen in de hoogte. Deze bemerkte de beweging, wees met eenen grynsenden spotlach naer den autaer, doch onderbrak zyne aenspraek niet, en ging dus voort:

'Zweert haet en eeuwige vyandschap aen koningen en tyrannen, aen barons en graven, aen heeren en meesters. Wordt vry in ziel en hart! Dan eerst zult gy ryp zyn voor eenen hoogeren roep, dan eerst zult gy weerdig worden om plaets te nemen aen het banket der volkeren, dan eerst zult gy menschen worden van redelooze dieren die gy nu zyt.....

Ja, inwooners van Waldeghem, ik breng u de vryheid. Kiest de slaverny met den haet der fransche Republiek, of de vryheid, de grootschheid, de onafhankelykheid met de vriendschap van het fransche volk! De keus staet u nog vry: morgen is het te laet!'

De redenaer zweeg een oogenblik, om in zyne papieren te zoeken en hernam:

'Het is genoeg voor dit mael; wie het schandelykste *fanatismus* of de laeghartigste dienstbaerheid niet verblind houdt, zal my, gemagtigden van het Centrael Be-

stuer, de behulpzame hand leenen tot het volvoeren van mynen last. Luistert wel wat ik u zeggen ga.

Zoo lang het volk van Waldeghem niet zal geroepen worden om zynen souvereinen wil, door de kiezing van eene nieuwe Municipaliteit, uit te drukken, zal ik Simon Brutus, *ci-devant Simon Meulemans,* hier al de uitvoerende magt in my alleen vereenigen; en wie my, als zendeling der fransche Republiek, weêrstreeft, zal oogenblikkelyk worden gevangen en gestraft, volgens het vonnis dat het my zal goeddunken over hem te vellen.

En, kwame het te gebeuren dat een soldaet der Republiek door iemand gewond of gedood werd, men zou den dader en zyne medepligtigen onmiddelyk voor den kop schieten, en zyne wooning tot den grond verbranden. Ontliep hy onze regtveerdige wraek, zyne ouders, broeders of zusters, of wie hem naestbestaende zyn, zullen voor hem verantwoordelyk blyven.

En, om te beginnen met hetgeen my wel uitdrukkelyk door de *Centrale Administratie* is opgelegd, beveel ik, vooraleer iemand deze kerk verlate, dat er overgegaen worde tot de aenhouding: ten eerste, van al de jonge lieden die in de *Conscriptie* zyn gevallen en des niettemin als vuige lafaerds zich hebben voortvlugtig gemaekt; en ten tweede, tot de onmiddelyke aenhouding van Jacobus Dominicus Torfs, Priester en Pastor te Waldeghem, die geweigerd heeft den

eed van getrouwheid af te leggen, en daerom tot wegvoering naer het eiland Oleron is verwezen. Ik vorder iedereen der tegenwoordigen in name der fransche Republiek uit, om tot de volvoering dezer bevelen mede te werken, zullende de nalatigen gestraft worden als hierboven is gezegd..... En nu aen het werk, en opgepast! Het is niet om te lachen; een Republikein lacht nooit!'

Gedurende het aflezen dezer bevelen was Bruno, omtrent St Sebastiaen's autaer, in stilte by elk der lotelingen en by nog andere mannen rondgegaen, en had hun iets in het geheim gezegd. Zy hadden zich byna ongemerkt in eenen digten hoop gesloten en zagen, met halsstarrige blikken en bevend, naer den Pastor die nog voor den autaer geknield zat te bidden.

Simon Brutus ziende niets in de kerk verroeren, keerde zich tot zyne mannen en hernieuwde zyne bevelen in de fransche tael. Hy gebood hun, onmiddelyk tot de aenhouding des Priesters over te gaen.

Eenige soldaten verlieten de groote ingangpoort om zich tot den autaer te begeven; doch op dit oogenblik liet zich iets zonderlings by het beeld van St Sebastiaen bespeuren.

Een veertigtal mannen, met Bruno aen het hoofd, klommen langzaem de trappen des autaers op. Zoo digt waren zy in elkander gesloten, dat het was alsof een ondoordringbare muer voor den autaer werd geschoven.

Sprakeloos en met geheimzinnige kalmte dreef het eene einde dezer schaer naer de kleine zydeur. Terwyl was Bruno bezig met den Pastor tot vlugten aen te manen; en, daer de grysaerd niet van zyne plaets wilde opstaen en verklaerde daer te willen sterven, hief Bruno met geweld hem van den grond en rukte hem voort.

Simon-Brutus, die vermoedde wat er geschiedde ofschoon hy het niet kon zien, riep tot zyne soldaten:

'*Courez, courez, au nom de la Loi, arrêtez ces brigands!*'(*)

Maer vooraleer de soldaten den autaer konden bereiken, hadden de voorste boeren, met besluit doch stil en koel, hunne borsten tegen de bayonnetten gebragt die de zydeur versparden; en, of de soldaten, die er buiten stonden, verrast waren door zulke zonderlinge koelbloedigheid, of niet tot het vermoorden dezer hinderlooze menschen konden besluiten, zy weken een paer stappen achteruit. De uitgang was open: de dertig mannen stonden altemael, even zwygend en stil, op het kerkhof en sloten de verbaesde soldaten den toegang tot de zydeur af.

Daer kwam Bruno eensklaps met den Pastor van den autaer door de deur gevlugt!

De soldaten op het kerkhof merkten dan wat er ge-

(*) Loopt, loopt, in naem der Wet, vangt die *Brigands*. (Zoo noemde de Franschen elken Belg die tegen hunne dwingelandy durfde opstaen.)

beurde; eenigen schoten op den vliedenden Priester en op zynen gezel; anderen staken met de bayonnetten onder de dorpelingen, doodden eenen jongeling en wondden twee boeren.

Maer met bliksemsnelheid was dit alles geschied, en even ras had de menigte in de kerk bespeurd, dat de zydeur vry geworden was.

Een bly gejuich, een angstige vreugdekreet stond op in den tempel; vrouwen, mannen, kinderen, het ylde altemael in koortsige golving naer den autaer en stroomde als een vloed ter zydeur uit. De soldaten, ja, Simon-Brutus zelf, die op het hooren der geweerscheuten was toegeloopen, werden onweêrstaenbaer voortgestuwd door de menigte die, als blind en bewusteloos, noch bedreigingen, noch wapenen scheen te achten noch te vreezen.

Welhaest was er geen enkel levend wezen meer in de kerk.

Op het kerkhof stond Simon-Brutus met het pistool in de vuist te razen van spyt en woede, en te dreigen dat hy den Korporael, die by de zydeur had gestaen, door den kop zou schieten.

In de verte zag men nog eenige vrouwen en kinderen vlugten; de mannen waren reeds in de bosschen verdwenen.

Insgelyks zag men een troep soldaten over en weder loopen, rond een huis dat niet verre van de kerk tegen

een eiken schaerbosch stond. Zy zochten den Pastor, die met zynen redder op deze plaets was verdwenen.

Eindelyk, wanneer dit zoeken eenen langen tyd geduerd had, zond Simon-Brutus een ander soldaet om zyne makkers terug te roepen.

Zy bragten den kasuifel, den stool en het choorhemdb van den Pastor; maer de Priester zelven hadden zy niet ontdekt.

De Overste dreigde nog met zyn pistool, stortte eenen vloed grove woorden tegen de schuldige soldaten uit, en beklaegde bitter dat de gelegenheid om den onbeëedigden Geestelyke en de gevlugte lotelingen te vangen, nu verloren was gegaen.

Allengskens verminderde zyne grampschap. Eindelyk zegde hy:

'Welaen, wy zullen zien of gy door meer moed en waekzaemheid dit ongeluk zult herstellen. Vier mannen van goeden wil! Men hale eene karre, een paer peerden, eenige vaten en zakken. Gaet! dat de anderen my volgen....!'

De aengewezen vier mannen gingen naer het dorp; de anderen traden met den Overste ter kerk in.

Een uer later stond er voor de groote poort des tempels een wagen met twee peerden; de soldaten waren bezig met de remonstrancie, de kelken, de schotels, de kandelaren, het offerzilver en al wat metael was en diensvolgens eene

geldelyke weerde had, in tonnen te stampen of in zakken te steken en het dus op den wagen te laden.

Toen dit gedaen was, deed de Overste eene wassenkeers van den autaer langen, en drukte op de groote poort en op de zydeur twee zegels, waer boven hy zelf, met een stuk wit kryt, de volgende woorden schreef:

Leve de fransche Republiek.
Op doodstraf verboden te openen.

Hy smeet de wassenkeers ten gronde en zegde tot zyne soldaten:

‘Men volge my met de karre; wy gaen naer onze herberg en zullen wat rusten eer wy wraek nemen over de domme vermetelheid dezer Brigands.’

Zy verlieten het kerkhof en doorkruisten een gedeelte van het dorp eer zy de baen insloegen die naer den molen leidde.

Op hunnen doorgang bespeurde zy geen enkel levend wezen; het was alsof hun doodsch gevaerte door eenen onmeetbaren grafkuil voortdreef.

II.

Tegen het vallen van den avond zat Simon-Brutus, met een tiental zyner mannen, in eene groote kamer der afspanning den *Arend*.

De andere soldaten waren in de schuer gelegerd, en men kon hunne woeste liederen en hunne verwarde vreugdekreten hooren galmen van op den aerdenweg,

Voor de deur der afspanning stapte er een over en weder met het geweer in den arm; zyn aengezigt was zeer rood en hy zwymelde zigtbaer op zyne beenen, doch hy hield zich eventwel ernstig en stuersch, naer alle kanten met vele gebaren rondziende, als vreesde hy eene verrassing.

Er vertoonde zich op dit oogenblik een boer in de baen

die naer het dorp leidde. De schildwacht hield de gloeijende oogen op den langzaem naderenden man gevestigd en bragt zyn geweer voor de borst, als wilde hy den haen overtrekken om vuer te geven.

De dorpeling, die onachtzaem naer de afspanning kwam, scheen in geen geval booze inzigten te kunnen voeden; hy was oud en krom gebogen door den arbeid, en stapte met zulke slepende beenen en zoo onverschillig daerheen, alsof hy niet hadde geweten wat er dien dag in Waldeghem was geschied.

'*Qui vive?*' schreeuwde de schildwacht hem toe.

De oude man nam zyne muts van het hoofd, boog zich veel malen en groette den soldaet met allerlei ootmoedige gebaren.

'*Qui vive?*' riep deze nogmaels.

'Ik ben goed kameraed' antwoordde de dorpeling, altyd met langzame treden tot den *Arend* gaende.

De soldaet grommelde binnen 's monds, doch liet den ouden boer naderen. Toen deze voorby wilde om de afspanning binnen te treden, hield de schildwacht hem staen, hief hem den kiel op, en betaste hem over het geheele lichaem; echter niets vindende dat ergwaen kon doen opvatten, schoot hy uit in eenen langen schaterlach by de zonderlinge gebaren en gezigten des boers, en duwde hem de herberg in, zeggende:

'*Passe, passe, imbécile, tu ferais rire une sentinelle de la République française!*'(*)

De boer stapte ter herberg in, vroeg eene pint bier, ging by den haerd zitten en stak zyne pyp aen, met zoo veel schynbare onverschilligheid alsof hy tot het huisgezin van den Molenaer hadde behoord.

Baes Cuylen vatte de tang, scharde ermede in het vuer en, zich tot die beweging bukkende, bragt hy zyn hoofd digt by het hoofd van den ouden boer, en vroeg met stille stem:

'Jan, is onze Pastor weg en gered?'

'Goed' morde de andere.

'En Bruno? Men heeft het meest op hem gemunt?'

'Goed' was het stille antwoord.

De Baes zette de tang tegen den schoorsteen en verwyderde zich van den dorpeling.

In de groote kamer daernevens, waer Simon-Brutus met zyne gezellen zich bevond, was het veel rustiger dan in de schuer. Aen zekere teekenen op de kleeding der soldaten, die in deze kamer rond eene groote tafel zaten, kon men zien dat Simon-Brutus slechts de oversten, de Korporaels erin begrepen, by zich had toegelaten.

Op den vloer, tegen den muer, lag eenig beddegoed tus-

(*) Ga, ga, domkop, gy zoudt eenen schildwacht der fransche Republiek doen lachen!

schen busselen stroo uitgespreid; aen de wanden hingen geweeren, sabels en patroontesschen.

Simon-Brutus, met eene roode muts op het hoofd, zat aen het oppereinde der tafel; hy had papier en pennen voor zich liggen en scheen te schryven.

De anderen zaten voor eenen grooten stoop en dronken gerstenbier uit steenen pinten. Telkenmael dat zy zich dus eene nieuwe pint uit den stoop hadden geschonken, goten zy, uit eene gewoone flesch, eenen scheut brandewyn erin. Ofschoon uit hunne morrende woorden bleek, dat zy den drank des niettemin flauw en slecht bevonden, men kon wel, op hun roode aengezigten en in hunne dwaze blikken, bemerken dat zy reeds meer dan eenen stoop bier en meer dan eene flesch brandewyn hadden verzwolgen.

Hier werd natuerlyk slechts de fransche tael gehoord; want buiten Simon-Brutus waren al de soldaten vreemdelingen en verstonden geen enkel woord Nederduitsch.

Een Sergeant sprak op dit oogenblik, daer hy zich tot Simon-Brutus wendde:

'Ah ça, Citoyen Commissaire, gy moet bekennen dat uw geboorteland een vervloekt Land is, nog niet goed om er eene kolonie van fransche bedelaers in te rigten. Hoe? wy komen hier om dit slavenvolk van zyne tyrannen te verlossen; wy brengen hun de vryheid, wy beulen ons af voor hunne onafhankelykheid..... en voor belooning geven

zy ons de maeg vol patatten en gekabbeld melk! Gelooven zy dan, dat de soldaten der fransche Republiek de koorts of de geelzucht hebben? Die domme Baes heeft ons wys gemaekt dat hy van onze komst niet wist; maer dezen avond, Citoyen Commissaire? Gy die de tael van dit armzalig land verstaet, gy zult ongetwyfeld zorgen dat de soldaten der fransche Republiek niet gedwongen worden, gelyk de kinderen met eene schotel pap te gaen slapen?'

'Ik denk er juist aen' antwoordde Simon-Brutus grimlachend 'maer het is reeds laet: er is geen slagter in het dorp.....'

'Welnu, maek *bons*' bemerkte een ander 'en zoo de Baes niet regt in zyne schoenen loopt, ik zal hem met het plat van mynen sabel wel regt leeren gaen.'

'Dit is het minste' hernam Simon-Brutus 'onze mannen moeten insgelyks eten, en ik meen dat zy wel een paer schapen zouden meester worden, Wie zou ze slagten en bereiden?'

'Anders niet?' riep een Korporael 'de oude Mucius-Scevola, daer achter in de schuer, is beenhouwer geweest. In twee dry uren zou hy al de dieren slagten die in het dorp zyn; want, met uw oorlof, Citoyen Commissaire, ik geloof niet dat er, buiten de domme inwooners zelven, veel vee in dees ellendig Land kan zyn.'

‘En wy, zullen wy eenige kiekens eten?’ vroeg Simon-Brutus.

‘Een hamelenbout zou ook niet slecht zyn?’ bemerkte de Sergeant.

‘Zyn er in deze Gemeente geene melkvarkens?’ vroeg een andere.

‘Het is wel’ sprak Simon-Brutus ‘ik ga ervoor zorgen. - Citoyen Korporael, roep den Baes!’

Een der aenwezige soldaten stond op, opende de deur der kamer en keerde weder met den Molenaer.

Baes Cuylen bleef sprakeloos by de deur staen, met de slaepmuts in de hand, en met een onnoozel gezigt als een sukkelaer.

Simon-Brutus, die intusschen nog iets geschreven had, nam twee stukjes papier van de tafel en vroeg aen den Baes:

‘Leeft Citoyen Verloons nog?’

‘Pachter Klaes wilt gy zeggen? Ja, hy leeft nog, mynheer de Commissaris.’

‘Mynheer! mynheer!’ riep de Overste met hevige gramschap ‘dat ik dit slavenwoord nog hoore! Wy zyn altemael *Citoyens* der fransche Republiek.’

‘Ik wilde zeggen hy leeft nog, *Chitoujen*’ stamelde de Baes.

‘Heeft hy nog schapen?’

‘Gisteren hadt hy er nog wel vyftig, mynheer de *Chitoujen.*’

‘Alweder?’ riep Simon-Brutus, zoo hard met de vuist op de tafel slaende, dat de Baes werkelyk verschrikte en zigtbaer beefde.

‘Met uw oorlof, Citoyen Commissaire, wat zegt die domkop?’ vroeg een Sergeant.

‘Hy heeft de stoutmoedigheid, of liever de domheid, my *Mynheer* te noemen, my Commissaris van het Centrael Bestuer!’

De Sergeant ging tot den muer, trok zynen grooten sabel uit de scheede, kwam nevens den Baes staen en zegde:

‘Citoyen Commissaire, gelief hem, in zyne brabbeltael, eens te doen begrypen, dat ik hem mynen sabel in den nek zal leggen by elken *Monsieur* die nog uit zynen mond valt.’

‘Neen, neen, ga zitten, Citoyen Sergeant’ bevool de Overste ‘het avondmael is voor alsnu de groote zaek.’

En zich tot den Baes wendende, zegde hy:

‘Luister, wat er op dit papier staet:

De Citoyen Verloons wordt by deze uitgevorderd twee schapen te leveren voor den dienst der fransche Republiek.

De gemagtigde van het Centrael Bestuer, Simon-Brutus, alias Meulemans.

‘Verstaet gy dit?’

‘Ja, mynh..... zeker, *Chitoujen.*’

‘Zult gy ze ons bezorgen?’

‘Tegen wanneer, *Chitoujen?*’

‘Seffens, oogenblikkelyk: dezen avond moeten ze nog geëten worden.’

‘Ik zal Jan van den Notaris verzoeken dat hy ze ga halen.’

‘Wat, wie? Jan van den Notaris? Zotte Jan? Leeft hy nog?’

‘Hy is van den slag op het hoofd, dien gy hem over vier of vyf jaren hebt gegeven, niet gestorven, mynheer, - neen, neen, *Chitoujen* wil ik zeggen - want hy zit in de voorkamer by den haerd zyne pyp te rooken.’

‘Hoe durft hy het bestaen, in den *Arend* te komen? Hy is misschien een spioen?’

De Baes bragt den vinger aen het voorhoofd en antwoordde met eenen grimlach:

‘De man is onnoozel: hy weet niet wat hy doet.’

‘Het is wel’ sprak de Overste ‘ik verlang dat gy zelf, zonder uitstel, om de schapen gaet. Hier is nog eenen requisitie-brief voor vier kiekens; die kunt gy zelf leveren.’

‘Ja maer, *Chitoujen*’ stamelde de Baes ‘de *Chitoujens* van daer achter in de schuer zyn al bezig met myne kiekens te plukken, en den haen erby.’

‘Dan, zoek ze waer gy ze vinden kunt; wy moeten ze toch hebben. Ga, en let op!’

De Baes keerde zich om en stapte ter kamer uit.

Simon-Brutus verviel een oogenblik in gepeinzen en zag met halsstarrige oogen over de tafel.

‘Het schynt dat de Citoyen Commissaire verstrooid is?’ bemerkte de Sergeant, terwyl hy al de pinten vol schonk en in elk eenen goeden scheut brandewyn goot. ‘Daer wy niet weten wat de Weerd in zyne helsche groltael hem gezegd heeft, moeten wy ten minste onze keel daerom niet laten opdroogen. Op de gezondheid der fransche Republiek!’

‘Kameraden’ sprak Simon-Brutus ‘er is my over vyf jaren hier iets zonderlings gebeurd. In eenen twist, een gevecht tegen laffe dweepers, sloeg ik by misgreep met eene steenen pint het hoofd van eenen ouden zinneloozen knecht aen stukken, zoodanig dat ik 's nachts uit de gevangenis brak en naer Parys liep om myn bloed en myne werkzaemheid ten dienste der fransche Republiek te gaen stellen. Welnu, daer binnen by het vuer, zit een man zyne pyp te rooken. Wie denkt gy dat het zy?’

Allen aenzagen hem met nieuwsgierigheid, doch niemand antwoordde.

‘Het is de knecht zelve, dien ik meende gedood te hebben! En ik beken u, Citoyens camarades, dat het my ver-

blyd heeft, te hooren dat hy ervan genezen is; want hy was onschuldig in de zaek. Het is geheel wat anders eenen aenhanger der tirannen zyne verdiende straf te geven dan een half gekke sukkelaer den kop in te slaen.'

'Zeker, zeker, gy hebt gelyk' bevestigden de anderen 'een Republikein stort geen onschuldig bloed!'

'Zoo wy den verrezen kerel eene pint bier aenboden?' vroeg een Korporael. 'Ik zou hem wel willen zien.'

'Ga, en roep hem' gebood de Overste. 'Hy zit alleen by het vuer.'

Een oogenblik daerna bragt de Korporael den man by den arm in de kamer.

Jan, de oude knecht van den Notaris, ging meer gebogen dan naer gewoonte, en hy hadde zich niet veel dieper moeten bukken om met de handen tot beneden zyne kniën te reiken. Hy scheen in het geheel niet benauwd en glimlachte zoo helder alsof hy deze lieden sedert lang kende. Terwyl hield hy zyne muts in de hand, en boog en groette overvloedig naer alle kanten, zeggende:

'Goeden dag, Simon Meulemans. Wat zyt ge schoon? Bly dat ge gezond zyt en dat ik u wederzie. Goeden dag, soldaten, altemael!'

Simon-Brutus en zyne makkers schoten in eenen langen lach. Intusschen nam de knecht eenen stoel, zette zich neder, trok eens aen zyn pypken, en sprak:

‘Met uw oorlof, Simon? Van zitten heb ik zoo veel als van staen. Wat is er van uwe beliefte?’

‘Hy ziet er nog dommer uit dan de anderen’ morde een soldaet ‘maer toch hy is een goede duivel.’

‘Laet my hem aenspreken’ zegde de Overste ‘ik moet hem iets vragen..... Jan, nader eens wat tot my. Zoo, zoo, het is digt genoeg..... Gy zyt zeker oneindig boos op my geweest?’

‘In den eersten, Simon, ja, zoo nog al; maer zoohaest ik genezen was, heb ik gezegd: dat komt van het straf bier uit den *Leeuw*, - en ik heb het vergeten. Een kwade slag is gauw gegeven; en, hoe oud ik ben of niet, ik zie somwylen ook al eens wat diep in de kan. Een peerd kan naer de herberg niet gaen, het is een menschelyk gebrek.’

‘Wat zegt hy dan dat u zoo lachen doet, Citoyen Commissaire?’ vroeg een Sergeant.

‘Ah, ah’ antwoordde Simon ‘hy beweert dat de peerden niet naer de herberg gaen!’

‘Zoo hy zestig jaer geleefd heeft om die uitvinding te doen, dan wensch ik hem geluk!’ spotte de Sergeant.

‘Laet my met hem spreken’ viel Simon-Brutus in ‘ik verzoek u dat gy my niet stooret. Hy zal my misschien dingen openbaren die ons nuttig kunnen zyn..... Jan, woont gy nog by den Notaris?’

‘Ja zeker, Simon; waer zou ik anders woonen? Ik ben te oud en te styf om nog veel te werken.’

‘En hoe is het met Bruno? Hy is in de *Conscriptie* gevallen, niet waer?’

De knecht knikte bevestigend.

‘En hy is zeker gevlugt?’

Hetzelfde antwoord volgde op deze vraeg.

‘Waer is hy nu?’

‘Ja, dit weet zyn vader zelf niet; hy is op den loop gegaen met den Pastor. De schaepherder van Pachter Klaes heeft my gezegd, dat hy hen door de waterbaen heeft zien ryden in eene koets met twee peerden, zoo snel dat het water tot over den boord van den beemd sprong.’

Dit nieuws beviel den Overste niet; eene spytige siddering liep hem over het lichaem, en hy sprak met bitsigheid tot zyne gezellen:

‘Ziet gy wel? De Pastor en de Overste dezer *Brigands* zyn in een rytuig weggevlugt. Wy zullen morgen wel te zoeken hebben: de vogels zyn gaen vliegen; het nest is ledig. Korporael Horace, dit is het gevolg uwer onvoorzigtigheid.’

‘Bah, bah’ bemerkte een Sergeant ‘zy kunnen toch de wraek der fransche Republiek niet ontkomen: daertoe is de wereld te klein.’

Simon-Brutus bleef een oogenblik voor zich zien en stuerde dan weder het woord tot den knecht, die immer voortging met het rooken zyner pyp.

‘Hoe is het met Genoveva?’

‘Schoon als een beeld, Simon! Wat aerdig en wat trotsch; maer eene perel van een' vrouw.’

‘Is zy nog niet getrouwd?’

‘Zy moest binnen vyf weken trouwen; het kontrakt is geteekend, maer dit huwelyk hangt nu aen den nagel tot dat gylieden van hier vertrekt.’

‘En met wie zal ze trouwen?’

‘Hoor, welke vraeg! Dit weet gy immers zoo goed als ik? Met wie zou ze anders trouwen dan met mynen jongen meester, met Bruno; of ten ware dat gy er weder wildet tusschen komen?’

Onderwyl had Simon-Brutus het hoofd in diepe gepeinzen laten zinken; hy scheen ontroerd en verstrooid.

‘En gy zegt dat zy nog zoo schoon is als toen ik in het dorp was?’

‘Schooner, veel schooner; toen was zy een kind nu is zy eene vrouw als eene koningin!’

Een zonderling gevoel welde op in Simons hart; allerlei zoete herinneringen van vroegere dagen vlogen hem door het hoofd; hy was diep ontsteld en wreef zich met de hand over het voorhoofd als om de beelden te verjagen die hem

bestormden, om den hartstogt te dempen die in hem ontgloeide.

Hy schudde eensklaps met het hoofd en, bitter grimlachend, greep hy zyne pint aen, reikte ze tot den knecht en sprak:

‘Daer, drink, dat het u wel bekome!’

‘Vrienden, op onze gezondheid eenpariglyk!’ zegde de knecht, en dronk een gedeelte van het bier; waerna hy de pint weder nederzette, en, onder het trekken van zonderlinge gezigten, gansch geheimzinnig tot den Overste zegde:

‘Boeh! Simon, jongen, daer is genever in het bier!’

‘Het is zoo veel te sterker, Jan. Drink maer, het kan geen kwaed. Ga nu weder naer binnen; en zeg dat men u eenen pot voor myne rekening geve.’

‘Braef, Simon, ik dank u’ zegde de knecht, daer hy met dezelfde veelvuldige groetenissen de kamer verliet.

Simon-Brutus, alsof eene lastige bekommernis hem vervolgde, sloeg met zyne pint op de tafel, sprong regt en riep:

‘De boer heeft gelyk: dit bier is een hondendrank; het brandt my in de keel als vuer. Wyn wil ik hebben al kwam hy uit de hel!’

‘In der waerheid’ antwoordde de Sergeant ‘maer hoe eraen geraekt? Op de pastory is niets te vinden, de boeren hebben er alles uitgehaeld. Onze Weerd zegt dat hy geenen

wyn heeft..... maer ik zal hem morgen wel ergens uit den grond opgraven!'

'Er is wyn genoeg te vinden' viel de Overste in 'maer men zou hem in het dorp moeten halen, by lieden die met eenen *bon* of eene *requisitie* den spot zullen dryven als er geene sabels nevens blinken. Wy zyn te vermoeid, en het is te laet.'

'Laet my eens begaen' riep Korporael Horace 'de weerd geve my eene mande, en zoo ik ze niet vol flesschen wyn terug breng, zegt dan dat ik sedert dezen morgen in eenen ezel veranderd ben of dat het my in de hersens verkeerd loopt. Citoyen Commissaire, hoe veel flesschen kan een man als ik wel dragen?'

'Twintig zou genoeg zyn.'

'Welnu, maek eenen *bon* voor twintig flesschen.'

Simon-Brutus vatte de pen en schreef het gevraegde bevel.

De Korporael stond op, om zynen sabel te langen, doch hy zwymelde of trapte mis, want hy viel met den elleboog op de tafel.

'Ah ça, Citoyen Horace' lachte de Sergeant 'het schynt dat de hondendrank u zwaer in de beenen begint te wegen.'

'Wat ge meent!' antwoordde de Korporael, zyne lange knevels opstrykende 'die vervloekte stoelen schynen

het met de Republikeinen ook niet te houden: zy steken hunne pooten zoo wyd uit dat ik er byna den hals over breek..... maer, ik denk eraen, hoe zal ik het huis vinden waer de wyn te krygen is?'

'Zie hier' sprak Simon-Brutus, het geschreven bevel hem overhandigende 'het is by den Notaris. Ik zal u eenen leidsman geven: den eigen knecht van den Notaris.'

Hy ging tot de deur, riep den ouden man by zynen naem, en vroeg hem zoohaest hy in de kamer trad:

'Jan, uw meester heeft immers veel wyn in zynen kelder?'

'Ik weet het niet goed, Simon; maer ik geloof het toch.'

'Wilt gy de Republiek eenen dienst bewyzen?'

'Waerom niet? Zoo wel aen de Republiek als aen iemand anders.'

'Breng dezen Korporael naer het dorp, in het huis van uwen meester; hy gaet er om twintig flesschen wyn te halen.'

De knecht sidderde by dit bevel en scheen gansch verslagen.

'Vreest gy dat de Notaris den wyn zal weigeren?'

'Ach, neen' antwoordde de knecht nog gansch ontsteld 'maer, Simon, de kameraed daer, dien ik leiden moet, hy ziet er zoo wreed uit.....'

'Hy zal u geen kwaed doen; het is een brave kerel.'

‘In Gods naem dan.’

Hy greep den Korporael by de mouw, trok hem naer de deur der kamer en zegde:

‘Kom, kameraed, ik zal u den weg wyzen.’

Zy verlieten beide de afspanning en gingen over den aerdenweg in de baen naer het dorp.

Het was byna donker; op de opene wegen kon men nog tamelyk zien, maer in de diepte van het geboomte was de duisternis reeds zwart en ondoordringbaer.

De Korporael morde of sprak in zich-zelven; eventwel, daer Jan hem niet verstond zweeg de soldaet ook weldra. Zy stapten aldus in stilte voort.

Op omtrent twee honderd stappen verre, in de baen naer het dorp, keerde Jan eenen anderen weg in; verder nog drong hy door een schaerbosch en wees den morrenden Korporael dat er een voetpad door de heesters liep. Zy kwamen aen lage moerassige weiden, en bleven eenen ruimen tyd over dezelve gaen, tot dat zy weder eenen boschachtigen grond bereikten en langs den boord eener beek hunnen weg vervoorderden.

Zoo gingen zy door allerlei wegen en voetpaden, door hoog geboomte, door velden en weiden, zonder echter het dorp te bereiken.

Dit had reeds een groot half uer geduerd, en het begon den Korporael des te meer te vervelen, daer hy in de duis-

ternis elk oogenblik zich mistrapte of over de ongelykheid der baen struikelde. Hy had reeds meer dan eens met grove woorden zyne ontevredenheid over den eindeloozen gang uitgedrukt, toen hy, weder een donker bosch voor zich ziende, in volle woede tegen den knecht uitviel. Deze scheen zich weinig daerin te stooren, wees met den vinger naer het bosch en zegde:

‘Langs daer, *toujours* de kerk, de Notaire.’

Maer de Korporael greep hem by den kraeg, schudde hem hevig en riep:

‘*Maudit paysan d'enfer, tu as l'air de mécaniser les Caporaux de la République française? Allons, tire droit au village ou je te tue!*’(*)

‘Kan nie verstaen, niks de fransé’ antwoordde de oude knecht.

‘*Mais comment est-il possible qu'un être humain ignore la langue française!*’ zuchtte de Korporael met neêrslagtigheid.(**)

Hy stiet den boer vooruit en volgde hem.

Eensklaps, te midden van het bosch, tuimelde de Korporael in eene diepe gracht.

(*) Helsche boer, gy schynt de Korporaels der fransche Republiek voor den zot te houden? Op, regt naer het dorp, of ik sla u dood!

(**) Hoe is het mogelyk dat een menschelyk wezen de fransche tael niet versta!

De knecht, die erover gesprongen was, en nu op den anderen boord stond, riep hem toe:

‘Eh, let op, kameraed: daer is water!’

Na eenigen tyd geplonst te hebben, geraekte de Korporael uit het water; hy trok zynen sabel, hief hem bulderend in de hoogte en meende den armen knecht een ongeluk te slaen. Hy bleef echter zoo staen en sprak grollend:

‘ô, Dit satanskind, hy is weg! Hy heeft my verloren geleid! Ik zal hem morgen wel krygen; en, kap ik hem niet in vier stukken, dan zal het in nog veel meer stukken zyn..... Kameraed! Citoyen! Bah, ja, zoo veel Citoyen als in myne hand! Wat nu gedaen? Het spreekt van zelven: teruggaen van waer ik gekomen ben. Het water loopt van myn lyf, en ik moet nog eens door de gracht.....’

Hy baedde inderdaed door de beek en ging met snelle stappen, ofschoon wankelend, door het bosch langs het voetpad dat hem tot daer had geleid.

Onderwege deed hy niets dan grommelen, klagen en verwenschen; meer dan eens nog viel hy over hinderpalen, in putten of grachten, tot dat hy eindelyk in de verte een lichtje zag blikkeren.

‘Ah!’ riep hy uit ‘een licht in dit akelig land van wildemannen! Die lieden daer zullen my by het huis van den Notaris brengen, en ik zal ze, met de hand aen den

kraeg en met den punt van den sabel in den rug, voortstooten tot dat ik ben waer ik moet zyn.'

Hy ging dwars over de velden naer eene eenzame pachthoef, achter welker venster het lichtje blikkerde.

Jan, de knecht, was intusschentyd langs andere wegen naer het dorp geloopen, en klopte nu aen het huis van zynen meester.

Na eenige vragen, van binnen gedaen, om zich te verzekeren dat hy het was en dat niemand met hem kwam, schoof men voorzigtiglyk de grendels weg; en, de deur slechts op een vierde openende, liet men hem binnen.

De Notaris zat by eene tafel met zyne vrouw en met zynen zoon Bruno. In allerhaest zegde de knecht:

'Gauw, Bruno, verberg u. Een Sankulot komt naer hier om wyn; ik moest hem brengen. Om u te kunnen verwittigen heb ik hem achter den Moerbosch in de beek geleid. Hy zal toch komen; dit volk laet zich door niets wederhouden. Ik mag hier ook niet blyven; hy zou my zeker dooden..... Gauw, ga weg. Ik loop en versteek my in den Elsbosch.....'

Bruno ging tot zyne bevende moeder, kuste haer, drukte zynen vader de hand en verdween met den knecht.

De Notaris ging de deur grendelen, kwam weder by zyne vrouw zitten en zuchtte:

'Ontstel u zoo zeer niet, Maria; het is wyn dien zy

willen; ik zal hun al geven wat zy begeeren. Bruno is nu toch verborgen; die enkele soldaet kan niet komen om hem te zoeken, en zou hem toch niet vinden..... Gy moogt hier niet blyven, Maria; ga boven, en wees niet bevreesd: met den soldaet den wyn te geven dien hy verlangt, zal hy tevreden zyn. Het zal niet verder gaen dan eenige ruwe woorden en wat gerucht, dat u niet mag bekommeren.'

De vrouw antwoordde niet en bleef met het hoofd in de handen zitten.

'Indien gy nu nog niet naer uwe kamer wilt gaen, Maria, blyf eenigen tyd; maer zoohaest er geklopt wordt, vertrek dan ten minste zonder uitstel.'

Ofschoon de Notaris zyne echtgenote poogde te troosten, hem was het insgelyks bang om het hart.

Beide bleven, onder het uitspreken van eenige zeldzame woorden, zitten wachten op de komst van den aengekondigden soldaet.

Reeds was er een ruime tyd verloopen, en zy begonnen te hopen dat het gevreesde bezoek niet zou geschieden, toen een zware slag op de deur en de klank van eenen sabel hen sidderend deden opspringen.

De vrouw liep bevend den trap op.

Tot de deur naderende vroeg de Notaris in de fransche tael:

'Wie is daer?'

‘Korporael der fransche Republiek’ werd er geantwoord.

De Notaris schoof de grendels weg en opende de deur.

Een soldaet met den blooten sabel in de vuist sprong binnen, zwaeide zyn wapen boven het hoofd, liep rond de kamer zonder op den Notaris acht te geven, en riep:

‘Waer is de schelm? dat ik hem in twee klieve, den verrader. Wat, een soldaet der fransche Republiek een uer van zynen weg leiden, hem in eenen afgrond met stinkend water doen vallen! Waer is hy de roover, de *Brigand?*’

‘Wat verlangt gy, mynheer?’ vroeg hem de ontstelde Notaris.

‘Mynheer! Mynheer!’ schreeuwde de Korporael ‘wilt gy geene kennis met mynen sabel maken, noem my dan Citoyen, gelyk het vrye mannen betaemt!’

‘Welnu, Citoyen, mag ik weten wat gy verlangt? Ik ben ten uwen dienste.’

‘Dit is er een, die ten minste Fransch spreekt’ morde de soldaet, nog immer rondblikkende met opgespalkte oogen en geslotene tanden, als wilde hy iemand verscheuren.

Dan keerde hy zich tot den Notaris en zegde:

‘Wat ik verlang? Ik wil weten waer uw knecht gebleven is: een soort van schildpad die de menschen in de bosschen verloren leidt en de soldaten der fransche Repu-

bliek wil leeren zwemmen. Waer is hy? Spreek gauw! Het bloed kookt my in het lyf; ik moet hem dooden; er is geene genade!'

'Die knecht is niet hier' antwoordde de Notaris 'hy is uit de kerk op de vlugt gegaen. Sedert dezen morgen heb ik hem nog niet gezien.'

'Ah, zoo gy my durfdet bedriegen!' riep de soldaet, zynen sabel zwaeijende 'ik zou my kunnen herinneren dat zekere wetten der Republiek de meesters verantwoordelyk maken voor de misdaden hunner dienaers. Alzoo, pas op!'

'Was het opzoeken van mynen knecht de eenige reden uwer komst?'

'Gelooft gy, Citoyen, dat een soldaet der fransche Republiek zynen tyd verkwisten zou met achter zulk stuk mensch te loopen? Neen, neen, ik koom hier om wat anders. Gy hebt zeker wyn in uwen kelder?'

'Inderdaed, Citoyen' antwoordde de Notaris.

'Veel?'

'Genoeg, denk ik.'

De Korporael stak de hand in zyn kleed, zocht eenigen yd te vergeefs en zegde dan:

'Ik had eenen requisitie-brief; maer hy is in het water blyven liggen. Zoo gy uwen knecht nog levend terugziet, hy weet waer het is en kan hem gaen zoeken.'

‘Een requisitie-brief is er niet noodig’ bemerkte de Notaris ‘is het wyn dien gy wilt, ik zal hem u geven.’

Deze woorden, op eenen stillen en dienstwilligen toon gesproken, schenen den Korporael te stillen; hy stak zynen sabel in de scheede, vatte de hand des Notaris, schudde ze hevig en zegde:

‘Gy ziet er een braef man uit; en daerby, gy spreekt Fransch; er is ten minste middel om elkander te verstaen. Kom aen, geef my een twintigtal flesschen wyn: goeden, die wat baerd heeft, franschen wyn..... en alles is gezegd! Gy ziet wel dat de republikeinen zoo schrikkelyk niet zyn: een soort van getemde leeuwen die maer byten als men ze tergt.....’

De Notaris had intusschen de lamp van de tafel genomen om de kamer te verlaten. Ziende dat de soldaet volgen wilde, zegde hy:

‘Blyf, Citoyen, ik zal den wyn gaen halen.’

‘Wy zyn goede vrienden’ antwoordde de soldaet ‘en ik heb veel vertrouwen in uwe dienstwilligheid; maer, of het u bevalt of niet, Citoyen, ik volg u als uwe schaduwe, tot dat ik de flesschen zie en voel. Gy begrypt? Ik zou niet geerne tot morgen hier alleen blyven zitten in een verlaten huis.’

‘Het zy zoo, volg my; ik wilde u de moeite sparen.’

‘Braef man, inderdaed’ mompelde de Korporael, daer hy achter den Notaris in den kelder daelde.

Beneden wierp de soldaet verwonderde blikken rond den kelder en sprak lachend, daer hy den Notaris op den schouder sloeg:

‘Gy zyt Notaris, geloof ik?’

‘Inderdaed.’

‘Ik zou willen wedden, Citoyen Notaire, dat gy in uw leven de wapens hebt gedragen.’

‘Nooit, Citoyen.’

‘Men zou het toch zeggen. Die flesschen daer schynen my hunne *exercitie* wonderwel te kennen; men zou ze haest aenzien voor Bataillons die in slagorde staen. Degenen, die in den hoek nederliggen, zyn de Oostenrykers: ze zyn gesneuveld..... Nu, zeg my eens, hoe heeten al deze troepen, dat ik kiezen kunne.’

De Notaris leende zich met volle koelheid tot zyne grillen, en wees hem de bakken aen. Het eerste dat hy toonde was Rhynschen wyn.

‘Foei, duitsche wyn!’ riep de Korporael ‘Zuer melk!’

‘Hier hebt gy eenige flesschen spaenschen wyn.’

‘Apothekers drank: voor de zieken!’ morde de soldaet.

‘Dit zyn eenige flesschen Champagne!’

‘Ah, zoo, wy naderen tot Frankryk!’

‘Wyn van Tours. Witte wyn.....’

‘Goed voor kinderen en vrouwen!’

‘Die grootste bak is gewoone Bordeaux.’

‘Nu zyn wy er! En Bourgogne?’

‘Die ligt er nevens.’

De Korporael ging tot den bak, nam er eene flesch uit, greep eenen kurkentrekker, dien hy reeds sedert eene wyl in het oog had, en sprak:

‘Ah, ça, Citoyen Notaire, ik zal er u nieuws van gaen zeggen. Gy ziet in mynen persoon een kind der stad Tonnerre, waer de Bourgogne-wyn een ware godendrank is.’

Met deze woorden opende hy de flesch en goot zich wel de helft van den inhoud in den mond. Hy haelde een weinig adem, verroerde de lippen als om beter den wyn te smaken, morde intusschen ‘goed, goed, voortreffelyk’ en dronk het overige tot den bodem ledig.

‘Dit doet deugd’ zegde hy ‘ik had koude van dit verwenscht water; die slok wyn zal my verwarmen.’

Niet zonder zekere benauwdheid had de Notaris reeds te voren bemerkt, dat de soldaet min of meer by drank was. Nu hy hem deze gansche flesch sterken Bourgonjewyn in eens zag doorzwelgen, beefde hy, by de overtuiging dat hy welhaest gansch dronken zou worden. Daerom, hy haestte zich eene mande te vatten en vroeg:

‘Welnu, Citoyen, is het Bordeaux of Bourgonje die gy verlangt?’

‘Van elk de helft’ antwoordde de anderen.

‘Gy hebt gezegd twintig flesschen?’

‘Een-en-twintig, Citoyen: eene voor de moeite van den drager.’

Even ras waren de flesschen in de mande gepakt. De Notaris gaf den Korporael het licht en droeg zelf de mande naer boven, waer hy ze den soldaet toereikte en sprak:

‘Daer, ik wensch dat het u wel bekome.’

Maer de Korporael zette zich in eenen stoel by de tafel, nam eene flesch uit de mande en zegde:

‘Ik wil wat rusten, ik ben vermoeid. En, om my niet te verdrieten, zal ik de flesch van den drager maer beginnen; het overige zal ik onderwege uitdrinken.’

Met schrik bemerkte de Notaris dat hem de oogen begonnen te gloeijen en dat zyne tong zich niet gansch vry meer bewoog.

‘Citoyen’ sprak de benauwde man ‘ik heb met vriendschap aen uw verlangen voldaen.....’

‘Zeker, zeker, Citoyen Notaire’ stamelde de dronkaerd.

‘Welnu, bewys my ook eenen dienst, als vriend.’

‘Al wat gy wilt.’

‘Ik ben insgelyks vermoeid en zou geerne gaen slapen; gy zoudt my grootelyks verpligten zoo gy my dit wilde toelaten.’

‘Dat ik vertrekken zou, wilt gy zeggen? Ah ja, zeker, meteenen.’

Hy stond eventwel niet op en zag met halsstarrigen blik op de tafel neder alsof hy iets overwoog.

Denkende dat hy lust had om in te sluimeren, zegde de Notaris na eenen zekeren tyd met luider stemme:

‘Citoyen, uwe komeraden zullen ongerust zyn over uw lang uitblyven. Were het niet beter dat gy tot hen gingt?’

Met eenen gritiilach hief de Korporael het hoofd op en vroeg:

‘Citoyen Notaire, gy hebt zeker geld?’

‘Geld?’ herhaelde de Notaris met verschriktheid.

‘Ja, ja, gy moet geld hebben: een Notaris heeft altyd geld.’

‘Maer waerom vraegt gy dit? Al hadde ik geld, ik zou het eventwel zonder wettelyke *requisitie* niet geven.’

‘Geven, geven!’ mompelde de soldaet ‘gelooft gy dan, dat een soldaet der fransche Republiek uw geld zou willen? Meent gy dat wy bedelaers of dieven zyn?’

‘Oh, in het minste niet’ antwoordde de Notaris ‘dit meen ik niet.’

‘Ik wil anders zeggen!’ viel de Korporael in, zich de knevels opstrykende en eenen dreigenden blik op den Notaris werpende ‘wy zouden geene vrienden blyven en.....’

‘Denk toch aen uwe kameraden, Citoyen, zy zullen gelooven dat u een ongeluk overkomen is.’

Maer de Korporael scheen dit niet te hooren; en, zynen hoed afnemende, reikte hy dien den Notaris toe, zeggende:

‘Hy weegt niet zwaerder dan een ander hoed, niet waer? Nochtans, of gy het gelooft ofte niet, Citoyen, hy bevat eenige duizende *livres*.’(*)

De Notaris antwoordde niet.

‘Ziehier de zaek’ sprak de Korporael, daer hy den hoed terugnam en een tamelyk groot pak eruit haelde. Hy spreidde vervolgens een gansche hoop gedrukte papierkens op de tafel, en ging met stotterende stemme voort:

‘Ziet gy, Citoyen Notaire, dit is het geld der fransche Republiek; maer in dees land van negers en wilden weigert men de munt der vryheid..... en het is alsof ik geen oord ryk ware. Nochtans, het is een eerlyk gewonnen buit; ik heb het gevonden in een klooster..... Wilt gy braef man zyn tot het einde, dan zult gy my daer goud voor geven.’

‘Maer, maer ik heb geen goud’ stamelde de Notaris in de uiterste verslagenheid.

De Korporael sprong op; hy had moeite om zich regt te houden en wankelde op zyne beenen.

‘Ah ça, Citoyen Notaire’ riep hy ‘zoo gy gelooft een

(*) *Livre* was zoo veel als een *frank.*

dienaer der fransche Republiek te bedriegen, dan hebt gy het mis! Gy hebt geen goud? Maek dat een ander wys.'

'In der waerheid' zuchtte de Notaris 'ik heb geen goud!'

'Welnu, ik wil toonen dat ik ook niet dwars ben. Kom aen, geef my dan zilveren geld.'

De Notaris zag bevend ten gronde.

'Voor eenige ellendige duizende livres!' morde de soldaet.

'Maer, Citoyen' zegde de Notaris 'het papieren geld is af. Te Parys zelven geeft men er geene tien ten honderd meer van.'

'Dwaling!' spotte de andere 'samenspanning van aristocraten! Het geld der Republiek kan zyne weerde niet verliezen!'

'Al hadde ik het geld om het u te geven, gy zoudt immers toch zoo veel niet kunnen dragen.'

'Dat is het minste, Citoyen Notaire, des noods zal ik u vyf of zes flesschen wyn teruggeven.....'

Eene wyl stilzwygendheid volgde op deze woorden; de Korporael scheen intusschen zeer gram te worden en hield zyne blikken, met klimmende verstoordheid, op den Notaris gerigt, die met het hoofd in de handen zat en lydzaem scheen af te wachten wat er volgen mogt.

Eensklaps deed de zwymelende soldaet eenen stap voor-

uit, greep den Notaris by den kraeg en, hem geweldig schuddende, riep hy:

‘Ah, gy valt in slaep! Het is zoo dat gy den spot dryft met Citoyen Horace..... Dit zal men u leeren! Gy zyt niet meer weerd dan al die andere fanatieke boeren. Gauw, geld voor dit papier of....!’

Op dit oogenblik verscheen achter het glazenvenster, tegen den hof, een menschenhoofd dat met vlammenden blik in de kamer scheen te staren.....

‘Sa, gaet gy spreken?’ riep de soldaet, daer hy den Notaris bykans van zynen stoel rukte.

Het hoofd achter de venster verbleekte. Hadde de soldaet zich omgekeerd, hy zou gewis gemeend hebben het gelaet van een lyk te zien.

‘Doe met my wat gy wilt’ zuchtte de Notaris met onderwerping ‘ik kan uw onregtveerdig verzoek niet toestaen.’

‘Hoe? Wat? Gy geeft geen geld?’ bulderde de Korporael. ‘Niet?’

Hy trok zynen sabel, wierp den Notaris met woest geweld op den grond, zette hem de knie op de borst en schreeuwde:

‘Welnu, geeft gy geld? Gy spreekt niet? Gauw, gauw, of gy zyt dood!’

Hy hief den sabel hooger, en meende werkelyk op den

ongelukkigen man te hakken; maer op hetzelfde oogenblik vloog de achterdeur open. Een akelig gorgelgeluid liet zich hooren; een jongeling met te berg staende haren sprong ter kamer in, hief een groot stuk hout in de hoogte en sloeg den soldaet er zoo hard mede in den nek, dat hy, onder het slaken eener doffe klagt, voorover stortte en roerloos bleef liggen.

De jongeling rukte het lichaem des soldaets van zynen vader weg, hief dezen op, bezag met vlugtigen blik zyn aengezigt, betastte zyne leden, en zuchtte als viele er een steen van zyn hart:

'Ah, vader, gy zyt niet gewond! God zy dank, dat hy my insprak myne schuilplaets te verlaten.'

Byna gevoelloos was de Notaris in eenen stoel gevallen; hy scheen onverschillig aen de liefkozingen zyns zoons te blyven en hield, met halsstarrigen blik, het oog op den soldaet gevestigd. Toen de borst hem wat vryer werd, wees hy sidderend ten gronde en zegde tot zynen zoon:

'Bruno, ongelukkig kind, wat hebt gy gedaen!'

Dan eerst keerde de jongeling zich tot het roerlooze lichaem. Hy hief de handen omhoog, begon in al zyne leden te sidderen, als hadde eene plotselinge kramp hem aengegrepen, en bleef zoo eene wyle staen, in zich zelven met onbeschryvelyken angst morrende:

‘Ik? Ik? Eenen mensch vermoord? God! Maer, maer het kan niet zyn. Neen, neen, het is niet waer.....’

Hy bukte zich tot het lichaem, hief het van den grond en sleurde het tot op eenen stoel; - het viel slap en ontzenuwd ineen.

Bruno trok des soldaets kleed open, wreef hem over het kille voorhoofd en drukte hem de handen als wilde hy hem uit eene bezwymdheid opwekken.

‘Vader’ kermde hy ‘haestig, hael het fleschken van moeder's kamer. Gauw, ô gauw!’

De Notaris, gansch bewusteloos van hetgeen hy deed, gehoorzaemde werktuigelyk, en ging ter kamer uit om den trap te beklimmen. Hier trof hem een schouwspel dat hem nog dieper schokte.

Zyne echtgenote lag uitgestrekt in den gang; boven haer hoofd, op den trap, brandde de lamp die zy er had geplaetst. Gewis, de arme vrouw had de woorden des soldaets gehoord en verstaen, en ongetwyfeld was zy, reeds lang voor het noodlottig einde, onder hare benauwdheid bezweken en in bezwyming gevallen.

Zonder klagt noch angstschreeuw hief de Notaris zyne vrouw van den grond en zette haer tegen den muer van den gang. Hy verzekerde zich dat zy slechts bezwymd was, keerde dan terug, ging de achterdeur uit en floot daer zoo scherp, dat het snydend door de duisternis heenklonk.

‘ô, Water, water!’ hoorde hy Bruno roepen.

Hy ging eventwel terug naer den trap en klom in alleryl naer boven, van waer hy met een fleschken wederkeerde. Zonder verder op de verzuchtingen en het noodgeroep van Bruno acht te geven, bleef hy by zyne vrouw en poogde haer uit de bezwyming te doen opstaen.

De oude knecht Jan, die van uit zyne schuilplaets het bekend gefluit zyns meesters had gehoord, kwam eenige oogenblikken daerna in huis, en verschrikte daer hy Bruno verraste, houdende eenen franschen soldaet in de armen.

‘Bruno, Bruno, wat is hier gaende?’ vroeg hy. ‘De Korporael die ik in de beek leidde? Gy weent Bruno!’

‘ô, Jan, Jan-lief’ riep de jongeling ‘gauw, hael water, azyn, het fleschken van moeder's kamer; dat hy bekome. God, God!’

‘Laet eens zien, Bruno; wat heeft dan de kameraed? Is hy dronken, of kwalyk?’

Hy greep de hand van het lichaem en beschouwde het met vlugtigen blik; hy liet echter even ras de hand los, deinsde verschrikt achteruit, en zegde:

‘Bruno, laet vallen: het is een lyk, hy is dood!’

‘Dood! dood!’ huilde de jongeling, daer hy het lyk van zyne knien glyden liet.

‘Dood! dood!’ herhaelde hy nog eens met onbeschry-

velyken afschuw, en hy sloeg zich de twee handen voor het aengezigt.

‘Maer wat beteekent dit toch, Bruno?’ vroeg de knecht. ‘Ik zie wyn, eene ontstopte flesch. Is hy van dronkenschap gestorven?’

‘Hy wilde mynen vader vermoorden’ zuchtte Bruno.

‘Welnu?’

‘Ik heb hem gedood.’

De knecht bleef eene wyle sprakeloos staen, als ware hy met versteendheid geslagen geworden. Het gezigt der overvloedige tranen, die onder Bruno's handen over zyne wangen vloeiden, deden den ouden man uit de bittere overweging opstaen. Hy sprak met schynbare koelheid:

‘Nu, Bruno, stil u. Wat gy gedaen hebt moest gy doen. Beter is het dat de Franschman het leven verlieze dan uw vader..... Maer weet gy wat hier het ergste is? De soldaten uit den *Arend* zullen hunnen kameraed vermissen en ongetwyfeld nog dezen nacht naer hem komen zoeken. Zy weten dat het hier was, dat hy den wyn halen zou.....’

Geen antwoord ontvangende, ging de knecht by het lyk op de knien zitten, plaetste de lamp op den grond, aenschouwde met aendacht het levenloos gelaet des Korporaels, legde het oor op zyne borst, luisterde eene wyl en stond weder op.

Dan naderde hy tot zynen jongen meester en sprak met benauwdheid:

‘Bruno, gy moet opstaen uit uwe wanhoop. Dit lyk moet oogenblikkelyk verdwynen; het leven uwer ouders en het uwe hangt ervan af. Zoo de soldaten uit den *Arend* hier kwamen, wy zouden geenen tyd hebben om hunnen dooden makker te verbergen.’

Bruno liet de handen van voor zyne oogen wegvallen en aenzag met yselyke halsstarrigheid het lichaem, dat op den rug voor zyne voeten lag, en nu, beter verlicht, zyn bleek en aschverwig gelaet hem scheen te toonen.

De jongeling beefde schrikkelyk en scheen, in de beschouwing der dood, den roep zyns knechts vergeten te hebben.

Eensklaps galmde een zeker gerucht, als van verre menschenstemmen, over het dorp.

‘Ach, Bruno, Bruno’ smeekte de knecht ‘daer zyn ze! Gauw, gauw, red uwen vader, spaer het leven uwer moeder!’

‘Wat moet ik doen?’ vroeg de jongeling met zinneloozen blik.

‘Neem het lyk by de schouders; hef het op! hooger! Nu volg my.’

Bruno gehoorzaemde bewusteloos en holp den knecht

het lyk de achterdeur uitdragen. In de duisternis struikelde de ontstelde jongeling als een dronken mensch.

Op het einde van den hof, in eenen eenzamen hoek, lag een diepe sterfput, die het water uit huis en stallen ontving; deze plaets was rondom begroeid met digte Vlier-bosschen en ander heestergewas.

De knecht ging in de rigting van dien put; op deszelfs boord liet hy het lyk ten gronde zakken en zegde zeer stil tot den jongeling, die hem sprakeloos had gevolgd en geholpen:

‘Bruno, arme jongen, ga, verberg u en wees moedig. Om zyn eigen leven te verdedigen, om zynen vader te redden mag men dooden.....’

‘Dooden! Ik heb eenen mensch gedood!’ zuchtte Bruno met sombere stemme:

‘Ga’ sprak de knecht ‘laet my nu alleen: het overige zal ik bezorgen.....’

En hy duwde zynen jongen meester met zacht geweld van het lyk weg.

Bruno verwyderde zich langzaem door de duisternis; onderwege bleef hy met het hoofd tegen eenen boom staen en overwoog wat hy had gedaen. Het gedacht iemands leven te hebben benomen, hy mogt dan schuldig zyn of niet, folterde zyne jeugdige, zyne beminnende ziel op eene vervaerlyke wyze; - en, huiverde hy somwylen zoodanig,

dat hem de leden trilden als van eenen koortsige, het was niet van schrik, maer van afschuw voor zyne daed en voor zich zelven.

Eindelyk verliet hy den boom en wierp zich met snelle stappen vooruit, als iemand die tot iets besloten heeft. Hy naderde by eene kleine schuer, legde zich plat op den grond en kroop door een gat, dat aen den voet van den leemenmuer was gemaekt.

Dan, over eenen hoop mutsaerd klimmende, kwam hy onder het rieten dak, op eene plaets waer vele stroobusselen uitgespreid lagen.

‘Zyt gy het, Jan?’ vroeg eene zwakke stem uit de diepste duisternis.

Een ligte angstschreeuw sprong op uit Bruno's borst; een tranenvloed borst uit zyne oogen, hy liep vooruit, viel in den diepen hoek der schuer geknield neder, boog het hoofd op de borst van dengenen die gesproken had, en riep met snydende wanhoop:

‘Vader, Eerweerde, ach, ik heb eenen mensch vermoord!’

III.

Niemand had, gedurende den akeligen nacht, in het huis des Notaris kunnen slapen; dit verstaet zich ligtelyk.

Allen lagen verpletterd onder schrik en benauwdheid; de knecht alleen had eenige koelheid des gemoeds behouden. Hy was Bruno gaen opzoeken om hem by zyne ouders te doen komen, en had dan het huis verlaten om in het schaerhout, nevens de dorpsbaen, zich te verbergen, en aldus den eenigsten weg af te spieden, langswaer de soldaten uit den *Arend* de wooning zyns meesters konden bereiken.

De nacht ging eindigen; reeds begon eene lichte tint het Oosten te verwen; nog een half uer en de dag zou de duisternis vervangen.

Nu zat Bruno met zynen vader en zyne moeder op eene bovenkamer. De vrouw lag met het hoofd op de tafel en stortte overvloedige tranen; de Notaris zat nevens haer en poogde haer te troosten.

De jongeling, met den rug tegen den styl van een bed leunend, blikte halsstarrig ten gronde en scheen in wanhopige overweging verzonken. Van tyd tot tyd liep er eene huivering over zyne leden; dan klemde zyne vuisten zich akelig te samen en zyne tanden kraekten hoorbaer.

Eensklaps hief de vrouw het hoofd op en luisterde sidderend op een verre gerucht.

‘Daer zyn ze! Daer zyn ze!’ gilde zy met de handen boven het hoofd. ‘God, ik sterf van angst!’

‘Gy bedriegt u, Maria, gy hoort niets’ sprak de Notaris met slecht verborgen angst. ‘Laet ons hopen op Gods goedheid; misschien zal het beter gaen dan wy vermeenen.’

‘Zwyg, ô zwyg, gy pynigt my zoo yselyk!’ kreet de bange vrouw. ‘Waerom verbergt gy my uwe eigene vrees? Uw aengezigt is bleek en akelig, gy beeft! Bruno verdwaelt, hy is byna zinneloos! Ach, ik weet wel wat ons bedreigt. Was ik dezen morgen in de kerk niet? Men zal ons martelen, ons vermoorden, onze wooning tot den grond afbranden.....’

‘Maria’ zuchtte de Notaris ‘om Gods wil, ik bid u,

vertrek van hier: het is nog tyd. Vlugt naer eene andere Gemeente.'

'Alleen? U verlaten? En honderd dooden sterven in de onwetendheid van het lot myns echtgenoots, van het lot myns kinds? Neen, my verschrikt de dood niet; ik lyde en bezwyk by de overtuiging dat degenen die ik bemin met een schrikkelyk gevaer bedreigd zyn. ô, Vlugt beide met my! Levert onze wooning, al wat wy bezitten aen hunne woede, aen hunne wraek; maer redt uw leven, redt uw leven en het myne!'

'Het kan niet zyn, Maria' zegde de Notaris met neêrslagtigheid. 'Onze afwezigheid zou ons verraden; wy zouden hunne wraek niet ontsnappen. Nu mogen wy nog hopen dat zy niets ontdekken zullen.'

Zy wendden beide met schrik het hoofd naer Bruno, wiens leden zy krampachtig hoorden kraken, daer een yselyk gegrol uit zyne keel opwelde.

De jongeling ging tot den muer, greep het jagtgeweer dat ernevens hing, spande den haen ervan; en, zoo tot zyne ouders naderende, zegde hy op somberen toon en met dwazen blik:

'Ah, hunne onregtveerdigheid zou zoo verre gaen, dat zy mynen vader, myne moeder zouden dooden? En ik, ik zou laf genoeg zyn om uit vrees, uit afschuw voor hetgeen ik heb gedaen, uw leven op te offeren! Neen, vertrekt beide

van hier; vlugt, ik wil het. Alleen zal ik hunne woede trotsen. Ik zal hun zeggen: welnu, ja, ik ben het, ik Bruno, die den Korporael het hoofd insloeg; maer by dit woord zal een ander dwingeland voor myne voeten storten; en, moet ik sterven, het zal zyn in eenen plas bloed, in het hatelyk bloed der vyanden myns vaderlands.....'

Yselyk was hy, onder het uiten dezer woorden; met koortsige stuiptrekking wrong hy het geweer in de vuist; zyne oogen schenen hem uit het hoofd te staen, zyn aengezigt was bleek, zyne wangen beefden. Men zou gezegd hebben dat de arme jongeling eensklaps met zinneloosheid was geslagen geworden.

'Uit medelyden tot ons, Bruno' smeekte de Notaris 'vergroot ons lyden niet. Verlaet dit wapen, blyf koel en wacht in stilte den uitslag af. Zie uwe moeder, ach arme, gy doet haer de dood smaken van benauwdheid!'

De jongeling stond sprakeloos te beven, met het oog op den haen van het geweer gevestigd. Het was alsof hy, in volle bewusteloosheid gedompeld, vergeten had waer hy zich bevond en wat er geschiedde.

Bevend van angst liet de moeder zich voor hem op de knien vallen en, onder het storten van eenen tranenvloed de handen tot hem opstekende, kermde zy:

'ô, Bruno, myn zoon, schei uit; leg dit wapen af, ik

smeek u. Gy wilt dan nog meer bloed storten en eene akelige dood sterven?'

'Moeder, moeder-lief, ik wil u redden' stamelde hy, daer hy met hevige ontroering haer van den grond ophief.

'My redden?' herhaelde de vrouw 'kan de dood van haer eenig kind eene moeder redden? Is zyn leven dan haer leven niet? Bruno, Bruno, ik bezweer u, by myne liefde tot u, word kalm, verlaet uw schrikkelyk besluit.'

'Maer dan moeten wy al te samen door de handen der vreemde beulen sterven!' klaegde de jongeling in vertwyfeling.

'Al te samen sterven' herhaelde de vrouw 'het is toch beter dan dat myn kind alleen de wereld verlate.'

'Arme moeder' zuchtte Bruno, daer hy gedeeltelyk van den zenuwstorm verlost, haer omhelsde 'vergeef het my. Er gebeurt iets schrikkelyks in myn binnenste: het bloed bruist my door de aderen; de hersens gloeijen my in het hoofd..... het gevoel onzer onmagt is my eene hel.....'

Hy zag hoe de drift, die zyne woorden nog bezielde, zyne benauwde moeder beven deed. Vol wanhoop en bitterheid hernam hy:

'Maer, wees gerust, moeder, ik zal my stilhouden; en, moet het zyn, ik zal veinzen, laf worden, kruipen voor het vreemd gebroed.....'

Hy ging tot den muer en meende het geweer weder op

zyne vorige plaets te hangen; doch nu liet een byna onvatbaer gerucht zich beneden aen de achterdeur hooren.

Bruno bleef met de hand aen het opgehangen geweer staen; maer zyne moeder sprong naer hem toe en rukte hem van het wapen weg.

Terwyl allen met onbeschryvelyke benauwdheid luisterden, hoorden zy de achterdeur opengaen en iemand den trap opklimmen.

‘Ah, het is Jan!’ zuchtte de Notaris.

Inderdaed, de oude knecht trad in de kamer. Hy was uitnemend bleek en scheen in al zyne leden te beven.

‘Zy komen, zy komen!’ zegde hy met verkropte stemme.

En dan, haestig tot Bruno gaende, trok hy hem in eenen hoek en sprak zeer stil in zyn oor:

‘Bruno, het oogenblik is gekomen: toon dat gy een man zyt. De honden hebben rond den sterfput geloopen, het Vlierhout vertreden en de aerde opgekrabt. Het lyk moet verder weg; nog eenige minuten, en de Sankulotten zyn hier. Gauw, kom, help my; ik zal eene spade nemen, wy zullen het in den Elsbosch begraven.....’

De jongeling ging tot zyne moeder en tot zynen vader, omhelsde elk nog eens met ongemeene vurigheid, zegde hun dat hy zich verbergen ging, en volgde den knecht met snelle stappen.

Zy liepen tot den sterfput, trokken het lyk eruit en sleurden het by overyling door eenen eikenkant in de rigting van den Elsbosch.

Weinige oogenblikken daerna werd er hevig op de deur der wooning van den Notaris geklopt; men riep van buiten dat men, in naem der Wet, openen zou.

De vrouw bleef op de bovenkamer terwyl de Notaris naer beneden ging om de poort te ontsluiten.

Een dertigtal soldaten met bloote zweerden drongen de benedenzael binnen. Hunne blikken waren vol wraekzucht, en zy overlaedden in den eersten den verschrikten Notaris met allerlei dreigende woorden; doch hy, met schynbare koelheid, vroeg hun in de fransche tael wat zy begeerden.

Simon-Brutus deed zyne mannen zwygen, zette zich in eenen stoel en vroeg met strenge stem:

‘Is hier gister avond of dezen nacht een fransch soldaet gekomen?’

‘Er is een soldaet gekomen’ antwoordde de Notaris.

‘Om welk uer?’

‘Tusschen elf ure en middernacht, geloof ik.’

‘Wat kwam hy hier doen?’

‘Hy is my komen verzoeken, hem twintig flesschen wyn te leveren; ik heb ze hem gegeven.’

‘En is hy alsdan vertrokken?’

‘Hy is vertrokken.’

‘Wie was met hem?’

‘Myn knecht Jan.’

‘Waer is uw knecht?’

‘Ik weet het niet; hy is met den soldaet voortgegaen.’

‘Dit is alles wat gy weet?’

‘Het is alles.’

Simon-Brutus stond met eenen spottenden grimlach van den stoel op en zegde:

‘Gy zyt zoo bleek, Citoyen Notaris. Als men waerheid spreekt, beeft men zoo niet! In alle geval, wy zullen het haest weten. Gy gaet ons volgen; neem uwe sleutels om alle deuren te openen.’

Hy verdeelde zyne mannen; zondt er omtrent de helft in den hof om er opzoekingen te beginnen en behield de andere helft by zich.

De Notaris had te veel van zyne krachten verhoopt; zyne koelbloedigheid verliet hem gansch; en toen Simon-Brutus hem met het woord *vooruit!* by den kraeg vatte, was hy meer dood dan levend en sidderde yselyk.

Niettemin hy gehoorzaemde de bevelen der soldaten, vergezelde hen door gansch zyn huis en opende alle deuren die hem werden aengewezen.

Wanneer men op de kamer kwam, waer zyne vrouw met het hoofd op de tafel lag te weenen, vergenoegden de

soldaten zich met eenige barsche zinspelingen op haer te maken, doch zy lieten haer onaengeroerd.

Zoo doorzocht men de wooning, van onder tot boven, in kamers, in zolders, in kelders, in kassen. Alles werd overhoop geworpen, het lynwaed over den grond gespreid, en, wat breekbaer was met boosheid op den vloer aen stukken gesmeten.

Men had eventwel geen het minste spoor ontdekt van hetgeen men zocht; en reeds begonnen Simon-Brutus en de mannen die met hem waren, te denken dat zy zich in hun vermoeden hadden bedrogen.

Zy begaven zich op den hof om hunne overige makkers in het doorzoeken van stallen en schuren behulpzaem te zyn, en dwongen den Notaris hen onophoudend te volgen.

Het scheen de soldaten tot woede te vervoeren dat hunne opzoekingen zoo geheel vruchteloos bleven; in hunne spyt overlaedden zy den Notaris met allerlei scheldwoorden en bedreigingen.

In het hart des Notaris zonk allengskens eene zekere blydschap; het was hem alsof zyn boezem verbreedde en hy vryer ademen mogt, naermate hy met eenig regt begon te hopen dat de Sankulotten niet zouden ontdekken wat zy zochten.

Iets dat hem echter belette, zich geheel aen deze gelukkige verwachting over te geven, was het gezigt van ver-

scheidene soldaten, die allengskens meer en meer zich van het huis verwyderden en zelfs hunne opzoekingen tot in het bygelegen schaerhout begonnen voort te zetten.

De Notaris durfde slechts eenen vlugtigen oogslag op deze soldaten slaen, uit schrik dat men, aen zyne blikken, zou gemerkt hebben wat hy vreesde; daerom, hy hield met schynbare onverschilligheid het hoofd naer den anderen kant gekeerd.

Hy sidderde van blydschap toen hy Simon-Brutus de volgende woorden hoorde spreken:

'Citoyen Sergeant, denkt gy niet dat het beter ware uwe mannen byeen te roepen? Wy kunnen toch den ganschen dag niet op dezelfde plaets blyven zoeken. En, vinden wy hier geen enkel teeken dat ons op het spoor van den vermisten Korporael brenge, dan moeten wy andere middelen beramen om te ontdekken waer hy verbleven is. Zou het niet mogelyk zyn dat hy, door het drinken van den wyn overmand, zich ergens zou te slapen gelegd hebben, en nog nevens de noodlottige mande ingesluimerd ligt?'

'Mogelyk, zeer mogelyk, Citoyen Commissaire' antwoordde de Sergeant 'het zou de eerste mael niet zyn dat de Korporael Horace onder den wyn zou zyn gevallen.'

'Alzoo, gy gelooft, dat wy voor alsnu onze opzoekingen hier zouden moeten staken?'

‘Ik vermeen, Citoyen Commissaire, dat wy te vroeg zyn uitgegaen. Het ware beter, eerst een gedeelte van den dag op den Korporael te wachten, dan zoo veel moeite misschien vruchteloos te doen. Zoo de Korporael binnen een uer of twee, in den *Arend* met zynen halfledigen korf aenkwame, hy ware in staet om ons uit te lachen.’

‘Ah, maer ook, zoo hy in het geheel niet wederkeert? Wat dan?’

‘Wat dan, Citoyen Commissaire? Wy doorwroeten het dorp van het eene einde tot het andere, wy roeren zynen grond om zoo het moet zyn, wy doen hout en stroo uit stallen en schuren smyten; wy vangen al wat leven heeft..... En wy zullen onzen makker vinden al hadde men hem tusschen twee muren gemetst.’

Simon Brutus keerde zich tot den Notaris en vroeg:

‘Hebt gy bemerkt, Citoyen, dat de Korporael, die hier gister avond kwam, dronken was?’

‘Indien ik my niet bedrogen heb, Citoyen Commissaire, dan moest hy waerlyk by drank zyn.’

‘Heeft hy hier wyn gedronken?’

‘Eene flesch Bourgonjewyn heeft hy in myne tegenwoordigheid geledigd. Hy heeft laten blyken dat hy voornemens was, onderwege er nog eene te drinken; en het was, volgens zyne gezegden, daerom dat hy my een-en-twintig flesschen deed geven.’

‘Wy hebben ons te zeer gespoed’ sprak Simon-Brutus tot den Sergeant ‘hy zal ergens liggen slapen.’

Zich dan weder tot den Notaris wendende, zegde hy:

‘Het is mogelyk dat er dezen nacht een ongeluk of eene misdaed is geschied. Gy weet, dat al wie eenen soldaet der fransche Republiek, zou gehinderd, gewond of gedood hebben, onmiddelyk door den kop zou worden geschoten; en dat degenen, die de daders zouden verbergen, of niet zouden openbaren wat zy aengaende zulke feiten weten, de zelfde straf als de pligtigen moeten ondergaen. Diensvolgens, ik beveel u, in naem der fransche Republiek, dat gy my onmiddelyk berigt gevet van hetgeen gy zoudt kunnen vernemen. Insgelyks gebied ik u wel uitdrukkelyk, uwen knecht te doen opzoeken en zelf, in persoon, my te komen vinden zoohaest gy weet waer hy is. Indien gy deze bevelen in het minste vergeet, zy zeker er zal u groot kwaed geschieden..... Citoyen Sergeant, roep onze mannen te samen.’

Maer de Sergeant wees met verwondering naer buiten en zegde:

‘Ziet, ziet, wat brengt Mucius-Scevola? Eenen sabel, eenen hoed!’

Een ligte angstschreeuw vloog op uit de borst des Notaris. Simon-Brutus aenzag hem met bliksemende oogen.

‘Ah, schynheilige verrader’ riep hy hem toe ‘gy weet meer dan gy zegt!’

De soldaet, dien men Mucius-Scevola noemde, trad met eenigen zyner makkers in de kamer en toonde zynen Overste eenen sabel en eenen hoed, van welken stinkend water nederliep.

‘Citoyen Commissaire’ zegde hy ‘dit lag gezonken in eenen vuilen put die ginds, in den hoek van den hof, onder den Vlierbosch gegraven is.’

‘Het zweerd en de hoed van een fransch soldaet!’ riep Simon-Brutus ‘De hoed van Korporael Horace!’

Hy greep den Notaris by de keel, schudde hem zoo hevig dat zyn hoofd tegen den muer bonsde, en schreeuwde hem woedend in het aengezigt:

‘Aldus, hy is vermoord? Vermoord in uw huis, valsche dweeper? Met haest, spoedig, waer ligt zyn lyk??’

Al hadde Simon-Brutus den Notaris niet half verworgd, de schrik zou hem eventwel belet hebben te spreken. Wat hy stamelde was onverstaenbaer. Alleenlyk kon men eruit begrypen, dat hy beweerde niet te weten wat de sabel en de hoed beteekenden.

Mucius-Scevola naderde tot den Overste en zegde hem:

‘Geef u zoo veel moeite niet, Citoyen Commissaire; by den put is een gat in de haeg gebroken, en van daeruit loopt een spoor dat met stinkend water is besprengd.

Klaerblykend heeft men het lyk van onzen makker eerst in den put gezonken, en later heeft men het door de haeg getrokken om het elders te gaen verbergen of begraven. Het spoor is kennelyk; zoo wy het volgen, vinden wy het weggesleurde voorwerp ongetwyfeld.'

De soldaten, by deze woorden nog meer overtuigd dat hun makker hier zyn leven had gelaten, wilden den Notaris aen het lyf en hieven hunne sabels in de hoogte om hem het hoofd te klieven; doch een gebiedend teeken van Simon-Brutus weêrhield hunne woede.

'Citoyen Sergeant' sprak hy 'blyf hier met acht mannen; ik vertrouw dezen *Brigand* in uwe handen, gy blyft voor hem verantwoordelyk op uw hoofd. Dat de anderen my volgen. Mucius-Scevola, vooruit! Wys ons het spoor.'

By het einde van den hof tastten zy nog eene wyl met hunne lange zweerden in den put; doch vonden niets meer. Dan ging Simon-Brutus vooraen en volgde het spoor, dat zy gemakkelyk aen het stinkend water en aen de vertrapte kruiden konden herkennen. Van tyd tot tyd zagen zy zelfs dat het lage heestergewas plat getrapt scheen of verbroken was, alsof men een zwaer lichaem erover gesleept had.

Het spoor bragt hen eerst door eenen eikenkant, dan over een breed veld, vervolgens over eenige lage weiden,

tot by den boord van een Elsenbosch, voor welk eene kleine beek stroomde.

Het was hier gemakkelyk te zien, dat men veel moeite had aengewend om het lichaem, of wat men vervoerd had, over de beek te krygen; derzelver bed was als met voeten gekneed, en het gras op hare boorden lag nog plat gedrukt.

De Overste vermoedde dat hy niet verre van de plaets kon zyn waer men het lyk had verborgen; het scheen hem zelfs dat hy eenig byna onvatbaer gerucht had gehoord.

Daerom, hy legde den vinger op den mond en gebood de grootste stilte.

Allen bukten zich onder het Elsenloof, en stapten met ingehouden adem als sluipende jagers voort.

Eensklaps hield Simon-Brutus hen staen, en wees hun, zeer verre tusschen het hout, twee mannen die, voor zoo veel men merken kon, bezig waren met eenen put te graven. Hy deed zyne soldaten een teeken; zy namen het geweer in de hand en kropen nog eenige stappen voort, zich gereed houdende om te schieten. Terwyl vestigde Simon-Brutus het oog op de beide werkende mannen.

Het hart klopte hem van blyde wraekzucht. Bruno, dien hy meende reeds verre gevlugt te zyn, Bruno die zynen haet ontkomen scheen, stond daer voor hem, onwetend van het doodsgevaer dat hem dreigde, niet vermoedende dat op dit oogenblik twintig geweeren hem naer de borst mikten.

Eensklaps hield Bruno van graven op; hy had welligt eenig gerucht gehoord, want hy scheen naer de komende soldaten uit te zien.

Simon-Brutus, die het bemerkte, riep tot zyne mannen:

‘Vuer! Vuer!’

Twintig geweeren brandden terzelfder tyd los; de kogels floten klagend door het loover en deden de bladeren als een regen nederstorten. Op hetzelfde oogenblik sprongen al de soldaten juichend vooruit; maer hunne kogels hadden waerschynelyk geenen der twee mannen getroffen; want zy zagen ze beide in eene verschillige rigting vlugten en in het diepe van het bosch verdwynen.

Bruno had wel bemerkt, dat Simon-Brutus hem had herkend; de dreigende vuist, die zyn oude vyand naer hem van verre had uitgesteken, liet hem daerover geenen twyfel.

Reeds hadden het sleuren met het lyk en de wanhopige woorden die hy intusschen met den knecht had gewisseld, zyn hart met razerny en vertwyfeling vervuld. Nu het feit bekend was door degenen die het moesten wreken, was hem eene onfeilbare dood beschoren; daerby, deze enkele nacht had hem zoovele schatten van liefde en eenvoudige goedheid uit den boezem gerukt; hy was man geworden en had uit de wanhoop het volle besef van zynen toestand geput.

Langs hem bekende wegen, door bosschen en door schaerhout loopende, draeide hy achter het dorp, naderde zyne wooning langs de straet, bespiedde ze met eenen vlugtigen oogslag, sprong erbinnen, vloog den trap op, greep den tweeloop van den muer, hing zich de poederdoos en de weitesch om den hals, vatte zyne moeder by den arm en rukte haer voort, terwyl hy met versmoorde stemme haer zegde:

'Moeder, gauw! Zy hebben my by het lyk verrast, zy zullen u dooden, ons huis verbranden. Kom, laet ons vlugten, haestig, om Godswille, kom, loop!'

De vrouw, gansch bewusteloos en bevend, deed wat hy zegde en liep met hem beneden den trap.

'Waer, waer is vader?' vroeg de jongeling, met uitersten angst rondziende.

Doch vooraleer zyne moeder hem kon antwoorden, bemerkte hy twee fransche soldaten die met den rug tegen het achtervenster leunden.

'Kom, kom' sprak hy 'nog een oogenblik en het is te laet!'

Hy trok zyne moeder ter deur uit en vlood over de baen tusschen de huizen weg.

Toen de soldaten, by het venster, zich op het gerucht omkeerden, was Bruno reeds met zyne moeder verdwenen.

Simon-Brutus en zyne mannen hadden het lyk van Kor-

porael Horace vinden liggen, nevens den put waerin men het meende te begraven.

Eerst hadden de soldaten met ware smart het lyk van hunnen kameraed aenschouwd; zelfs hadden sommigen eene traen over hem gestort. Welhaest echter waren de klagten der treurnis in wraekgeroep veranderd.

By het lyk zelven sprak een Korporael tot den Overste:

'Citoyen Commissaire, in naem myner kameraden, ik vraeg dat deze euveldaed gestraft worde met de dood van degenen die zich eraen hebben pligtig gemaekt. De oude veinsaerd, die wy by het huis gelaten hebben, heeft er klaerblykend toe geholpen, indien hy zelf de dader niet is. Welnu, wy eischen dat hy sterve.'

'Hy zal sterven!' antwoordde Simon-Brutus mymerende.

Na een oogenblik in overpeinzing gebleven te zyn, sprak hy:

'Ik denk nochtans dat de moordenaer ons is ontsnapt. De zoon des Notaris is ongetwyfeld de dader. Gy weet niet hoe deze lieden zyn; om onze wraek te ontwyken beschuldigen zy de afwezigen, die buiten ons bereik zyn, dewyl die ons toch geen ontkennend antwoord kunnen geven. Daerom, ik zal den Notaris zeggen dat zyn zoon en zyn knecht gevangen naer den *Arend* zyn geleid. Zoo zullen wy misschien weten wat er is geschied, en wie het

is die zyne moorddadige handen in het bloed van een soldaet der fransche Republiek durfde doopen.'

Onderwyl hadden de soldaten, van Elsenstammen, een soort van draegbaer gemaekt en het lyk erop gelegd. Op bevel van hunnen Overste laedden vier der sterksten het op de schouders, en, door de anderen gevolgd, vertrokken zy ermede naer de wooning des Notaris.

Op den hof gekomen liep Simon-Brutus tot den Notaris, die nog tusschen zyne wachten tegen het huis stond, greep hem by den kraeg, sleurde hem tot voor het lyk, en bulderde in de fransche tael:

'Moordenaer! Daer ligt uw slagtoffer. Zoudt gy nu nog durven loochenen dat de arme Korporael hier zyn leven liet? Schynheilige valschaerd! Maer gy zult sterven; gy en uw zoon en uw knecht, die wy verrast hebben daer zy den schrikkelyken getuige hunner onmenschelyke euveldaed poogden te begraven!'

'Mynen zoon? Gy hebt mynen zoon gevangen?' zuchtte de Notaris gansch buiten zich zelven.

'Uw zoon en uw knecht zyn gevangen naer den *Arend* geleid. Zoohaest wy er zullen teruggekeerd zyn, zal hun doodvonnis worden geveld en uitgevoerd. Wat u betreft, er blyft voor u slechts een middel over om aen eene zekere dood te ontsnappen. Zeg ons, in volle regtzinnigheid, wat hier is geschied en wie den Korporael den

noodlottigen slag heeft toegebragt. Is het uw zoon, zoo verklaer het zonder terughouding. Het is niet noodig dat de onschuldigen het met de pligtigen bekoopen. Zeg ons, wie heeft het gedaen? Hy zal alleen sterven; anders zal de kogel nog heden dry menschen van het leven berooven.'

De Notaris antwoordde niet spoedig genoeg.

'Op uw leven, spreek!' riep Simon-Brutus 'of ik zend oogenblikkelyk het bevel dat uw zoon zonder uitstel voor den kop geschoten worde.'

'Ik kan niet spreken' stamelde de Notaris 'de ontsteltenis, de schrik beneemt my den adem; ik dwael. Een oogenblik, ik zal verhalen wat er is geschied.'

Hy stond eene wyl met lange ademhalingen hygend, en sprak dan:

'Zie hier, Citoyen Commissaire, wat er is geschied. De Korporael is gekomen; hy was dronken; hy heeft my wyn gevraegd, zeggende dat hy den requisitie-brief had verloren; ik heb hem den wyn gegeven; hy heeft ervan gedronken, en eindelyk heeft hy begeerd dat ik hem eenige duizende *livres* geld voor *assignaten* gave. Ik heb geweigerd; hy heeft zynen sabel getrokken en my op den grond geworpen; ik ben opgestaen; hy heeft zynen sabel boven my geheven en my willen dooden. Ik heb de wynflesch gegrepen, die op de tafel stond; my verdedigende,

heb ik hem achter op het hoofd geslagen, en hy is zonder leven neêrgestort.....'

De soldaten sprongen met razerny vooruit, en onder allerlei wraekgeroep, dreigden zy den Notaris op staenden voet aen stukken te scheuren. Dry of vier sloegen hem met vuisten, een drukte hem zelfs den punt van zyn bayonnet in de lenden. De Notaris bleef roerloos en gelaten staen, met den blik ten gronde gerigt.

'Houdt op! Stil!' riep Simon-Brutus tot zyne soldaten.

'Is het wel waer wat gy verklaerd hebt?' vroeg hy den Notaris.

'Het is waer' zegde deze.

'Wie liegt er dan? Wie is het die my poogt te bedriegen? Of hebt gy misschien alle dry te samen den armen Korporael overmand en vermoord?'

'Niemand heeft hem geslagen dan ik alleen.'

'Uw zoon beweert nochtans dat hy het alleen is die de moord pleegde.'

'Uit liefde tot my, Citoyen Commissaire, uit liefde; om my te redden' zuchtte de Notaris, terwyl nieuwe tranen zyn oog ontvielen.

'De knecht zegt ook dat Bruno den slag gegeven heeft.'

'Uit verkleefdheid voor zynen ouden meester; om uwe gramschap van my af te keeren.'

Deze verklaring beviel Simon-Brutus niet; hy hadde veel liever gehoord dat Bruno aen het feit pligtig ware geweest. Zoo hadde zyn haet tegen den jongeling eenen vasteren schyn van regtveerdigheid in zyn hart gevonden dan de herinnering aen eenen ouden minnenyd; en het ware hem mogelyk geworden, Bruno met de dood te straffen ofschoon hy, als loteling, naer Antwerpen moest worden gevoerd.

'Hoe verklaert gy dan de tegenwoordigheid uws zoons by het lyk?' vroeg hy.

'Myn zoon was hier omtrent verborgen toen het ongeluk voorviel' antwoordde de Notaris. 'Ik was te zeer ontsteld en niet in staet om onzen toestand te beseffen. Jan is mynen zoon in zyne schuilplaets gaen roepen; beide hebben alsdan het lyk weggenomen om my, zoo het mogelyk ware, voor uwe wraek te behoeden.'

'Dit is dus de waerheid?'

'Het is de waerheid.'

'Begrypt gy, Citoyen Notaris' vroeg Simon-Brutus 'dat gy door deze verklaring uw eigen doodvonnis teekent?'

'Het zy zoo, ik heb mynen pligt gedaen' murmelde de Notaris.

Om zynen zoon van eene zekere dood te redden, beschuldigde hy zich zelven met eene daed die hy niet had

gepleegd. Het gevoel der vaderlyke liefde boezemde hem moed en standvastigheid in. Ja, zoo koel en zoo vry waren nu zyne antwoorden, dat Simon-Brutus en zyne mannen niet twyfelden of het moest geschied zyn gelyk hy had verhaeld.

De soldaten achtten zich diensvolgens overtuigd dat de Notaris waerlyk den Korporael had gedood. Ook eischten zy, met woedend geschreeuw, eene onmiddelyke strafuitvoering.

'Citoyens camarades' sprak de Overste 'ziet hier eenen man die eenen soldaet der fransche Republiek van het leven heeft beroofd. Hy belydt het zelf; het lyk van onzen armen makker getuigt tegen hem. Vermeent gy eene genoegzame overtuiging over deze zaek te hebben ingewonnen? Ik stel u in tot krygsraed: beslist over zyn lot.'

'De dood! den kogel! voor den kop geschoten!' klonken al de stemmen in verwarring.

'Welnu' sprak Simon-Brutus op plegtigen toon als een regter die een vonnis wyst. 'Welnu, krachtens de magt my door de *Centrale administratie* verleend; deze burger schuldig erkend zynde van moord op den Citoyen Horace, Korporael in dienst der fransche Republiek; gehoord hebbende het gevoelen van den krygsraed door my ingesteld, zoo veroordeel ik den pligtigen tot het onderstaen der doodstraf door den kogel, en ik beveel dat het

vonnis te dezer plaetse en oogenblikkelyk worde volvoerd. Ik beveel daerenboven dat, onmiddelyk na de uitvoering der straffe, het vuer aen de vier hoeken der wooning van den misdadige worde gestoken en dat zy, met al de aenklevende gebouwen, tot den grond worde verbrand, opdat de verwoesting dezer plaets getuigenis geve van de magt der fransche Republiek en van de wyze waerop zy hare kinderen weet te wreken!'

By deze laetste woorden begon de Notaris schrikkelyk te beven; zyn gelaet verbleekte en hy keerde zich, als van de koorts aengegrepen, naer eene kleine schuer die aen den linkerkant van den hof stond.

Allen bemerkten zyne plotselinge ontroering en aenschouwden hem met verbaesdheid.

'Er schuilt iets in dit gebouw!' morde de Sergeant.

'Kom, kom' riep Simon-Brutus 'dit tooneel duert lang genoeg. Korporael, neem acht mannen, leidt den misdadiger tegen gindsche haeg, schiet hem voor den kop en werp zyn lyk in den put waer onze makker in gesmeten werd. Haestig, dat er een einde aen kome.'

De Korporael had zyne mannen spoedig gevonden. Hy naderde tot den Notaris, vatte hem by den kraeg en meende hem in de aengewezene rigting voort te rukken.

'Ik verlang nog een laetste woord tot den Citoyen Commissaire te zeggen' sprak de Notaris.

‘Welnu, wat is het?’ vroeg Simon-Brutus, hem naderende.

‘Gy hebt gezegd, Citoyen Commissaire, dat gy myne wooning tot op den grond zult doen afbranden?’

‘Aenstonds. Binnen een half uer zal alles door de vlammen verteerd zyn.’

Met den vinger naer eene kleine schuer wyzende, zuchtte de Notaris:

‘Daerin, boven onder het rieten dak, ligt een mensch verborgen: hy zou omkomen in de vlammen.’

‘Ah, ah!’ juichte Simon-Brutus ‘zoo zullen wy op het eind nog meer vinden dan wy meenden. Men bewake den veroordeelden! Acht mannen die my volgen!’

‘Nevens de schuer, tegen den grond, is eene opening’ zegde de Notaris.

De Overste liep met zyne acht gezellen tot de aengeduidde plaets. Zy hakten met hunne sabels in den leemen muer en verbreedden het gat; allen bukten zich en kropen erin.

De schuer scheen tot tegen de deur geheel opgevuld met zwaren mutsaerd; maer naer achter, in het midden, was eenen doorgang uitgespaerd. Nauwelyks echter konden de soldaten deze schikking bemerken; want alle openingen, die hier eenig licht konden toelaten, waren gesloten: er heerschte eene diepe duisternis.

Met de handen tastende voelde Simon-Brutus dat de mutsaerden als in trappen geschikt lagen.

Hy klom erop tot onder het dak; zyne mannen volgden hem op de hielen.

Daer zagen zy, in den verren hoek, by den ligten schemer die door eenige spleten scheen veroorzaekt, eenen man, die hun een boer scheen te zyn, op het stroo geknield zitten bidden.

Daer hy op al de barsche scheldwoorden en bedreigingen niets antwoordde en roerloos bleef geknield zitten, werd hy uit den hoek weggerukt en tot by den boord van den mutsaerdhoop gesleurd. Een der soldaten stiet hem, uit boosheid, in de lenden; de ongelukkige viel van boven neder tot op den vloer der schuer.

Allen stegen af. By de terugkaetsing van het licht, dat door het gat op den vloer drong, bemerkten zy dat de man ligtelyk aen de zyde des voorhoofds was gewond, en dat er bloed over zyne wang lekte. Zy troostten hem met spottende woorden, hem doende begrypen dat hy welhaest voor goed bloeden zou.

Anders scheen de man zich niet te hebben bezeerd; want hy had zich zonder iemands hulp opgeregt, en stond even stilzwygend te midden zyner beulen.

Intusschen was Simon-Brutus buiten de schuer gegaen, en riep van daer, dat men den boer onder het daglicht brengen zou.

Dit bevel werd uitgevoerd; men duwde het nieuwe slagtoffer door het gat.

Hy was een man van hooge gestalte, en scheen wel honderd jaer oud. Witte haren omkransten zynen schedel; zyn gelaet was helder en zoet: iets majestatisch scheen erin gedrukt.

'De Pastor!' riep Simon-Brutus, met verbaesdheid en onvrywilligen eerbied terugwykend.

Een bly gejuich ontstond onder de soldaten.

'Ah, de Pastor!' riepen zy. 'Goede vangst! Het begint niet slecht. De overste der fanatieken! Goede vangst, goede vangst!'

Onderwyl hadden zy den Priester op den hof vooruit gebragt, tot omtrent de plaets waer de Notaris tusschen zyne wachten stond. Deze riep smeekend zoohaest hy den Pastor zag:

'ô, Vader, vader, gauw, geef my uwen zegen. Ik ga sterven..... Ik vraeg vergiffenis aen God voor hetgeen ik kan hebben misdaen; met betrouwen lever ik myne ziel in zyne handen. Bid voor myne vrouw, voor myn kind! Uwen zegen! uwen zegen!'

De Priester hief zyne hand in de hoogte en sprak, met ontzaggelyke plegtigheid, eenige stille woorden over zynen vriend.

Een lange spotlach ging op onder de soldaten.

Simon-Brutus, die by de herkenning des Pastors door verrassing was geslagen geworden, worstelde een oogenblik tegen deze aendoening. Hy stak welhaest de hand gebiedend uit, en zegde tot den Korporael die by den Notaris stond:

‘Ga! Het vonnis worde volvoerd!’

En tot de anderen zich keerende bevool hy:

‘Citoyen Sergeant, den Priester vertrouw ik aen uwe waekzaemheid. Men volge my met hem in het huis!’

In de benedenzael der wooning zette Simon-Brutus zich vermoeid en afgemat in eenen stoel; hy deed den Priester nader brengen en vroeg hem in de fransche tael, die hy wist dat de Pastor tamelyk goed sprak:

‘Citoyen Jacobus Dominicus Torfs, weet gy dat gy veroordeeld zyt tot gevangneming en tot vervoering naer het eiland Oleron?’

‘Ik wist het, voor dat gy, als zendeling van Gods vyanden, het my in de kerk boodschapte’ antwoordde de Pastor met ongemeene koelheid.

‘Zoo! En waerom zyt gy niet gevlugt?’ schertste de Overste.

‘De tyd is gekomen dat de rots van Petrus nogmaels met het bloed der martelaren moet worden overgoten. Zoo God het myne wil aenveerden dat het stroome.....’

‘Hy raeskalt’ riep de Sergeant ‘zyne hersens zyn ontsteld.’

Op dit oogenblik hoorde men eenige geweerscheuten weêrgalmen; en, terwyl ieders aendacht daerdoor van den Priester werd afgekeerd, trad de Korporael binnen, ging voor den Overste staen, bragt de hand aen den hoed en zegde met onverschilligheid:

‘Citoyen Commissaire, uw bevel is uitgevoerd; de misdadige is naer de andere wereld.’

Twee glinsterende tranen rolden uit de oogen des Priesters en hy bukte het hoofd diep op de borst. De aenkondiging der dood van zynen ongelukkigen vriend had zyn hart en zynen moed vermorzeld.

De Overste keerde zich op nieuw tot hem en vroeg:

‘Wat hebt gy dezen nacht gezien of gehoord?’

‘Eenig dof gerucht van mannen die in de duisternis over den hof gingen’ was het stille antwoord.

‘Er is hier dezen nacht een soldaet vermoord. Weet gy het?’

‘Ik weet het.’

‘Wat weet gy daervan?’

‘Bruno is my in myne schuilplaets komen vinden en heeft my verhaeld, hoe de soldaet zynen vader op den grond geworpen had en hem wilde dooden.’

‘Wie heeft den soldaet vermoord?’

De Priester bleef zwygend.

‘Gy zult spreken’ bulderde Simon-Brutus. ‘Gy weet

alles. Ik gebied u, in name der fransche Republiek, verklaer wat gy weet!'

Even zwygend bleef de Priester.

Een soldaet gaf hem, met hevige gramschap, eenen vuistslag in het aengezigt.

'Stil daer!' riep Simon-Brutus 'deze gevangene behoort aen het Centrael Bestuer..... Welnu, Citoyen Torfs, nog eens, zult gy zeggen wat gy weet, ofte niet?'

De Priester hief het hoofd op, aenzag Simon-Brutus met oogen die van geheimzinnige begeestering blonken, en sprak op plegtigen toon:

'Wat ik weet, verdwaelde zondaer? Ik weet dat, zoo uwe moeder nog leefde, zy het uer uwer geboorte vervloeken zou! Ik weet dat zy den zoon zou vermaledyden die, als een zendeling der hel, de autaren van zynen God komt breken en zyne broederen komt vermoorden, op den grond zelven waer zyne wieg heeft gestaen! Ik weet dat het onschuldig bloed der Kristenen op u zal blyven rusten tot voor Gods regterstoel! Dit weet ik.'

Deze woorden, als eene akelige voorzegging gesproken, deden eenen diepen indruk op Simon-Brutus. Hoe zeer ook ontsteld, hy verborg zyne aendoening onder eenen zuren spotlach, daer hy tot zyne mannen zegde:

'Genoeg van dit belachelyk sermoon! Men volge my naer den *Arend.* De Korporael blyve hier met acht mannen.'

‘Zullen wy het vuer in de wooning steken?’ vroeg de Korporael.

‘Neen, nu nog niet’ antwoordde de Overste. ‘Dezen namiddag zal ik u een bevel zenden. Er moet hier veel geld en zilverwerk zyn. Verzamelt het. Wy zullen het by het overige voegen om naer Antwerpen te sturen. Eet en drinkt ondertusschen van hetgeen gy hier vindt. Laet u niet verrassen, Korporael..... Men hale het lyk van onzen armen kameraed!’

Zoohaest het doode lichaem op de draegbaer tot by de deur was gevoerd, verliet Simon-Brutus de wooning des Notaris en trad met zyne mannen op de dorpsbaen. De Pastor, door twee soldaten vastgehouden, stapte met gebogen hoofde nevens het lyk.

By hunnen doorgang bespeurde zy geen enkel levend wezen in het dorp; het scheen woest en verlaten, alsof de pest al zyne inwooners in eenen nacht hadde gedood. Eventwel, menige menschen stonden achter deuren en vensters te sidderen, daer zy, vol angst met het oog voor spleten of gaten, het doodsch gevaerte in zynen gang bespiedden.

Buiten het dorp, op de baen naer den *Arend*, deed eensklaps een geweerscheut zich hooren; een der soldaten, in het been getroffen, viel neder in het zand.

Onder verward wraekgeroep sprongen allen door het

schaerhout en liepen naer de plaets, waerboven het rookwolkje van den scheut nog zachtjes in de hoogte dreef.

Vier mannen bleven by den Priester staen; en, even alsof zy meenden dat hy schuld had aen hetgeen er was geschied, zy stampten en sloegen hem wreedelyk. Hy liet zich lydzaem martelen en van den eenen kant naer den anderen stooten: geen woord, geene klagt ontsnapte zyne lippen.

Het duerde tamelyk lang vooraleer Simon-Brutus en zyne makkers uit het schaerhout terugkeerden. By hunne verschyning op de baen gloeiden hunne oogen van razerny; een verward getier van spyt en woede dreef boven hunne hoofden..... Zy hadden niemand gevonden.

'Vooruit!' riep de Overste 'wy zullen dezen namiddag hunne rekening maken!'

De Priester werd met nog meer woestheid voortgerukt; de gewonde soldaet werd gedragen; en zoo bereikte het gevaerte de afspanning den *Arend.*

IV.

Het was denzelfden dag, omtrent dry ure na den noen.

Simon-Brutus wandelde op en neder voor de afspanning den *Arend.* Hy scheen in diepe mymering verzonken; somwylen weêrhield hy eensklaps zyne stappen en bragt zich de hand aen het voorhoofd; dan weder stuerde hy den Schildwacht, voor de deur, eenige verstrooide woorden toe, of ging voor de dorpsbaen staen om uit te zien of hy in de verte niets naderen zag.

Achter het venster der herberg stond Baes Cuylen die, schynbaer onverschillig, doch vol angst en bevend, het oog op den Overste gevestigd hield.

Dien morgen had de Molenaer zulke schrikkelyke dingen gezien! Men had in zyn huis een lyk gebragt; in zynen

stal zat de Pastor opgesloten; hy had dezen ganschen dag nog niets gehoord dan yselyke wraekkreten en bedreigingen van brand en moord tegen het geheele dorp! Benauwd als hy was, volgde hy nu den Overste met vreesachtige blikken; want voor hem was het klaerblykend dat Simon-Brutus, op dien stond, bezig was met in zyn hoofd ontwerpen van wraek en van verwoesting te beramen.

Ongetwyfeld bedroog zich de Molenaer toch. Hoe hard en kwaedvoorspellend de wezenstrekken van Simon-Brutus gewoonlyk waren, nu kwam echter by poozen een vlugtige glimlach op zyn gelaet de norsche uitdrukking vervangen. Het ongeduld dat hem zigtbaer vervolgde, getuigde dat hy, wel verre van op wraekplegingen te denken, integendeel met ontsteltenis op iets wachtte welks verschyning hy vurig verlangde.

Na eenigen tyd was hy voor de vierde mael reeds by het begin der dorpsbaen gaen uitzien, toen hy in de verte eenige soldaten zag verschynen.

Hy keerde haestig terug tot den Schildwacht en zegde hem op strengen toon:

‘De Sergeant is daer: hy brengt eene vrouw die ik in hechtenis deed nemen. Let wel op dat men niemand, wie het ook zy, in den *Arend* toelate, zoolang ik zelf niet buiten kome om u andere bevelen te geven. De Sergeant zal de vrouw tot my leiden in de groote kamer!’

Met deze woorden trad hy ter herberg in.

Intusschen vertoonden zich op het einde der dorpsbaen, een tiental soldaten, die eene jonge vrouw by de armen voortleidden, en haer van tyd tot tyd met zacht geweld in den rug duwden om haren gang te bespoedigen.

Het was eene allerschoonste maegd, lang van gestalte, met ravenzwarte haren, met vurigen oogappel, met iets grootsch, iets edels op het betooverend gelaet. Alhoewel tranen uit hare oogen perelden, doch bukte zy het hoofd niet diep: haer gang, hare houding getuigden nog van fierheid en moed.

De soldaten zelven ondergingen den indruk dezer maegdelyke grootschheid; de woorden die zy tot haer spraken waren niet zoo ruw als naer gewoonte en schenen door een gevoel van eerbied gematigd.

Maer hare geleiders vielen des te barscher uit tegen eenen bejaerden man, die hen hardnekkig volgde ofschoon zy hem meer dan eens met schrikkelyke bedreigingen hadden achteruit gedreven,

Deze man was de Koster-Schoolmeester; hy liep de soldaten achterna met teekens eener onbeschryvelyke wanhoop, rukte zich de haren uit het boofd, neep zich de borst ten bloede, en stortte eenen stroom bittere tranen: in een woord, hy ging te werk als hadden smart en vertwyfeling hem zinneloos gemaekt.

Er kwamen insgelyks oogenblikken dat de zenuwstorm in hem scheen te bedaren; dan hief hy oogen en handen hemelwaerts en riep in grievende galmen tot God om hulp, of hy trotste de bedreigingen der soldaten, naderde meer tot hen en riep in grievende galmen:

'ô, Veva, myn kind, myn ongelukkig kind! Gy, al wat my overblyft op aerde, geschenk des Heeren, myn hoogmoed, myne vreugd, gy in handen der barbaren! Gy overgeleverd aen de goddelooze boosheid! Onnoozel lam, wat willen de snoodaerds met u? God, God, ik sterf van angst en schrik!'

En na een oogenblik, bewusteloos en als vernietigd, nevens de baen zwymelend voortgesukkeld te hebben, verhief hy weder zyne klagende stemme:

'ô, Veva, Veva-lief, wees niet zoo benauwd, betrouw op God die zyne martelaren steunt in het lyden. Ach, denk dat der beulen goddeloosheid het onschuldig slagtoffer niet kan besmetten.....'

Alsof het beloochenen zyner eigene wanhoop hem nog hevigere pynen lyden deed, hy wrong zyne leden yselyk ineeen, scheurde zich de kleederen van rouw, en gilde met de handen in de hoogte:

'Wee, wee my, ô God, dat ik geboren ben! Wee my, dat het u behaegde my een kind te geven, eenen engel van liefde en kuischheid! Wee, wee, om tot voedsel te worden

voorgeworpen aen wangedrochten door de hel uitgebraekt....!!'

De maegd bleef staen, hoe zeer men haer ook voortstuwen wilde; zy keerde zich om en riep op troostenden toon:

'Vader, ach, bedroef u zoo niet; uwe stem doorboort my het hart. Bedaer, stil uw verbryzeld gemoed. Laet ons met gelatenheid het bloedig kruis dragen.....'

'Myn kind, myn dierbaer kind' gilde de Schoolmeester 'gy beseft uw akelig lot niet!'

'Ik besef het' antwoordde de maegd, terwyl zy de soldaten van haer weg stiet 'maer ik vrees het niet, vader. God heeft my moed en wil gegeven: er is iets magtiger nog dan der beulen woestheid.'

'ô, Neen, neen' zuchtte de vader 'wie kan u beschutten anders dan God?'

'Ah' riep de maegd met bitteren lach 'wie my heden beschutten zal, indien het grootste gevaer my dreigt? De dood!'

'De dood! De dood!' herhaelde de ongelukkige vader, daer hy zich in nieuwe stuiptrekkingen samenwrong. 'Tot éénigen toevlugt de dood!'

Daer het meisje, met een soort van overheid en met zigtbare misachting, de soldaten afkeerde die haer wilden doen voortgaen, ontstak de Sergeant in hevige gramschap

t.o. 157

en gebood dat men den ouden man met geweld, en des noods met slagen, in de baen zou terugdryven.

Een soldaet liep met opgeheven sabel tot den Koster, vatte hem by den arm en wilde hem onder wreede bedreigingen voortstuwen; maer de verdwaelde man bood eenigen tegenstand, rukte zich los en ylde naer zyne dochter, die men reeds een eind verder had vervoerd.

Gansch verwoed sprong de soldaet den Koster achterna, vatte hem voor de tweede mael, smeet hem op den grond en hief den sabel dreigend boven zyn hoofd.

Genoveva, die het zag, liet eenen snydenden angst-schreeuw, duwde de verbaesde Franschen van zich weg, ylde tot haren vader, greep den soldaet by de schouders en rukte hem achterover in het zand. Even ras hief zy haren vader op, stelde zich voor hem, kruiste de armen op de borst, en riep in goed Fransch tot hare geleiders, die allen kwamen toegeloopen:

‘Welaen, bloedzuchtige dwingelanden, komt, doorboort het hart eener dochter die haren vader tegen uwe snoode aenvallen verdedigt! Wat aerzelt gy, laffe beulen, of beeft gy voor eene zwakke vrouw?’

Er was iets zoo majestatisch, zoo indrukwekkend in het schoon gelaet der maegd, iets zoo grootsch in hare gloeijende oogen, dat de soldaten, als door verstomdheid geslagen, elkander met vragende bewondering in de oogen blikten.

‘Schoone vrouw!’ morde de eene ‘men zou zeggen dat er fransch bloed door haer hart stroomt!’

‘Dit is er eene die moed heeft!’ mompelde de andere.

‘Het is alsof ik het standbeeld der Republiek voor myne oogen zag staen!’ riep de Korporael.

‘Wat zou zy ontzaggelyk schoon zyn met de roode muts op het hoofd!’ bemerkte Mucius-Scevola in vollen ernst.

De Sergeant glimlachte met welwillendheid en zegde tot Genoveva:

‘Goed; zoo zien wy het geerne. Gy zyt eene moedige vrouw. Uw gedacht over ons is niet gunstig; maer gy bedriegt u, schoone dochter: een Republíkein is toch niet tot zoo verre monster of beul, dat hy eene weerdige maegd als gy zou hinderen. Integendeel, hy zal u zelfs al die onregtveerdige scheldwoorden vergeven. Kom, volg ons zonder wederstand; uit eerbied tot u zullen wy uwen vader met vrede laten.’

De maegd sloeg hare beide armen om den hals haers vaders en murmelde hem eenige zoete woorden in het oor. Toen zy hem losliet, om het bevel des Sergeants te gehoorzamen, sprongen de tranen als beken over hare wangen en zy begon luidop te snikken en te weenen.

De Koster stapte niet verre van haer nevens den weg en hield de handen voor de oogen.

Stilzwygend naderde de troep de afspanning den *Arend.* Genoveva vaegde de tranen van hare wangen en sloeg met hygende borst den blik naer de herberg, waer zy wist dat Simon-Brutus haer verwachtte; zy scheen zich zelven tot den stryd aen te wakkeren en zich tot wederstand te bereiden.

De Schildwacht hield den Koster terug, daer hy achter zyne dochter de afspanning wilde ingaen. Wanneer hy de deur, na het verdwynen van zyn kind, zag toevallen, huiverde hy van angstige ontsteltenis. Duizend gedachten, om ter akeligst, vlotten hem door het hoofd; van tyd tot tyd ontvloog hem zelfs een schreeuw, alsof hy voor zyne verbysterde oogen schrikkelyke verschynselen zag ontstaen.

Eensklaps, door wanhoop dwalend, sprong hy naer de deur en wilde ze openen; doch de Schildwacht rukte hem met barsche woorden ervan weg en rigtte het geveld bayonnet op zyne borst om hem het naderen te beletten.

Als bewusteloos van zynen toestand liet de arme Koster zich op de knien zakken en kroop, om barmhartigheid smeekende, door het zand naer den Schildwacht. Met de handen biddend opgeheven, kermde hy in grievende galmen om zyn kind te mogen volgen.

Na vruchteloos in bedreigingen te zyn uitgevallen, greep de Schildwacht den ongelukkigen man by den kraeg,

sleepte hem tot by den overkant der baen en wierp hem daer neder.

Zich oprigtende ging de Koster, als verpletterd onder het gewigt zyner smart, met het hoofd tegen eenen boom staen weenen.

Eenigen tyd daerna verliet hy deze plaets en stapte haestig, ofschoon wankelend, in de rigting naer het dorp. Men zou gezegd hebben dat zyn verwarde geest hem eene laetste hulp had aengewezen en dat hy nu spoed maekte om deze hulp te gaen inroepen.

Onderwyl werd Genoveva voor Simon-Brutus gebragt. De Sergeant leidde haer te midden der kamer, groette zynen Overste en verdween.

Terwyl de maegd met de oogen ten gronde daer staen bleef, ging Simon-Brutus, tot de deur en draeide het slot vast.

Deze geheimzinnige voorzorg deed de maegd van benauwdheid en verontweerdiging sidderen. Zy hief het hoofd met fierheid regt, wierp eenen bliksemenden oogslag op den Overste en sprak:

‘Ik weet niet welk het lot is dat gy my voorbewaert; maer ik bid u, mynheer, geloof het: er mogt soms in den boezem eener zwakke vrouw meer moed verborgen liggen dan in het hart der mannen die vlugten voor uwe dwingelandy!’

Simon-Brutus bleef verbaesd by de deur staen, daer hy met bewondering op de maegd blikte, die hem door haren stouten oogslag ontstelde. Trotsch en statig, met bleek gelaet en bevende wangen, stond zy daer, schoon en indrukwekkend als het marmeren beeld eener grieksche heldinne.

Hy naderde tot haer en zegde:

'Veva, waerom schrikt gy van my? Waent gy dan dat Simon u halen deed om u kwaed te doen? Zet u neder, Veva, en wees gerust. Ten zy gy zelve het wilt, er zal u geen kwaed geschieden.....'

Hy bragt eenen zetel by de maegd en vatte hare hand als om haer tot zitten aen te manen.

Het geweld waermede zy hem hare hand ontrukte en de blik van verontweerdiging dien zy hem toewierp, deden hem verschieten, en kwetsten zynen hoogmoed zeer diep. Sidderende van spyt, verwyderde hy zich eenigzins van haer, zette zich neder en sprak op verstoorden toon:

'Het schynt dat gy my vergrammen wilt! Nochtans, Citoyenne, vergeet niet dat gy in myne magt zyt. Vreest gy dat de Leeuw u zou kunnen byten, zoo terg hem niet!'

'Mag ik weten, waerom ik zoo baldadig door uwe soldaten uit myne wooning werd gerukt?' vroeg het meisje zonder op zyne bedreiging te letten. 'Zeg, mynheer, wat eischt gy van my? Wat is uw inzigt?'

‘Myn inzigt? Ik weet het zelf niet. In alle geval, ik meende u niet te beleedigen. De begeerte alleen om u te zien en te spreken dreef my aen om u te doen halen. Was de uitnoodiging wat ruw, hetgeen ik nu zelf betreur, dit spruit uit onze zeden, Veva: de Republikeinen hebben geenen tyd om beleefd te zyn; eventwel, hun gemoed is niet zoo hard als hunne daden misschien doen veronderstellen.’

De zachtere toon dezer laetste woorden stelde Genoveva eenigzins gerust; de angst verdween gedeeltelyk van haer gelaet. Zy zette zich neder en sprak met koelheid:

‘Welaen, mynheer, hebt gy my nog iets te zeggen, ik luister; is integendeel uw verlangen vervuld, ik verzoek u, laet my vertrekken. Myn arme vader lydt onzeggelyke pynen: de schrik doet hem de dood smaken.’

Simon-Brutus scheen verblyd over de verandering die in 's meisjes gemoed was geschied; hy sprak met ontroerde stemme:

‘Veva, ik heb sedert vyf jaren een woest leven geleid, omwentelingen en moorderyen gezien, de dood twintig mael getrotst, deel genomen in 's volks koortsigen zegeprael na de overwinning, in 's volks verteerende razerny by het plegen zyner wraek; stroomen bloed heb ik zien vlieten, honderde hoofden heb ik op het schavot zien rollen. Ik werd door de gebeurtenissen in Parys over en weder geslingerd als een speelbal van het lot; in dien

maelstroom der gistende samenleving heb ik alles vergeten: myn Land, myn dorp, mynen vader, alles behalven een eenig gevoel dat in het diepste myns harten geworteld lag..... Gy, Veva, gy alleen leefdet voor myne oogen; uw beeld alleen heeft my nimmer verlaten.'

Sprakeloos en met het hoofd op de borst gebogen luisterde de maegd op deze woorden.

De Overste hernam:

'Toen wy jonger waren, Veva, heeft het my menigmael toegeschenen, dat gy niet onverschillig waert voor de poogingen die ik aenwendde om van u eenen vriendelyken oogslag te bekomen. Zeg my, Veva, heb ik my bedrogen? Heeft er nooit iets in uw hart ten mynen voordeele gesproken?..... Gy antwoord niet?'

'Is het de waerheid die gy verlangt te hooren?' vroeg Genoveva. 'En zoo deze waerheid u wonden moest?'

'Zeg eventwel de waerheid, Veva.'

'Welnu, het is mogelyk dat ik, in onze eerste kindschheid, den blymoedigen Simon Meulemans niet min genegen was dan myne andere speelgenoten; maer later, toen hy een barsch en hoogmoedig jongeling geworden was, toen hy zyns vaders raed en bevelen miskende en opentlyk de goddelooze gedachten der fransche dwingelanden aenkleefde, dan is myne genegenheid voor hem in afkeer veranderd.....'

Eene plotselinge siddering liep den Overste by deze woorden over het gansche lichaem; hy weêrhield eventwel den storm zyner spytige gedachten en zegde:

‘In dien tyd, Veva, mogt het verachterd België nog hopen, dat het de vryheid zou kunnen verstooten om in domheid en slaverny voort te leven; maer nu is deze hoop verdwenen. Ons voormalig vaderland maekt deel van de fransche Republiek, en het zal welhaest, niet alleen in wetten maer ook in tael en zeden, met het magtige Frankryk gelyk zyn. Wat vroeger hier een kwaed en eene schande scheen, is nu eene deugd en eene eer. Zou het niet mogelyk zyn, Veva, dat gy meer genegenheid in uw hart zoudet vinden voor Simon-Brutus, den Kommissaris van het Centrael Bestuer, dan voor den driftigen jongeling dien gy vroeger hebt gekend?’

‘Ah, Simon’ riep de maegd ‘waerom dwingt gy my, u te beleedigen? Waerom vraegt gy my naer hetgeen gy wel vermoeden kunt? Laet my gaen; spaer u zelven de onaengename verklaring van het gevoel dat gy my inboezemt.’

‘Dit gevoel is dan wel schrikkelyk!’ morde de Overste met eenen bitteren spotlach. ‘Gy haet my dus wel diep, dat gy terugwykt om my dien haet met woorden te betuigen. Hoe het zy, ik verlang dat gy spreket.’

‘Ziet gy, Simon, vroeger gevoelde ik voor u eenen

stillen doch innigen afkeer; maer nu, nu gy u, door de Godvergetene booswichten van Frankryk, hebt laten kiezen als de beul die ons martelen moet in ziel en lichaem, die onze broeders komt vangen, die de schuldige handen aen onze Priesters komt slaen, die de tempels van onzen God door yselyken laster komt ontheiligen, die onze wooningen verbrandt, en ons behandelt als waren wy eenen hoop lastdieren of eene kudde redeloos vee..... nu roepen het belasterd Geloof, myn weenend Vaderland, al wat my als mensch op aerde dierbaer is, dat ik u moet verachten, dat ik u moet haten als een werktuig der hel, als eenen zendeling der bloedzuchtige wangedrochten, die van uit Parys de wereld overdekken met ramp, met moord en met tranen....!'

Gedurende deze woorden had de maegd allengskens hare eerste trotsche houding hernomen; door eene klimmende verontweerdiging ontheven scheen zy vergeten te hebben dat eenig gevaer haer bedreigde.

Wat Simon-Brutus betreft, op diens gelaet was insgelyks eene groote verandering geschied; naermate de strenge woorden der maegd hem alle hoop ontrukten en zynen hoogmoed diepe wonden toebragten, had de bleekheid der woede zich over zyn aengezigt gespreid. Nu zat hy te beven en wrong de greep van zynen sabel met gramschap in de vuist. - By het einde van 's meisjes rede sprong hy regt.

'Onbeschaemde!' viel hy uit 'gy vreest my niet?

Weet gy wel dat ik met u handelen kan gelyk ik wil? Dat niets, geene magt op aerde, my in den weg staet of u beschermen kan?'

'Gy hebt my de waerheid gevraegd, ik heb ze u gezegd' antwoordde Genoveva. 'Ik vrees u niet genoeg om te liegen.'

Door den verachtenden toon van dit laetste gezegde tot den hoogsten trap van woede vervoerd, liep de Overste tot de maegd, rukte haer uit den stoel en haren arm in zyne vuist pletterende, riep hy:

'Ah, gy vreest my niet genoeg? Ik moet u dus myne magt doen voelen, hardnekkige dweepster!'

Genoveva liet zich over en weder stooten, terwyl zy met eenen zuren spotlach haren vervolger aenschouwde en hierdoor zyne gramschap nog heviger deed ontvlammen.

Toen Simon-Brutus haer losliet en, van toorn sidderend, voor haer met de armen op de borst bleef staen, zweefde de tergende glimlach nog op haer gelaet.

'Gy hebt dus inderdaed geen besef van het gevaer dat u dreigt! Zyt gy dan zinneloos?' bulderde de Overste.

'Zinneloos?' sprak de maegd. 'Waren zy dan zinneloos, de Kristene martelaers, die hunne beulen uit het midden der vlammen nog tergden?'

'Domheden uit den tyd van het blindste *fanatismus!*' morde de Overste.

‘Welnu’ riep de maegd ‘was zy zinneloos de fransche heldinne, die de wereld van het bloedigst monster verloste? Was zy zinneloos Charlotte Corday?’

Onder het uitspreken dezer woorden had Genoveva het hoofd opgerigt; op haer gelaet was eene zoo diepe uitdrukking van wil en besluit verschenen, hare blikken waren zoo geheimzinnig en zoo dreigend, alles in haer sprak van zulke innige begeestering, dat Simon-Brutus als overheerscht of verschrikt achteruit sprong. Hy trok een pistool uit zynen sluijer en spande den haen ervan.

‘Zoo, zoo’ riep hy uit ‘Charlotte Corday! Ik, die kinderachtig genoeg was om u van liefde te spreken! En gy, gy kwaemt om my te vermoorden! Misschien meendet gy door deze vuige daed eene plaets in den hemel te verdienen? Maer het zal u niet gelukken, uitzinnige die gy zyt!’

‘Gy misgrypt u over myn inzigt’ antwoordde Genoveva ‘de dood vrees ik niet; en haddet gy my gemarteld, ik zou met onderwerping myn lot onderstaen hebben tot het einde.....’

‘Wat spreekt gy dan van Charlotte Corday? Of dryft gy den spot met my?’

‘Er is een grooter ongeluk dan de dood....!’ zuchtte de maegd op somberen toon, daer hare oogen ontstaken met een geheimzinnig vuer.

Op dit oogenblik klopte men zachtjes aen de deur. De Overste scheen over deze stoornis niet tevreden; eventwel hy ging openen.

‘Wat geeft u de stoutheid om myne bevelen te miskennen?’ vroeg hy den Sergeant die had geklopt.

‘Citoyen Commissaire’ antwoordde deze ‘ik heb gedacht dat gy het niet kwalyk zoudt nemen. Aen de deur der afspanning staet een man, die met geweld hier binnen wil dringen. Om hem te wederhouden zouden wy hem moeten mishandelen; en, daer hy zegt dat hy de eigen vader van den Citoyen Commissaire is, kan dit niet wel geschieden. Wat moeten wy doen?’

Simon-Brutus stampte ongeduldig op den grond en zegde:

‘Alweêr verzuchtingen en gekerm! Zeg den Citoyen dat hy wat wachte; ik zal u aenstonds roepen om hem binnen te leiden.’

Hy sloot de deur weder, keerde zich tot Genoveva en sprak:

‘Alzoo, Citoyenne, tusschen ons is alles afgedaen? Gy meent het? Welnu, gy bedriegt u. Ik weet waerom gy my haet: gy zyt verloofd aen eenen anderen man, aen eenen lafaerd die, in stede van zyn Vaderland te dienen, met eenen hoop domme boeren in de bosschen vlugt, - aen eenen *Brigand,* die de soldaten der fransche Republiek

by nachte verrast en vermoordt. Gy hoopt en hy hoopt insgelyks, dat myn vertrek u gelegenheid zal geven om het huwelyk te voltrekken. Wy zullen het eens zien! Gy zyt van nu af gevangene der fransche Republiek; als gyzelaresse, als onderpand voor Bruno's vertrek naer het leger, zult gy naer Antwerpen worden gevoerd en in het kasteel worden opgesloten. Maek u diensvolgens gereed; dezen avond nog zult gy met den Pastor op reis gaen.'

'Mag ik mynen vader zien voor myn vertrek?' vroeg de maegd met groote koelheid.

'Uw vader, uw vader is een slaef der dweepzucht; hy kan u niets zeggen dat u betere gedachten inboezeme. Gy zult hem niet meer zien!'

Tranen welden op in Genoveva's oogen; doch zy deed geweld op haer gemoed, en dreef die teekens der smart met pynelyke inspanning terug in haer hart.

Onderwyl was Simon-Brutus tot de deur gegaen en had den Sergeant geroepen.

'Citoyen Sergeant' gebood hy 'deze vrouw worde by den Pastor in den stal gesloten; men geve haer eenen stoel en wat zy verder zou eischen. Ga, men versterke de wacht by den stal..... Breng insgelyks den Citoyen binnen die my verlangt te spreken.'

Terwyl de Sergeant de maegd tot de deur leidde, zegde Simon-Brutus tot haer:

‘Gy ziet wel, Veva, dat ik nog niet geheel de hoop verloren heb om u tot redelykheid te zien overgaen. Waer gy u ook bevinden moogt, herinner u dat ik de magt heb om u te redden en zelfs om u een benydensweerdig lot te verzekeren. Een enkel woord uit uwen mond en gy zyt vry.....’

De maegd verliet de kamer zonder hem te antwoorden.

In diepe en onrustige gepeinzen liep Simon-Brutus door het vertrek en mompelde in zich zelven met ontevredenheid:

‘Myn vader! Tusschen al het zwoegen en denken had ik byna vergeten dat ik my zoo digt by hem bevind. Wat wil hy? My bezoeken, my zien? Hy is geen minder dweeper dan de anderen. Het gansche dorp is verwoest en vermemeld. Met groot misbaer, en waerschynelyk al weder met tranen, zal hy my dingen afbidden die met myne pligten strydig zyn. Ik kan zyne dwaling verontschuldigen; maer myn republikeinsch geloof in eenig punt daerom verzaken? Het ware eene zwakheid..... En vermits iedereen my hier haet en veracht, waerom zou ik om hunnentwille den geest der bevelen van het Centrael Bestuer miskennen en in de oogen myner makkers een lafaerd schynen? - Het zy zoo, dat hy kome, myn vader! Is hy redelyk ik wil het insgelyks zyn.’

Alhoewel Simon-Brutus deze woorden met eene schyn-

bare koelheid sprak, in den grond zyns harten was zoo veel gerustheid niet. De komst zyns vaders ontstelde hem: natuer en hoogmoed worstelden in zyn binnenste. Deze stryd kon eventwel niet lang twyfelachtig blyven.

‘Hoe kinderachtig!’ riep hy uit. ‘Is de mensch op aerde niet een gansch onafhankelyk wezen, verantwoordelyk voor zyne eigene daden alleen? En heeft het geval my eerder de zoon van eenen Brouwer, van eenen verdwaelden dorpeling gemaekt dan van eenen volksman of van eenen wysgeer, wat schuld heb ik eraen, dewyl my de keus niet gelaten werd? Kan het geringe verstand des vaders den zoon tot gelyke domheid verwyzen?’

Hy schudde het hoofd met spyt, als iemand die niet gansch overtuigd is van hetgeen hy zegt. Het was zelfs met eenige moedeloosheid dat hy hernam:

‘In der waerheid, een Republikein zou op aerde noch vader, noch moeder, noch vrienden mogen hebben; zelfs geen vorig leven! Dan ware hy van alle banden vry, en magtig als een reus door de kracht van zynen ongehinderden wil....!’

Op dit oogenblik werd de deur geopend; een bejaerd man met gryze haren en eenigzins gebogen rugge trad weenend ter kamer in.

Met zigtbare ontsteltenis liep Simon-Brutus hem te

gemoet, vatte hem de hand; en, ze minzaem drukkende, sprak hy:

‘Vader, waerom stort gy tranen? Kom, stil u; zeg my wat u bedroeft.’

Een heldere glimlach beglanste het gelaet des Brouwers; de zoete en ontstelde toon van zyns zoons stemme scheen hem te verwonderen en gelukkig te maken.

‘Daer, zet u neder’ hernam de Overste ‘uwe tranen doen my zeer. Het is zoo niet dat ik, na vyf jaren afwezigheid, mynen vader moest terugzien.’

‘Myn kind, myn kind!’ riep de Brouwer, zich om den hals van Simon-Brutus werpende ‘er is liefde in uwe stem! Ik bedrieg my misschien; maer, om Gods wille, laet my eenigen tyd in de zoete dwaling!’

Hy omhelsde en zoende zynen zoon met koortsige ontroering; deze leende zich een oogenblik aen dit liefdebewys, doch hief welhaest de armen zyns vaders zachtjes van zyne schouders, en sprak:

‘Ik dank u, vader, dat gy my nog zoo innig bemint, alhoewel onze denkwyze wereldbreed verschilt. Gy zyt hier gekomen om my van gewigtige zaken te spreken, ik denk het ten minste. Zeg my wat gy verlangt; kan ik het doen zonder myne pligten te verzaken, ik zal my verheugen zoo ik u in iets believen mag.’

‘Ach, Simon’ sprak de Brouwer ‘mogt God op dit

oogenblik uwen geest verlichten! Mogt Hy myn wanhopig gebed verhooren, en de akeligste dood, de dood der vertwyfeling van my afkeeren. Simon, er zyn in ons dorp een vyftigtal beulen verschenen, gezonden door de bloedigste tyrannen om ons van schrik en lyden te doen vergaen, en gy, myn zoon, gy zyt de Overste dier woeste zendelingen! Oh, myne smart, myne schaemte is onzeggelyk! Ik wilde dat ik niet geboren ware, dan zou myn zoon nooit de dwingeland zyner broederen geworden zyn, dan ware myn bloed nooit tegen God opgestaen!'

Het gelaet van Simon-Brutus versomberde; hy bewoog zich met ongeduld op zynen zetel en zegde:

'Dit zyn andere zaken, vader. Veronderstel dat ik, uit eerbied tot u, myne denkwyze wenschte te veranderen, myne republikeinsche overtuiging wilde verzaken, dit ware immers onmogelyk? Kan een mensch van ziel verwisselen gelyk van kleederen?'

'ô, Simon' sprak de vader 'verlaet dit goddeloos leven; geef de vryheid aen uwe gevangenen, leid uwe woeste soldaten terug naer Antwerpen, keer weder naer ons dorp. Ik zal al myn goed u afstaen, u meester maken over alles wat ik bezit. Gy zult nog zoete dagen beleven en gelukkig zyn op aerde.....'

Met eenen zuren glimlach antwoordde Simon-Brutus:

'Gy dwaelt, vader. Hoe is het toch mogelyk dat gy

tot zoo verre u hebt laten verblinden? Ziet gy dan niet dat de fransche Republiek u diezelfde vryheid komt schenken, voor welke gy nutteloos zoo veel bloed hebt gestort?'

'Vryheid?' zuchtte de verbaesde vader. 'Gy brengt ons de vryheid? Onder de Keizers waren wy onafhankelyk; onze regten waren onschendbaer; geen vryer volk bestond er op aerde. Nu komt de Vreemdeling en neemt bezit van ons Land zonder voorwaerde, door de enkele magt van den sterksten. Zonder ons te raedplegen vernietigt hy alles wat ons dierbaer is: wetten, tael, zeden, godsdienst. Zyne woeste huerlingen behandelen ons als slaven: zy slaen ons, zy rooven ons goed, zy verbranden onze wooningen..... en, durft iemand onzer eene klagt uitspreken, de dood of de gevangenis versmachten die vreesachtige herinnering aen ons verloren volksregt. Ah, en wy zouden ze moeten beminnen die afschuwelyke slaverny, omdat onze beulen beweeren dat zy vryheid heet?'

'Hoe onregtveerdig, hoe ondankbaer!' riep Simon-Brutus 'Wy zyn uwe weldoeners en gy noemt ons beulen!'

'Onze weldoeners!' herhaelde de Brouwer, de handen in de hoogte heffende. 'Vervolging, moord en brand, weldaden? Zou de menschelyke tael van beteekenis veranderd zyn?'

'Het is dat gy het niet begrypt. De eeuwenlange onwetendheid, die de wereld in duisternis hield gedompeld,

heeft uwe geesten beneveld en u onbekwaem tot het beseffen der waerheid gemaekt. Gy hecht den hoogsten prys prys aen nietsbeduidende dingen, aen zaken die men u heeft doen eeren en beminnen gelyk men de kinderen hun speelgoed doet liefhebben, om hun verstand van ernstigere overwegingen af te keeren. En zoo miskent gy de kostbaerste weldaden die der Menschheid kunnen worden geschonken; namelyk het licht, de rede, de onafhankelykheid, de vryheid, de broederliefde..... En toch, dit alles brengen wy u, in naem der edelmoedige fransche Republiek!'

De Brouwer had sedert een oogenblk bevend en met glinsterende oogen op de woorden zyns zoons geluisterd. Eensklaps stond hy regt en riep met klimmende verontweerdiging, ja, eindelyk met gramschap:

'Licht? In bloedige lastering den spot ten hemel werpen en God hoonen; de woeste begeerlykheid in de plaets der deugden stellen, de driften den teugel vieren, geene andere wet erkennen dan den onverzadelyken hoogmoed, in daed en woord de laegste dierlykheid tot eenige dryfveer kiezen..... dit is licht! dit is rede! - Onafhankelykheid? Een volk, dat sedert eeuwen vry en onafhankelyk was, - omdat het klein en onmagtig is, van zyne tael, zyne wetten, zyne zeden berooven; het zyne schatten ontstelen, het vervolgen, martelen en verdrukken, het op het hoofd

trappen en als een slavenhoop in dienstbaerheid kluisteren..... Dit is de onafhankelykheid die gy ons brengt! - Broederliefde? Heeft dit gevoel ooit bestaen in het vloekbaer Land dat gy dient, men heeft het versmacht in menschenbloed. Is het de broederliefde die de guillotien uit de hel ophaelde, omdat er geene zweerden genoeg tot de slagting gevonden werden? Is het de broederliefde die den onschuldigen koning en zyn huisgezin op het schavot leidde? Is het de broederliefde die gansche bevolkingen in het water deed versmooren, omdat de guillotien zelve niet snel genoeg meer werken kon? Is zy het die de kanons, in de straten van Parys, zelf op Republiekeinen rigtte, omdat het schroot veel werk afdoet en de menschen neêrvelt als de maeijer het koorn? Is zy het misschien, die den helschen Marat om honderdduizend menschenhoofden deed huilen, opdat het gezigt van stroomen bloed de liefde tot uwe goddelooze vryheid, en uwen brandenden haet tegen het menschdom nog zou aenvuren? Is zy het die u naer de opgepropte kerkers dreef en u insprak, met ongehoorde razerny de duizende gevangenen te vermoorden en u tot aen de knien in het edelste bloed van Frankryk te baden? Ah, zeg veeleer dat gy van God verlaten zyt, dat de geest des kwaeds u bezit en u, door het ophoopen van alle euveldaden, tot eeuwige doemnis aenwint. - Gy brengt ons de vryheid? Wanneer heeft de

Vreemdeling de vryheid aen een volk gebragt? Wie heeft u geroepen? Gy hecht ons Vaderland aen het vuige Frankryk. Wie heeft u het regt gegeven om ons tot slaven van den Vreemdeling te maken? - Gy brengt ons licht? Voor ons komt alle licht uit de bron der eeuwige wysheid; het daelt van hooger op den ootmoedigen mensch; by u is het niets dan de verzengende bliksem, die uit den poel uwer koortsige driften stygt en als eene yselyke godverloochening tegen den Hemel opschiet.....!'

'Houd op! Geen woord meer!' riep Simon-Brutus met woede regtspringende 'Hebt gy Goden die gy niet geern hoort lasteren, ik ook heb een geloof dat ik niet wil laten verachten! Ah, gy hebt my byna doen bezwyken van verontweerdiging..... en, waert gy myn vader niet....!'

By deze laetste uitroeping greep hy een pistool en wrong het krampachtig in de vuist.

'ô, God!' gilde de arme vader, met zyn hoofd achterover tegen den stoel vallende en de handen in de hoogte stekende 'ô, God, spaer myn kind die euveldaed!'

De bleekheid der dood verspreidde zich over zyn gelaet; zyne oogen sloten zich, zyne armen vielen ontzenuwd nevens zyn lichaem: hy lag daer ineen als een levenloos lyk.

By dit gezigt verschrikte Simon-Brutus uitermate; hy liep bevend tot zynen vader, drukte hem de handen, ver-

liet hem weder, nam water en wreef het hem op het kille voorhoofd, onder het uitspreken van troostende woorden.

Na lange poogingen zag hy eindelyk het leven in zynen vader terugkeeren. De grysaerd opende de oogen als met verbaesdheid, staerde eene wyl bewusteloos rond de kamer, en sloeg zich dan, met eenen angstschreeuw, de handen voor de oogen om den tranenvloed te verbergen die eensklaps over zyne wangen begon te vlieten.

Simon-Brutus wist niet wat doen; men kon, op zyn gelaet en aen zyne onrustige bewegingen, merken dat eene diepe spyt hem ontstelde: een gevoel dat uit eene vermenging van ongeduld en schaemte ontstond.

Er was iets dat hem zegde, dat zyn toestand belachelyk was; een ander gevoel poogde in zyn hart insgelyks eene plaets te vinden: het medelyden voor zyns vaders droefheid.

Hy vatte op nieuw zyne hand en sprak:

‘Vader, gy hebt u bedrogen; myne meening was niet u te bedreigen. Ik wilde u slechts zeggen, dat een ander man in myne tegenwoordigheid de fransche Republiek niet ongestraft belasteren zou. Gy waent my dan wel verdorven, wel boosaerdig, dat gy van my geschrikt hebt als konde ik u kwaed doen? Nu, stil uw gemoed; laet ons van deze zaken niet meer spreken.....’

De grysaerd stond zwygend op, trok zyne hand terug en keerde zich tot de deur.

‘Gy verlaet my na zulk noodlottig voorval?’ zuchtte Simon-Brutus op stillen toon. ‘Vergeef my veeleer myne oploopendheid; zy spruit voort uit myne diepe overtuiging. De twist was niet tusschen ons beiden, vader; uwe meening strydt tegen myne grondbeginsels, en, in deze tyden van wereldhervorming, verdwynt de Mensch voor de worstelende gedachten.’

‘Ik was hier gekomen om eene genade van u af te smeeken’ sprak de vader, daer hy met neêrslagtige kalmte te midden der kamer staen bleef ‘maer ik gevoel dat myn gebed zal verworpen worden. Het is dus nutteloos dat ik eene pooging doe: gy zult onverbiddelyk blyven en onmeêdoogend gelyk degenen wier zendeling gy zyt.’

‘Spreek toch’ antwoordde de Overste ‘misschien zal het my mogelyk zyn u het tegendeel te bewyzen.’

‘Simon’ zegde de vader op droeven toon ‘onze arme Pastor is tachentig jaren oud; zyn leven is ten einde, hy zal sterven in de gevangenis. Gy gelooft dat gy den gryzen Priester aen uwe overheid zult kunnen leveren? Eilaes, het is een lyk dat gy hun zult aenbieden. De goede man, hy heeft u gedoopt! Hy heeft zich in uwe geboorte zoo verblyd, want hy was myn vriend en had God gebeden opdat Hy myn huwelyk met uwe moeder zegenen mogt..... Uit medelyden tot my en tot hem, laet hem gaen, gun hem genade om nevens zyn kerkje in vrede te sterven!’

De Overste schudde ontkennend met het hoofd en scheen diep bedroefd.

‘En, Genoveva’ ging de Brouwer voort ‘zy is eene vrouw; zy heeft niets gedaen dat u verstooren kan; zy is onschuldig als een lam. Simon, myn zoon, geef haer de vryheid! Haer vader ligt te bedde in doodstryd; het verlies van zyn eenig kind heeft hem het hart doorboord.....’

‘Wist gy, vader, wat gy my vraegt!’ viel Simon-Brutus pynelyk in.

De Brouwer meende gewis dat zyn zoon wankelde tot het nemen van een gunstig besluit. Dit gedacht verlichtte eensklaps zyn gelaet met het vuer der hoop; hy liet zich voor de voeten van Simon-Brutus vallen en riep met de handen in de hoogte:

‘Myn zoon, zie, uw vader ligt geknield voor uwe voeten; ô, wees niet onverbiddelyk, verhoor, verhoor myn gebed! Schenk my de vryheid der onschuldige slagtoffers: ik zal u zegenen en God voor u bidden!’

Simon-Brutus, bevend van ontsteltenis, hief zynen vader van den grond op, en bleef eene wyl in sprakelooze overweging verslonden.

‘Ach, Simon, laet de geest des kwaeds u niet overmeesteren!’ smeekte de grysaerd.

De Overste regtte, met de uitdrukking eener diepe droefheid, het hoofd op, en sprak:

‘De Pastor is myn gevangene niet; hy behoort aen het Centrael Bestuer, dat my gelast heeft hem in hechtenis te nemen. Genoveva blyft tot pand van Bruno's onderwerping aen de wetten der fransche Republiek: zy zal met mynen vyand niet trouwen. Wat gy my vraegt, is onmogelyk. Hoe zeer het my spyte, ik moet uw gebed verwerpen: de pligt gebiedt het my.’

De ongelukkige vader rigtte zich, onder het storten van nieuwe tranen, tot de deur en zegde op wanhopigen toon:

‘Simon, ik moet u verlaten, weggaen en my spoeden; want er is iets dat my aendryft tot eene yselyke daed. Myn mond wil den beul vervloeken die uit myn bloed is ontstaen; maer myn hart is nog sterk genoeg om de vermaledyding te weigeren. Ach, gy zult my niet meer zien: uw vader verlaet zyn geboortedorp; hy gaet zyne schaemte en zyne wanhoop verbergen, hy gaet ergens in eenzaemheid de zonde boeten van u te hebben geteeld, hy gaet weenen, klagen, sterven in eene plaets die gy nooit zult kennen.....’

Simon-Brutus sprong zynen vader achterna; doch de weenende grysaerd was uit de kamer verdwenen eer hy hem kon bereiken.

Dan keerde de onverbiddelyke zoon weder in de kamer, en legde zich, onder de ontroering neêrgedrukt, met het hoofd op de tafel.

Hy morde eenige onverstaenbare woorden, neep zich het voorhoofd met de hand te pletten en bleef lang als vernietigd in pynelyke overweging bedolven.

Eindelyk, na een kwartier uers, regtte hy zich op. Een bittere grynslach verkrampte zyn gelaet; zyne oogen gloeiden met een somber vuer.

Tot de deur gaende, riep hy den Sergeant en zegde hem met afgebrokene stemme:

'Men bewake den Priester en de vrouw zorgvuldig. Werden myne bevelen miskend, ik brandde de schuldigen door den kop zonder genade! Men bereidde wat er noodig is tot de wraek over de moord van den Korporael; binnen een uer zullen wy naer het dorp gaen en in brand steken wat vernield moet worden. Men houde zich gereed!'

Dit bevel gegeven zynde, begon Simon-Brutus bulderend en vermaledydend door de kamer te loopen, alsof een akelig gedacht hem hadde voortgezweept.

V.

Wanneer men de gemeente Waldeghem langs de zuidzyde wilde verlaten, om in de rigting naer Turnhout het eerste dorp te bereiken, toonden de inwooners u een hoog en dichtbewassen woud, en wezen u een voetpad dat in den duisteren schoot van het geboomte wegschoot.

Dit pad bragt u eerst door een laeg bosch van eiken schaerhout, dat, alhoewel zeer uitgestrekt, nog de teekens droeg van 's menschen bearbeiding; maer, naermate men verder in het woud geraekte, nam eene woeste natuer allengskens de overhand.

Welhaest bewoog de grond zich in heuvelen en diepten en overdekte zich met allerlei gevallyke gewassen, in volle wanorde groeijende.

Hier hieven Berken, Abeelen en Eiken hunne breede kruinen in de hoogte en overschaduwden de mindere boomen, die, door hun getal verdrongen en als versmacht, eene baen tot het licht schenen te zoeken. Waer nog eenige schuinsche zonnestralen somwylen den bodem konden treffen, daer woelde de Braembosch in wulpsche kracht en slingerde zyne ranken dwars door alles heen, tot dat magtige gewassen hem zelven lucht en licht benamen. Verder, nevens eene byna onzigtbare beek, baedden Wilgen en Elsen hunne wanstaltige wortelen in het water, of de grond zonk eensklaps tot een gistend moeras en verborg zich onder het grauwe loof van hoogopgeschoten Gagelkruid.

Op een groot half uer diepte in dit woud was eene plaets, die men *de Zandberg* noemde, omdat hier de vochtige grond zich plotselings tot eenen tamelyk hoogen heuvel verhief en eene byna naekte ruimte aenbood, als uitgespaerd tusschen het ondoordringbaer geboomte dat van alle kanten den voet des zandduins omsloot.

Hier was het dat een gedeelte der inwooners van Waldeghem zich hadden verzameld en verborgen.

Zonderling en geheimzinnig was het schouwspel dat zich daer vertoonde. Rondom den Zandberg, tegen den boord van het woud en gedeeltelyk in het loof verborgen, zaten vele menschen in kleine hoopjes verdeeld, met het

hoofd in de handen, zwygend en roerloos als waren zy van leven beroofd geweest.

Men kon wel erkennen dat gansche huisgezinnen uit schrik der dood naer deze eenzame plaets waren gevlugt; want, ofschoon de jonge mannen er het talrykst waren, men bemerkte er ook grysaerds, vrouwen en kinderen, die in dieperen angst gebogen lagen, en, door hunne wanhopige gebaren, van eindelooze vervaerdheid getuigden.

Op de uiteinden dezer vlakte, by de plaetsen langs waer men tot den Zandberg komen kon, stonden jonge boeren met het geweer in de hand en met het hoofd onder het loover gebukt, om uit te zien of geen gevaer nakende was.

Van tyd tot tyd klom een eenzaem gekerm, eene snydende klagt uit een der droeve huisgezinnen in de hoogte; doch deze galmen der wanhoop gingen verloren in de ruimte, en de akeligste stilte heerschte onverbroken voort.

Achter den Zandberg, tegen het woud, stond eene kleine hut, in haest van takken en gebladerte saemgevoegd. Op den stronk van eenen vermolmden Wilg, dien men voor de hut gesleept had, zat Bruno met het hoofd gebogen en voor zich in het zand starende; in de regterhand hield hy, met krampachtig geweld, een geweer; de andere hand drukte eene bejaerde vrouw die nevens hem op den Wilgenstam zat te weenen.

De vrouw rigtte hare tranende oogen tot den jongeling en sprak eenige woorden die hem deden sidderen; hy antwooordde haer:

‘Maer, om Gods wille, moeder, vergroot myn lyden niet door uwe bittere smart. Myn hart is insgelyks benepen met doodelyken angst. Uwe vooruitzigten, hoe ongegrond ook, doen my beven. Ach, waerom hebt gy my niet laten vertrekken?’

‘Bruno, Bruno-lief, zy zouden u zeker vermoord hebben!’ riep de vrouw.

‘Maer ik hadde reeds geweten waer myn vader is; hy zou met ons zyn op dees oogenblik..... Die akelige benauwdheid, wreeder dan de dood zelve, zou ons niet martelen..... Kom, moeder, nog wat geduld; jaeg de schrikkelyke droomen uit uwen geest: Jan zal haest terug zyn; hy zal ons nieuws van vader brengen.....’

Hy meende langer nog te spreken om zyne moeder te troosten, doch nu begon een jonge boer, die boven op den Zandberg geklommen was, zoo pynelyk te kermen en het schrikkelyk woord *brand! brand!* te roepen, dat al de hoopjes menschen op zyn misbaer antwoordden en met angstige nieuwsgierigheid den heuvel opliepen.

Bruno verliet insgelyks den Wilgenstam, die hem tot zetel diende.

Welhaest vervulde zich de lucht, boven den berg, met

kreten eener onuitsprekelyke wanhoop; de vrouwen lieten zich op de knien vallen en hieven de handen smeekend ten hemel of zy wierpen zich met bang getraen aen den hals harer broeders of zonen; de grysaerds wrongen zich in stommen rouw de leden te samen, de kinderen huilden, de jonge mannen liepen radeloos over en weder, of schreeuwden en tierden van wanhopige wraekzucht by het besef hunner onmagt.

'ô, Wee, wee, het dorp in brand! Ons dorp in brand!' was de roep die meer duidelyk uit het verwarde misbaer zich onderscheiden liet.

Inderdaed, de ongelukkige vlugtelingen zagen in de verte achter het bosch, daer waer hun ootmoedig dorpje stond, gansche wolken rook in de hoogte stygen. Zeer hevig en uitgestrekt moest de vuergloed zyn, vermits men duidelyk kon zien, hoe de roode schyn der vlammen den voet der rookkolommen verlichtte.

Ieder der aenwezigen zag in den geest zyne eigene wooning branden, instorten en tot asch vergaen, met het vee, den oogst en al den huisraed; zoo dat de bitterste armoede hun toch beschoren bleef, al ontkwamen zy ook nog het doodgevaer dat hen had doen vlugten.

Velen hadden nog leden huns huisgezins: echtgenoten, moeders, vaders of broeders, die in het dorp gebleven waren; hunne namen werden in vertwyfeling uitgeroepen,

hun lot bejammerd en hunne zekere dood in akelig misbaer beklaegd.

Het was een droevig vertoog, deze arme lieden in onbeschryvelyke vertwyfeling door elkander te zien loopen, daer zy zich de haren uit het hoofd rukten, hunne kleederen scheurden, zich op de borst sloegen of in bezwymenis ten gronde vielen.

'God, God, ons dorp, ons arm dorp verbrand! tot den grond verbrand!' herklonk het onophoudend in grievende galmen.

Bruno stond bevend en zwygend op dit tafereel te staren; het bloed liep hem naer het hoofd, zyne oogen gloeiden, een dof geratel rolde uit zyne keel, en versmoorde wraekkreten ontsnapten zynen mond. - Hy liet zyn oog tusschen al de omstaende mannen dwalen. Acht geweeren! slechts acht geweeren! - Een pynelyke schreeuw, als hadde hy eene wonde ontvangen, vloog op uit zynen beklemden boezem; het hoofd viel hem moedeloos op de borst.

Alzoo hy daer eene wyl, schrikkelyk lydend, tusschen zyne kermende vrienden had gestaen en in zynen geest onmogelyke ontwerpen van wraek vormde, raekte iemand geheimzinniglyk zyne hand als wilde men hem uit de vergetelheid opwekken.

'Jan!' riep Bruno met verrassing. 'Welnu? hebt gy vader gezien? Gy beeft? Wat is er gebeurd?'

‘Is dit niet genoeg?’ antwoordde de knecht met luider stemme, en naer het dorp wyzende; doch, zich tot het oor zyns meesters neigende, sprak hy op ingehouden toon:

‘Stil! Ga met my; ik moet u alleen spreken.’

‘En myne moeder, zult gy niet tot haer gaen?’

‘Er is geen tyd. Kom, volg my oogenblikkelyk; uwe moeder zelve mag my niet zien.’

Intusschen waren de andere persoonen tot Jan genaderd; zy overlaedden hem met allerlei angstige vragen.

Hy beweerde dat hy niet uit het dorp kwam, en diensvolgens hun niet kon melden wat er geschiedde.

Hierop daelde hy den berg af, en, door Bruno gevolgd, verdween hy in het digtste des wouds.

‘Maer, Jan’ vroeg Bruno met ontsteltenis ‘wat beteekent deze voorzorg, dit geheim? Ik beef alsof uw mond my de schrikkelykste tyding melden moest.’

‘Kom, kom’ antwoordde de knecht, zynen stap versnellende ‘geen mensch mag weten wat ik u zeggen ga.’

Toen zy verre van den Zandheuvel verwyderd en in den schoot van een digt geboomte ingedrongen waren, bleef de knecht eensklaps staen en keerde zich tot zynen jongen meester. De oude man meende te spreken, doch de tranen, die hem als een stroom uit de oogen sprongen, versmachtten zyne stem.

Eene uiterste bleekheid ontverwde Bruno's gelaet; van onzeggelyke benauwdheid aengedaen blikte hy halsstarrig in de oogen zyns knechts.

Deze, door eene geweldige krachtinspanning, wreef de tranen van zyne wangen en betoomde zyne diepe droefheid; hy vatte Bruno's hand en sprak op doffen toon:

‘Bruno, wat ik u zeggen moet, wil my niet over de lippen; moest ik op dit oogenblik u het hart doorsteken, moest ik myn zelven eene doodelyke wonde in den boezem slaen, het zou u en my honderd mael minder pynelyk zyn dan de yselyke tyding die ik u te melden heb. Uw vader, Bruno.....’

‘Nu, nu, wat? Myn vader, zegt gy? Wat is hem gebeurd? Spreek, om Gods wille; gy doet my sterven!’ riep de jongeling daer hy den knecht bevend by den arm greep en hem stuiptrekkend wrong, als wilde hy hem het gevreesde nieuws met geweld uit den mond rukken.

‘Myn ongelukkige meester!’ zuchtte Jan, terwyl hy op Bruno's gelaet de diepte zyner aendoening scheen af te meten.

‘Spreek, spreek’ bulderde de jongeling met uitzinnigheid ‘ik wil het! Welke ramp hebt gy my te melden?’

‘Ziet gy, Bruno-lief’ hernam de knecht zonder op het koortsig bevel des jongelings te letten ‘uwe moeder mag

het niet weten; men mag het haer niet zeggen, anders stierve zy zeker oogenblikkelyk.'

'God, is myn vader dan dood?' riep Bruno.

De knecht antwoordde niet.

'Gy wilt my dus vermoorden door dien twyfel? Ziet gy niet, onbarmhartige, dat het leven my verlaet? ô, Jan, Jan, ik bid u, verkort myn lyden!'

'Ach, Bruno' sprak de knecht, daer hy den jongeling klagend om den hals vloog 'hy is dood, de fransche soldaten hebben hem doorschoten.....'

Een akelige galm, een schreeuw die snydend boven het geboomte opsteeg, ontsprong Bruno's borst. Hy stiet den knecht van zich, liet zyn geweer ten gronde vallen en liep als zinneloos tusschen het geboomte, met de handen in de hoogte, roepende:

'Wee, wee, myn vader! myn arme vader! Vermoord, doorschoten, dood! Zyn onschuldig bloed zal op het vreemd gebroed terugvallen. Oh, wraek, wraek!'

Eene lange wyl liep hy dus in volle bewusteloosheid door het bosch, onder het slaken der bitterste klagten en verteerd door eene onzeggelyke wanhoop. In zyne blindheid wierp hy zich tegen de stammen der boomen en bezeerde zich zonder het te gevoelen, of hy struikelde en zwymelde tusschen het mindere hout als een dronken mensch. Eindelyk, uitgeput en schier bezwymend, bleef hy

staen by den voet van eenen hoogen Berk, legde zyn hoofd er tegen en begon zyn hart door eenen tranenstroom van het pletterend gewigt der smart te ontlasten.

De knecht had het geweer opgeraept en zynen jongen meester van verre gevolgd, zonder zich eventwel te spoeden; hy wachtte het oogenblik der vermoeijenis in hem af, om hem op nieuw het woord toe te sturen.

Nu hy hem stil en met gebogen hoofde tegen den boom zag leunen, naderde hy langzaem tot hem, liet zyne tranen nog eene poos in ongestoorden vloed over zyne wangen stroomen, en sprak dan met zoete stem als vreesde hy zynen eersten zenuwstorm weder op te wekken.

‘Bruno, myn arme Bruno, de ramp die u treft is onuitsprekelyk groot; maer gedenk dat God de kroon der martelaren slechts aen uitverkoornen schenkt. Troost u toch een weinig in de overtuiging dat uw vader nu in den hemel de belooning van zyn lyden geniet; versterk u in de gedachte dat hy nu reeds by den troon des Heeren zit te bidden voor ons allen en voor ons ongelukkig vaderland. Bruno, vriend, doe geweld op uw gemoed; wy mogen hier niet blyven: uwe moeder zal van myne terugkomst weten, onze verdwyning zal haer met benauwdheid slaen.....’

De jongeling bleef sprakeloos en verroerde zich niet.

‘Uit liefde tot haer, die alleen u overblyft, Bruno, wees sterk en moedig; ik bezweer u, by de gedachtenis uws

t.o. 192

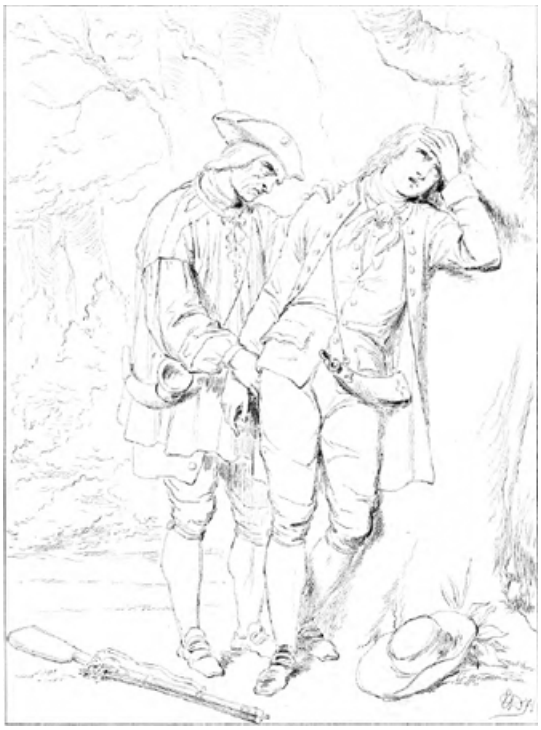

vaders zelven, laet niets blyken dat uwe arme moeder de akelige ramp zou melden of doen vreezen. Niemand der vlugtelingen weet ervan; de knecht van Baes Cuylen heeft het uit den mond van Simon Meulemans vernomen: hy heeft er aen geen mensch iets van gezegd dan aen my alleen. Verberg uwe moeder dit schrikkelyk ongeluk; doe haer gelooven dat uw vader gevlugt is en eene veilige schuilplaets gevonden heeft. Laet my begaen: zoohaest wy deze wreede vervolging ontsnapt zyn, zal ik uwe moeder met voorzigtigheid en allengskens het schrikkelyk denkbeeld van zulk verlies voor oogen stellen; en haer op deze wyze misschien behoeden voor den doodelyken slag die haer treffen zou, zoo uwe wanhoop of uwe klagten haer eensklaps de droeve tyding deden vermoeden. Dezen nacht, als het duister is, zullen wy naer het dorp gaen om uwen vader op het kerkhof te begraven. Het is een heilige pligt; hoe treurig, hoe akelig hy ook weze, de moed mag ons niet ontbreken tot dien arbeid. Welnu, Bruno-lief, gevoelt gy u magt genoeg op uw gemoed om voor uwe moeder te verschynen? Ik zal haer zeggen dat uw vader is gevlugt.....'

De knecht bekwam geen ander antwoord dan dat hy de tranen met nieuwe kracht van Bruno's wangen zag vlieten. Meer dan eens nog herhaelde hy zyne poogingen om den lydenden jongeling uit zyne wanhoop op te wekken, doch al zyne woorden bleven vruchteloos.

Door zyne eigene smart overmand ging Jan eindelyk op eenige stappen van daer nederzitten en begon met het hoofd in de handen insgelyks te weenen.

Zoo bleven zy beide byna een half uer in eindelooze droefheid verslonden. Jan stond dan van den grond op en zegde biddend:

‘Ach, Bruno, ik smeek u, laet ons gaen; de avond nadert.’

De knecht sprong met eenen angstschreeuw achteruit, toen Bruno zich omkeerde. Het aengezigt des jongelings was veranderd; een bittere grimlach had de tranen op zyn gelaet vervangen; zyne borst hygde zwoegend, zyne oogen vonkelden, zyn hoofd stond regt op zyne schouders als hadde een gevoel van trotschheid hem bezield.

Hy stapte tot den knecht, nam het geweer uit zyne hand; en zich tot den Zandberg keerende, zegde hy met scherpe stem:

‘Kom! Ik zal u toonen of ik moet heb of niet. Kom, gy zult my niet meer herkennen!’

Maer alzoo de knecht sidderend staen bleef, hernam hy:

‘Gy waent my zinneloos? Wat wonders inderdaed zou het zyn, dat ik zinneloos ware? Maer gy bedriegt u. Iets anders is in my geschied.’

‘Om Gods wille, Bruno’ smeekte de knecht ‘matig uwe wanhoop; denk aen uwe arme moeder.’

‘Ah’ riep Bruno uit ‘ik denk aen mynen vader, aen myne moeder! Daer, tegen den boom, heb ik in één oogenblik al de pynen der hel doorstaen..... Maer nu, nu is het lot geworpen!’

‘Maer, maer wat is uw inzigt, Bruno? Gy schynt koel; het is niet natuerlyk!’

De jongeling, met den zelfden bitteren grynslach, greep den knecht by de hand en zegde, terwyl hy hem in de rigting naer den Zandberg voortrukte:

‘Laet ons spoed maken; ik zal u onderwege verklaren wat er in my is omgegaen. Niet waer, Jan, de lieden uit het dorp, gy zelf, hebt somwylen geloofd dat Bruno vreesachtig was? Wie weet of eenigen, Karel uit den *Leeuw* by voorbeeld, hem niet voor een lafaerd hebben aenzien? Ah, ah, ik zelf heb het geloofd! En toch, hoe bedrogen wy ons! Ziet gy, Jan, in my leven twee wezens. Het is alsof ik eene dubbele ziel had: de eene snakt naer vrede, naer goedheid, naer liefde; de andere hygt naer wraek, zy stort tranen over het lot des vaderlands, zy eischt het bloed der boozen in betaling van het bloed der onschuldigen. Welnu, er is in myn binnenste een akelig gevecht tusschen deze twee geesten geleverd geworden; het gevoel der wraek heeft overwonnen! En nu geen ontzien meer, geene rust, geene vrees, geene hoop zelfs, - wraek, wraek alleen!.... Kom, kom spoediger; ik

word voortgezweept door de zucht om de betaling van myns vaders bloed te hebben!'

'Arme Bruno' kermde de knecht 'ik heb my niet bedrogen: uw geest is ontsteld; gy dwaelt..... Meent gy dan, de magt der dwingelanden te kunnen weêrstaen? Al kondet gy er duizend nedervellen, wat zou het helpen? Ach, laet dit gedacht varen; het is een zinneloos besluit.'

'Zinneloos besluit?' spotte de jongeling 'Oh, ik weet het wel: wy arme boeren, slecht gewapend, ongeoefend, klein in getal, wy kunnen niets! Niets dan lyden, verdrukt worden en kruipen als ongediert voor den vreemden voet die ons vertrapt..... Maer, zoo wy dan waerlyk het lot van het ongediert moeten ondergaen, waerom het dan niet in alles gelyken? Het ongediert kan de grootere dieren niet weêrstaen; maer het byt, het steekt, het spuwt venyn, het weert zich met moed en het sterft niet ongewroken..... ô, Jan, tot nu toe heb ik den Mensch, als broeder, zoo liefderyk bemint, dat ik hem alles kon en wilde vergeven; maer, eilaes, ik besefte niet dat het kwaed den mensch tot werktuig heeft, en het diensvolgens onmogelyk is, de boosheid te bevechten of te straffen, zonder den mensch zelven te treffen..... Maer, luister! Wat is dit? Hoort gy dit gerucht boven den Zandberg? Al die stemmen, zoo talryk en zoo verward? Misschien zyn zy gekomen die ik zoeken wil!'

Hy spande den haen van zyn geweer en boog zich voorover om door het loof te sluipen.

‘Neen, neen’ zegde de knecht na een oogenblik geluisterd te hebben. ‘Indien de Sankulotten op den Zandberg waren, de boeren zouden er niet blyven. Ik vermoed wat het is: de lieden uit het dorp zyn gevlugt op het zien der vlammen, en nu zyn de meesten insgelyks by den Zandberg.’

Welhaest geraekten beide uit het bosch en zagen dat inderdaed de heuvel van menschen krielde, die met droevig gejammer door elkander liepen. Nu waren de vrouwen en kinderen in meerderheid; daeruit bleek dat de knecht zich in zyne gissing niet had bedrogen.

By den voet der zandige hoogte zag Bruno eenen hoop jonge lieden, die vaster ineengedrongen scheen. Hy bemerkte, aen het geweld dat de omstaenders deden om te zien of te hooren wat er binnen in den kring geschiedde of gezegd werd, dat daer waerschynelyk aenbelangende tydingen werden gemeld.

Vermits hy dezen hoop voorby moest om zyne moeder te gaen vinden, stapte hy erop aen; maer niet zoohaest hadden eenigen der omstaenders hem bemerkt, of allen riepen te gelyk:

‘Daer is Bruno! Daer is Bruno!’

By dezen roep kwam een man, met gryze haren en met

tranende oogen, uit den hoop gesprongen en de handen in de hoogte heffende liet hy zich voor Bruno nedervallen. Het was de Koster-Schoolmeester; hy kermde:

‘ô, Bruno, Bruno, geef my het leven! hulp, hulp, red uwe Genoveva!’

‘Wie? wat zegt gy, Genoveva?’ riep de jongeling met angst.

‘Ach’ hernam de droeve vader ‘de Sankulotten hebben haer uit den huize gehaeld, haer over de baen als een offerlam voortgesleurd. Zy zit gevangen in den *Arend*..... en onze oude Pastor, de ongelukkige martelaer, hy is er ook..... Ach, spoed u, hulp, hulp, dezen avond worden zy naer Antwerpen gevoerd! Wee, wee, gy zult Genoveva niet meer zien!’

De grievende klagten des Kosters hadden de jongelingen, die het tooneel zyner smart bywoonden, zeer ontsteld; menig een riep met luiderstemme om wraek. Bovenal onderscheidde zich hierin de zoon uit den *Leeuw,* die met den kolf van zyn geweer op den grond stampte en allerlei vermaledydingen tegen de vreemde dwingelanden uitsprak. Eventwel in Bruno's tegenwoordigheid zagen allen met angst op hem en wachtten zyn antwoord:

Bruno hief den Koster van den grond, en zich met schynbare kalmte tot den hoop zyner jonge lotgenoten keerende, zegde hy op plegtigen toon:

‘Vrienden, luistert op myne stem. Ik spreek tot u, die met my door de bloedhonden van Parys veroordeeld zyt om de wapens tegen uw Vaderland, tegen uwe broeders, tegen uw Geloof en tegen uwen God te voeren. Zullen wy nog lang als moedelooze bloodaerds in de bosschen rondzwerven? Zullen wy wachten, om mannen te worden en wraek te nemen op het vuige gebroed, tot dat onze dorpen verbrand zyn, tot dat onze ouders, onze vrienden onder het woest geweld dezer barbaren zyn bezweken? Tot dat zy onze zusters altemael naer hunne rooverskuilen hebben gesleept? Ah, neen, toont dat boerenbloed ook onder den slag der dwingelandy kan schuimen; toont dat uw geduld alleen is misbruikt geworden en dat iedereen in Braband tegen goddeloosheid en verdrukking zich opwerpen durft. Geeft dit leven, dat zy tot hunne snoode oorlogen eischen, geeft dit leven ten voordeele van uw bespot Geloof, van uw verzinkend Vaderland! Schrikt gy van het overgroot getal uwer vyanden? Waertoe kan die schrik u nuttig zyn? De Vreemdeling zegt u: gy zult soldaet der goddeloosheid worden of in de bosschen als schadelyk gedierte worden nagejaegd, en, als eene prooi vervolgd, toch eens door den zoekenden kogel worden neêrgeveld. Aen dit lot kan geen van ons ontsnappen; de verdrukkers laten ons geenen anderen keus. Welnu eenen tweeden keus bied ik u aen: wy kunnen als lafaerds het

hoofd bukken en moedeloos het lot afwachten dat de vreemde dwingelanden ons bestemmen, of wel ons zelven en het vaderland wreken, het getal der vyanden van onzen God verminderen en, - moet het dan toch zyn, - sterven, sterven als mannen, als helden, als martelaers van eene heilige zaek; en doen als onze vaderen, die met het zwaerd in de vuist onwrikbaer stonden te midden van het akeligste gevaer..... Zoo uwe zielen zich verheffen kunnen tot waren heldenmoed, welaen ziet dan met koelen blik de dood in het aengezigt. Moest ook de overwinning hier op aerde ons ontsnappen, onze zegeprael is daerboven, daerboven in den schoot van Hem, voor wiens heiligen naem wy sneuvelen....!'

De zoon uit den *Leeuw* had tot dan, met oogen die van begeestering blonken, op de rede zyns vriends geluisterd; nu wierp hy zich juichend om zynen hals en riep in vervoering uit:

'God zy dank! zoo moet men spreken! Bruno, vriendlief, ik volg u tot der dood! Ik wist het wel, dat gy grootsch en moedig waert!'

'Wraek, nog dezen nacht! Seffens, op staenden voet naer den *Arend!*' riepen eenige stemmen.

Bruno hernam:

'Wat my betreft, broeders, myn besluit is genomen: geene rust meer! Het gevaer niet gevlugt, maer opge-

zocht; alle oogenblikken van den dag, alle uren van den nacht de beulen afgeloerd, nagespoord en aengevallen, al waren zy honderden te samen. Vermits ik bloed vergieten moet, ik zal het vergieten by stroomen; my wapenen van het hoofd tot de voeten, en stryden en worstelen en wonden en dooden, zoolang eene levensvonk in mynen brandenden boezem overblyft. En kan ik myn rampzalig vaderland van zyne helsche dwingelanden niet verlossen, welnu, ik zal het wreken in de maet myner zwakheid: weinig, - maer toch het zal gewroken zyn! Ah, gaet niet meer om voedsel, haelt geen beddegoed aen om een gemakkelyk leger in het bosch te maken. Iets anders moet het doel onzer bezoeken in het dorp en in andere gemeenten worden: geweeren, kogels, lood moeten er zyn. Wie een hart in het lyf heeft en geen wapen bezit, die loope dezen nacht uit het bosch en hale wat hem ontbreekt..... En nu, aen het werk! Dat degenen die een geweer hebben my volgen tot op eenen afstand. Wie de dood vreest blyve van ons af!'

Een dertigtal mannen, met Karel uit den *Leeuw* aen het hoofd, volgden Bruno, ondanks de smeekingen en de angstkreten hunner ouders.

Nadat zy eenige oogenblikken aen den voet des bergs digt ineengedrongen hadden gestaen, trok Bruno zynen knecht ter zyde en zegde hem:

'Neen, Jan, gy moogt niet met ons gaen. Gy moet

myne moeder gerust stellen over myne afwezigheid en haer zeggen dat ik naer tyding ben gaen vernemen. Maek dat niemand haer van de akelige ramp spreke. Nog om eene andere reden blyft gy hier: gy zult de ongewapende lotelingen aenwakkeren om onverwyld in alle rigtingen te vertrekken en de omliggende dorpen te bezoeken. Dat zy zich geweeren verschaffen, poeder en lood aenbrengen en andere vlugtelingen opzoeken en tot hier leiden, opdat wy, morgen, by het aenbreken van den dag, voorzien zyn van alles wat tot de wraek noodig is.'

'En de heilige pligt dien wy te vervullen hebben?' vroeg de knecht.

'Dezen nacht, na myne terugkomst' antwoordde de jongeling. 'Ga, verlies geenen tyd en zorg voor myne arme moeder.'

Zich tot de gewapende mannen keerende sprak hy:

'Nu vooruit! Met yzeren moed en stalen wil!'

Hy sprong dwars door het hout in den diepsten schoot van het bosch en verdween met zyne dertig gezellen.

De avond was zigtbaer aen het vallen; ofschoon de hoogste kruinen der boomen uit het Westen nog eenig licht ontvingen, toch was het by den bodem, tusschen het lagere gewas, zeer duister.

Bruno en zyne gezellen gingen eenigen tyd in de rigting van het dorp; welhaest echter keerden zy noordwaerts af

en volgden nauwkeurig de bewegingen des wouds, zonder het te verlaten, tot dat zy in een jong mastbosch geraekten, dat op een half uer van den *Arend* tegen den grooten aerdenweg lag.

Voor dat zy de baen nader kwamen, zegde Bruno met stille stem tot zyne gezellen:

'Ziet hier wat wy zullen doen: ik zal langs deze zyde van den weg met vyftien mannen my verbergen, regt over de plaets waer wy nu staen. Karel zal met de andere helft aen de overzyde der baen, doch een vyftiental stappen hooger op, in het schaerhout zich verschuilen. Wanneer wy de Sankulotten zien, die de gevangenen tot wacht verstrekken, laten wy het gevaerte naderen tot dat het zich juist te midden der beide hinderlagen bevinde. Wy mikken goed, elk kiest er eenen uit; en, op het oogenblik dat ik uitroep *vuer!* branden wy te gelyk los en springen op het midden der baen, om man voor man te stryden tegen degenen die door het lood niet zouden gevallen zyn. Zy die eenen tweeloop hebben bewaren éénen scheut. Het zal zoo duister niet worden, dat wy ons doel niet zouden kunnen zien; geeft wel acht, vrienden, dat gy de arme gevangenen niet wondt, al moest gy daertoe eenige soldaten sparen. Wy zullen die by den tweeden aenval wel overwinnen. En nu, in stilte voortgekropen als vossen, gereed tot den aenval als leeuwen. Gaet, ik zal met het hoofd by de baen

uitzien wat er komt; zoo doe ook Karel van de andere zyde. De overigen leggen zich ter aerde en blyven roerloos tot dat het oogenblik om zich te toonen gekomen zy!'

Allen bukten zich en kropen door het hout naer de aengewezene plaets.

Ofschoon de duisternis niet volledig was, toch zou een voorbyganger niet vermoed hebben, dat omtrent deze plaets zestig vonkelende oogen van tusschen het schaerhout hem bespiedden. Niemand verroerde, iedereen weêrhield de kracht zyner ademhaling: het bleef er eenzaem en stil als in een graf.

Nauwelyks hadden zy een kwartier uers daer gelegen, of er kwam in de verte een mensch aengestapt, die, om zich zelven moed te geven of om anderen over zyne inzigten gerust te stellen, een deuntje floot.

Bruno, die reeds de vrees in zich voelde ontstaen dat de gevangenen vóór het vallen van den avond mogten zyn weggevoerd geworden, verblydde zich innerlyk by het verschynen van den eenzamen reiziger; want deze volgde de rigting die hem naer den *Arend*, of liever naer Waldeghem moest leiden. Het deuntje dat hy floot was een brabandsch volkslied: hy kon diensvolgens geen vyand zyn.

Om hem te beletten de hinderlaeg te ontdekken, en terzelfder tyd uit hem de noodige inlichtingen te bekomen,

verliet Bruno zyne schuilplaets, begaf zich te midden der baen en ging den reiziger te gemoet. Deze, door de onvoorziene verschyning verschrikt, bleef staen en deinsde welhaest tot by den boord van het bosch, met het zigtbaer voornemen om in het digte hout te ontvlugten indien hem eenig gevaer bedreigde.

‘Vriend! Loteling!’ riep Bruno met ingehouden stem.

Deze woorden schenen den reiziger gerust te stellen; want hy verliet den boord der baen en naderde tot Bruno.

‘Gy hebt my benauwd gemaekt’ sprak hy ‘ik dacht dat gy een binder waert!’

‘Ah, goeden avond, bode’ zegde Bruno, den man herkennende en hem de hand reikende. ‘Hoe durft gy zoo alleen des nachts over de baen? Vreest gy dan niet dat de Sankulotten u voor een vlugteling zullen aenzien?’

‘De Sankulotten loopen 's nachts niet’ antwoordde de reiziger ‘en daerenboven, ik heb eenen vrybrief van het Centrael Bestuer.’

‘Spreek stil’ hernam de jongeling ‘en zeg my, hebt gy sedert een uer geene soldaten ontmoet?’

‘Geen enkele’ was het antwoord.

‘Hebt gy nieuws uit de stad?’

‘Nieuws? Ja, ongelukkig nieuws! Ik beklaeg onze arme Lotelingen! Indien het waer is, wat men zegt, zal

er binnen de acht dagen geen enkel meer leven, of hy zal soldaet zyn.'

'Hoe, wat wilt gy zeggen?'

'Het schynt dat de Franschen met groot geweld te werk willen gaen: het bevel is van Parys gekomen dat alles hier in weinige dagen moet beslist zyn. Men heeft te Antwerpen en in andere steden kleine legers gevormd, ieder met eenen Generael aen het hoofd. Men noemt zulk leger eene *Colonne mobile.* Dezen avond is er eene onder bevel van den wreeden Generael Duruth, uit Antwerpen getogen; maer waer naertoe, dit weet niemand. Men zegt dat deze vliegende kolommen bevel hebben om alles te vermoorden wat maer eenen schyn van wederstand zou bieden, en de dorpen waer slechts een enkel gewapend vlugteling zich vertoont, tot den grond af te branden.'

Bruno luisterde in sprakelooze overweging. De bode ging voort:

'Er blyft voor u en voor uwe vrienden alleenlyk te kiezen tusschen eene spoedige onderwerping aen de fransche Republiek, of al te samen naer het leger der *Brigands* te gaen om voor het Vaderland en het Geloof te vechten.'

'Wat is dit, de *Brigands?*'

'Zoo? Woont gy dan in eene woestyn, dat gy van den opstand nog niet weet? De *Brigands,* zoo noemen de Sankulotten de boeren, die gewapender hand tegen de

Franschen zyn opgestaen. Klein Braband krielde over acht dagen van Patriotten. Het schynt dat de Edellieden en de Kloosters hen helpen; want zy zyn van alles goed voorzien. Gy kunt denken hoe talryk zy zyn: zy hebben de stad Mechelen ingenomen, de Republikeinen verjaegd en al de papieren van het Centrael Bestuer verbrand.....'

'De stad Mechelen ingenomen!' juichte Bruno 'Er zou dus hoop op verlossing zyn?'

'Dat is te zeggen, denzelfden dag is de Generael Beguinot, met eene vliegende kolom, stormender hand in Mechelen gerukt en heeft er de boeren, die het niet ontvlugt waren, door den kop doen schieten.'

Een pynelyke zucht welde op uit Bruno's borst.

'God, God!' klaegde hy 'nauwelyks daelt eene strael der hoop in ons hart of zy wordt er met bloedige onttoovering uitgerukt!'

'Bedrieg u niet' zegde de bode 'te Mechelen waren de eigentlyke Patriotten niet; de grootste verzameling is nu, volgens het openbaer gerucht, in het Hageland langs de kanten van Diest.....'

'Stil! Stil!' suisde Bruno met versmoorde stemme. 'Hoort gy ginds in de verte, eene karre, een gerucht van vele mannen?.... Vlugt, keer terug in de baen, verberg u verre van hier..... het mogt u anders het leven kosten.'

'Wat is het?' zuchtte de bode met verschriktheid.

‘Weg, weg’ herhaelde Bruno ‘hier gaet een gevecht beginnen; het bloed gaet vlieten.’

De benauwde man trad in het bosch. Aen het ritselen der bladeren kon men hooren dat hy in alleryl van de baen wegvlood.

Bruno liet zich ten gronde zakken en kroop nevens de baen tot by zyne mannen. Hy bragt de handen aen den mond en sprak op somberen toon:

‘Oog en geweer gereed! Daer zyn ze!’

Naer mate het gerucht der karre en der mannen die er omtrent waren, zich klaerder vernemen liet, begon het hart van Bruno met onstuimigheid te jagen. Niet minder waren zyne gezellen ontsteld: allen beefden in angstige verwachting by het nakend doodgevaer.

Zy hadden zich niet bedrogen over den aerd van het gevaerte, dat met tamelyk snelle stappen tot de plaets kwam waer zy zich bevonden.

Op eene karre, met twee peerden bespannen, zaten de Pastor en Genoveva. De tachentigjarige Priester had men de handen als eenen dief op den rugge gebonden, en hem dus aen de karre zelve vastgehecht. Genoveva zat op eene bank, met het hoofd op de borst en de handen voor de oogen; hare tranen vloten in de duisternis van hare wangen.

Omtrent twintig soldaten vergezelden de gevangenen.

Vooraen ging de Sergeant met de helft zyner mannen; de andere helft stapte achter de karre. Daer zy aldus vaneen gescheiden waren, spraken zy zeer luid; in alle geval het was hunne gewoone doenwys, in alles roekeloos en zonder eenige vrees te werk te gaen.

'Gy moet bekennen, Citoyen Sergeant' zegde op dit oogenblik een soldaet 'dat wy ons over deze wildemannen bedrogen hebben. Hadden zy slechts kruid en lood, zy zouden het ons doen berouwen, met zestig man in deze woestyn te zyn gekomen.'

'Bah, het is een hoop lafaerds!' antwoordde de Sergeant 'hun *fanatismus* is hun eenige moed. Om uit de bosschen als *Brigands* de Republikeinen te beloeren en dan weg te vlugten, daer zyn ze goed voor.....'

'Inderdaed' hernam de eerste 'zy moeten wel dom en bloode zyn; want ware het anders, zy zouden ons zoo ongehinderd niet laten voorbygaen. Als er slechts een vyftigtal ons op deze eenzame baen afwachtten, wy zouden werks genoeg hebben om onze gevangenen te verdedigen..... Maer zy zyn te lomp; hun verstand gaet niet verder dan by de beesten: byten en gaen loopen!'

'Nu zal eerst het groot spel gaen beginnen' zegde de Sergeant 'de Citoyen Commissaire heeft een bevel ontvangen dat wy ons morgen by de *Colonne mobile* van Generael Duruth moeten vervoegen; wy gaen dit fanatiek

monster, dat daer op de karre zyne bespottelyke gebeden prevelt, in zekerheid brengen, en met de *Colonne mobile* keeren wy terug. Het schynt dat er geen vuer ontbreken zal om ons te verwarmen.....'

Zy waren juist ter plaets gekomen waer de Lotelingen lagen; - zonder dat zy het bemerkten volgden dertig geweerloopen hunne beweging.

Eensklaps galmde het schrikkelyk woord *vuer!* boven het geboomte. Dertig scheuten borsten los. Meer dan de helft der soldaten stortte neder; de peerden, door het vuer en het geluid der geweeren verschrikt, sprongen vooruit en trokken de karre met woest geweld door de baen. Bruno, die het bemerkte, loste zynen tweeden scheut en trof het voorste peerd in de borst; het andere peerd viel over het eerste; de karre bleef te midden van den weg staen.

'Vuer, vuer op die *Brigands!*' schreeuwde de Sergeant tot zyne mannen, toen hy Bruno met zyne gezellen uit het Schaerhout springen zag.

Dry of vier Lotelingen stortten klagend in het zand neder; de anderen liepen tot de soldaten en begonnen een hardnekkig gevecht. Wel is waer dat zy in grooter getal dan de Franschen waren, doch dezen hadden bayonnetten en sabels, terwyl de boeren, geene handwapens hebbende, zich verpligt zagen met den kolf van hun geweer alleen te

slaen, of als verwoedde leeuwen hunne vyanden op het lyf te springen en ze zoo neder te rukken.

In min dan een oogenblik was echter alles beslist: vyftien soldaten lagen rondom de karre zonder leven; dry Lotelingen waren gesneuveld, vier anderen gewond.

De overige soldaten hadden de vlugt genomen en waren in de bosschen verdwenen; men had ze eene wyl vruchteloos door de duisternis vervolgd.

Zelfs voor dat de laetste vyand lag neêrgeveld, was Bruno op de karre gesprongen en had Genoveva, die in bezwyming lag, eraf gehaeld en by den boord der baen tegen eenen boom nedergezet.

Daerop liep hy tot zyne gezellen, die den Pastor reeds van zyne banden hadden verlost en hem omringden met bewyzen van eerbied en liefde. De grysaerd, schier dood van ontsteltenis, drukte hun sprakeloos de handen.

'Vrienden' sprak Bruno 'hier mogen wy niet blyven. Met haest onze arme broeders, die gewond of gesneuveld zyn, opgenomen en de bosschen ingedragen. Spoedig, naer den Zandberg. De gevlugte Sankulotten zullen tot den *Arend* om hulp geloopen zyn. Zy mogten ons de gevangenen nog ontnemen. Spoedig! Spoedig!'

De Lotelingen volvoerden in aller haest het ontvangen bevel.

Bruno gaf zyn geweer aen eenen zyner gezellen, liep tot

Genoveva; en, haer op zynen schouder heffende, volgde hy de anderen in het bosch.

Zeer langzaem voorderde de akelige stoet tusschen het verwarde geboomte en door de diepste duisternis. Niemand sprak; allen waren diep ontsteld en beefden by de stille doch pynelyke klagten hunner gewonde broeders. Zy, die nooit van oorlog hadden hooren spreken dan als van eene der grootste plagen des menschdoms, zy voerden nu dry lyken met zich: de lyken hunner beste vrienden! Bloed, dierbaer bloed, liep hun van de handen!

Nevens Bruno, en door Karel uit den *Leeuw* geleid, sukkelde de oude Priester voort.

Door vermoeijenis afgemat, wilde Bruno zyne bezwymde vriendin op zynen anderen schouder leggen; in deze beweging bemerkte hy dat er een vocht op zyne kleederen kleefde.

‘God! bloed!’ riep hy uit ‘Myne Genoveva! zy is gewond! dood! dood!’

Bevend liet hy de maegd ten gronde zakken en viel geknield by haer neder.

‘ô, Veva!’ riep hy ‘zoudt gy my ontnomen zyn? Moest nog dit ongeluk my treffen! Alles, alles wat my dierbaer is moet dus geslagtofferd worden!....’

En gansch buiten zich zelven rukte hy zich, in de uiterste wanhoop, de haren uit het hoofd en huilde van

razerny en vertwyfeling, zonder bewustzyn van het gevaer dat hem nog dreigde.

Onderwyl had de Priester zich insgelyks by Genoveva op de knien laten zinken, en betastte haer hoofd en schouders om naer de bron van het sypelende bloed te zoeken.

‘Bruno’ sprak hy ‘myn zoon, matig uwe smart. Genoveva leeft; maer hare wonde moet worden opgezocht..... My dunkt, het is aen den linker arm; ik kan het niet zien, maer van hare hand lekt het bloed.’

Het troostend woord des Priesters, en bovenal de gegronde hoop dat zyne vriendinne nog kon worden gered, wekten Bruno op uit de wanhoop en verlosten zynen geest van de verdwaeldheid.

Met koortsige haest stroopte hy de mouw van Genoveva's linker arm in de hoogte; dan greep hy zyn geweer uit de handen van den gezel die het droeg, bragt dit wapen digt nevens de maegd, stortte eenig buskruid in de pan en trok den haen neder. Daer het geweer niet geladen was ontbrandde slechts het los poeder, en eene vlugtige vlam verlichtte het droevig tooneel.

‘Ah, ik heb het gezien!’ juichte Bruno, terwyl hy zynen halsdoek ontknoopte ‘eene wonde aen den arm! Myne arme Genoveva, een kogel heeft haer getroffen..... God, God, ontruk my toch de vriendin myner ziele niet!’

Dus sprekende en verzuchtingen ten hemel sturende,

bond hy de maegd zynen halsdoek om den arm en, daer de wonde zeer ligt was, stuitte hy waerlyk het bloed.

Nauwelyks had hy den knoop toegetrokken of Genoveva verroerde hare leden en scheen met eene lange ademhaling te ontwaken.

‘Zy leeft! Myne Veva leeft!’ riep Bruno als uitzinnig van blydschap.

Maer op zyne stem antwoordden uit de verte een tiental geweerscheuten: de kogels vlogen boven zyn hoofd door het loover.

‘Daer zyn ze! Daer zyn ze!’ riepen de Lotelingen te gelyk met schrik. ‘Vooruit! Gevlugt! Gevlugt!’

Bruno ligtte zyne Genoveva van den grond; en, alhoewel eenige onverstaenbare woorden haren mond ontvielen, hy liep met blinde haest door het geboomte.

Nog eenige kogels floten hem en zyne makkers achterna.

Welhaest echter heerschte in dit gedeelte van het woud de diepste stilte.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.